



## Ramazanska panorama



Strane 16, 17, 18 i 19



dr Jusuf el-Karadavi

## Stanke nakon Ramazana

Ramazan je prošao kao i što sve na ovom svijetu prolazi. Sve nagomilano ide ka razjedinjavanju, sve živo ka umiranju, a sve na ovom svijetu ka iščeznuću: "I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema boga osim Njega! Sve će, osim Njega, propasti! On će suditi, i Njemu ćete se povratiti!" (Al-Kasas: 88)

Mi smo prolazni i cio život je prolazan. Sve je na ovom svijetu prolazno. Sve je na ovom svijetu promjenljivo i prolazno. Sve što je na Zemlji prolazno je, ostaje samo Gospodar tvoj, Veličanstveni i Plemeniti."

(Ar-Rahman: 26-27)

Vremena promiču i život promiče. Mi dolazimo i odlazimo. Živo danas, mrtvo je sutra. Ko je bio danas na površini Zemlje, sutra će biti u njenim dubinama. To je pravilo života. To što ostaje su iman i dobra djela. Sve je prolazno samo ostaju dobra djela koja su učinjena u ime Allaha, dž.š..

Str. 22

## Bajramska poruka reisa Rifata ef. Fejzića

Upravo sada, kada smo putem posta napunili našu dušu vjerom i doživjeli vrhunac duhovnog uspjeha, važno je da tu ne zastanemo već da, srcem punim vjere i samopuzdanja, koračamo dalje i da usvojimo i u životu primijenimo Kur'anske putokaze...

Str. 2

Dr. Ismail Ahmedi

## Çështje aktuale të arsimit të lartë Islam në Maqedoni dhe në Kosovë

Faqe. 12

# Bajramska poruka reisa Rifata ef. Fejzića



Poštovani vjernici, danas je kraj veličanstvenog mjeseca Ramazana u kome smo posijali mnoštvo dobrih djela, a sutra je dan radosti za uspješan kraj posta i dobre plodove koje smo ubirali u ovom veličanstvenom mjesecu. Ovo je bio mjesec objave Kur'ana kao jed-

nog od najrevolucionarnijih i najhumanijih događaja u historiji ljudskoga roda. Ovo je bio mjesec podstreka nauke i obrazovanja. Ovo je bio mjesec sadekatu-l-fitra vanrednog socijalnog programa na zemlji koji svojim praktičnošću ruši barijere između bogatih

i siromašnih i, svakako, mjesec posta – odricanja od fizičkih prohtjeva.

Upravo sada, kada smo putem posta napunili našu dušu vjerom i doživjeli vrhunac duhovnog uspjeha, važno je da tu ne zastanemo već da, srcem punim vjere i samopuzdanja, koračamo dalje i da usvojimo i u životu primijenimo Kur'anske putokaze.

Ako je post duhovno bogoslužje koje se tiče same individue, neka nam naša pojava djela budu na korist cijelom društvu.

Postom smo darovali sreću svojoj duši, darujmo sreću ostalim ljudima prenoseći im istinu i dobra djela. Neka naša koegzistencija bude znak dopunjavanja a nikako sukoba među civilizacijama. Izgradimo harmoniju na temeljima vjere i ljubavi a nikako na uštrb drugima.

Volimo islam i poštujemo ubjedenje drugih, cijenimo mir i slobodu i s tim mislima učinimo dovu Allahu, dž.š.:

„Milostivi Allahu, učvrsti nas u Tvojoj vjeri, pomoz nam da se grijeha klonimo, da istinu govorimo, da dobra

djela radimo, da nikom zla ne činimo, da naša djeca i naša omladina nadu smisao i sreću u islamu.

Allahu milosni, podari bolesnim zdravlje, siromašnim oškrbu, našoj domovini slobodu, mir i napredak. Obogati naše prvake mudrošću i hrabrošću, našu ulemu čvrstom vjerom i znanjem.

Allahu dragi, očisti ljudska srca od mržnje i zlobe, napuni ih Tvojom milošću i svjetlom. Podari ljudima Tvoju uputu, tako Ti milosti u ovom mubarek danu.

Molim Allaha, dž.š., da mubarek dani Bajrama, sa svojim ibadetima, očiste naše duše, da nam poklone mir, nama i svim ljudima, da nam daruje suživot i napredak.“

Neka nam mubarek Bajram učvrsti vjeru u srcu, prosvijetli naš um, ojača naš moral i učvrsti naše stope na putu istine.

**Bajram šerif mubarek olsun!**

## Predstavnik humanitarne organizacije „Igasa islamije“ u posjeti Mešihatu

Programom priređivanja iftara i dijeljenja paketića od strane humanitarne organizacije „Hej'etu-ligase islamije“, obuhvaćena je prvi put Crna Gora. Iftar je priređen za studente u podgoričkom restoranu „Pod volat“ gdje su prisustvovali predstavnici Mešihata i OIZe Podgorica. S obzirom da

su postači bili studenti, nakon iftara umjesto tradicionalnih paketića njima je podijeljena islamska literatura. Nakon iftara dr Muhammed Aruči, u pratnji reisa IZ-e Crne Gore, prisustvovali su teravim namazu u prepunoj džamiji u Tuzima u kojoj je održao nadahnuto predavanje. (monteislam)

## Potpredsjednik Parlamentarne Skupštine SE, Jean Charles S. Gardetto, primio reisa Rifata ef. Fejzića

Podgorica, 12. oktobra - Gospodin Jean Charles S. Gardetto, potpredsjednik Parlamentarne Skupštine Savjeta Evrope, u Podgorici, u kancelariji Generalnog Sekretarijata Savjeta Evrope, primio je reisa Islamske zajednice Rifata ef. Fejzića.

Gospodin Gardetto se interesovao o stanju u vjerskim pravima i sloboda, statusu muslimana, njihovom položaju i organizaciji, tradiciji islama na ovim prostorima, kao i o drugim važnim pitanjima iz vjerskog života u Crnoj Gori.

Reis Fejzić je upoznao gospodina Gardetta o vjerskom životu, organizaciji i aktivnostima koje Islamska zajednica preduzima na poboljšanje vjerskog kadra, izgradnji vjerskih objekata, s posebnim osvrtom na izgradnju srednje vjerske škole za potrebe muslimana, sada u nezavisnoj državi Crnoj Gori.

U razgovoru su apostrofirana i druga pitanja iz vjerskog života muslimana u Crnoj Gori.

Bajro Agović



Izdavač: Mešihat Islamske zajednice u Republici Crnoj Gori  
Glavni i odgovorni urednik: Muharem DEMIROVIĆ

Redakcijski kolegijum – urednici: Jusuf Đoković, Bajro Agović, Omer Kajoshaj, Džemo Redžematović

Stručni konsultant: Idris Demirović

Lektori: Zuvdija Hodžić, Brunilda Brasha

"ELIF" izlazi na bosanskom i albanskom jeziku

Adresa: "Elif", Gojka Radonjića 42, P.Fah 54, 81000 Podgorica - Tel/fax: 381 81 623 813, fax: 381 81 623 812 - E-mail: redakcijaelif@cg.yu

Uplata: Žiro račun za Crnu Goru 55100-672-8-383 Mešihat Islamske zajednice,

za inostranstvo: Field 56A: COBADEFF Commerzbank AG Frankfurt, Field 57A: /400876894701 EUR PDBPYU2P Podgorička banka ad Podgorica,

Field 59: /22498080-02039257 MESIHAT ISLAMSKJE ZAJEDNICE CRNE GORE PODGORICA SERBIA AND MONTENEGRO; sa naznakom "Za Elif"

Uvjerenjem Ministarstva Kulture br. 05-2079/2, "Elif" je oslobođen plaćanja poreza na dodatnu vrijednost

Štampa: NJP "Pobjeda" - Rukopisi i fotografije se ne vraćaju

(35784042)

# Koncept bogoslužjenja u islamu

**K**oncept bogoslužjenja (ibadeta) u islamu je često pogrešno shvatan kod puno ljudi pa i kod nekih muslimana. Bogoslužjenje se naveliko shvata kao obavljanje određenih rituala poput namaza (molitve), posta, sadake (milostinje), itd. Ovakvo ograničeno shvatanje bogoslužjenja je samo jedan mali dio pravog značenja bogoslužjenja u islamu. Zato je tradicionalna definicija bogoslužjenja sveobuhvatna jer uključuje skoro sve radnje individue. Ta definicija otprilike glasi ovako:

**„bogoslužjenje je sve ono što Bog voli a tiče se unutrašnjih i spojašnjih radnji i govora.“**

Drugim riječima, bogoslužjenje su sve riječi i sva djela kojima je Allah zadovoljan. To, naravno, uključuje rituale, kao i vjerovanja, društvene aktivnosti i personalne doprinose za ljudsko blagostanje.

Islam smatra osobu kao cjelinu. Od nje se zahtijeva da bude potpuno pokorna Allahu, kao što se naređuje Muhammedu, a.s.:

**„Reci: 'Klanjanje moje, i obradi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodar suvjetova, koji nema saučesnika; to mi je naredeno i ja sam prvi musliman“** (El-En'am: 162-163).

Prirodna posljedica te pokornosti jeste da djela onoga koji se pokorava moraju biti saglasna instrukcijama onoga kome se pokorava. Islam, kao način života, zahtijeva od svojih sljedbenika da, u svakom aspektu, bilo vjerskom ili ovosvjetskom, obrazuju svoj život prema islamskim učenjima. Ovo može zvučati čudno ljudima koji vjeru smatraju personalnom relacijom između osobe i Boga, nemajući udjela na nečije aktivnosti koje ne spadaju u rituale.

Zapravo, islam ne pridaje puno pažnje samim ritualima ako se samo mehanički izvršavaju bez uticaja na unutrašnji život individue. Kur'an se obraća vjernicima i njihovim komšijama iz Naroda Knjige koji su raspravljali u vezi mijenjanja pravca kible:

**„Nije čestitost u tome da okretete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u mele-**

**he, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rodacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji molitvu obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone“** (El-Bekare: 177).

Djela u gore navedenom ajetu su djela pravednosti, a to je najvažniji dio bogoslužja. Poslanik, a.s., nam u vezi vjerovanja kaže da je ono sastavljeno iz šezdeset i nekoliko djelova; njegov najveći stepen je vjerovati u Allahu jednoću, a najniži stepen je otkloniti neku prepreku sa puta.

Prikladan posao se u islamu smatra vrstom bogoslužja. Poslanik, a.s., je rekao: „Ko god navečer osjeti umor od svog posla, Bog će mu oprostiti grijehove.“ Traganje za naukom je jedan od najboljih vrsta bogoslužja. Svojm drugovima, Poslanik, a.s., je rekao: „Tražiti nauku (vjerska) je dužnost svakog muslimana.“ U drugom predanju on je rekao: „Tragati za naukom jedan sahat bolje je od klanjanja sedamdeset godina.“ Društvena uslužnost i saradnja je dio bogoslužja kada se čini traženje zadovoljstvo Allaha, dž.š., kao što Poslanik, a.s., naglašava: „Susretanje svog druga sa osmijehom na licu je vrsta dobročinstva, pomoći osobi da natovari životinju je dobročinstvo, staviti malo vode u komšijsku kofu je dobročinstvo.“

Vrijedno je napomenuti da se izvršavanje vlastitih obaveza računa kao vrsta bogoslužja. Poslanik, a.s., nam veli da sve što potrošimo za svoju familiju vrsta je dobročinstva (sadake); da ćemo biti za to nagrađeni ako smo to stekli legalnim putem. Ljubavnost prema članovima porodice je vid bogoslužja. Kao na primjer, kada neko od nas svojoj supruzi stavi zalogaj u usta. Ne samo to, već kada sa zadovoljstvom činimo djela koja su po instrukcijama Poslanika, a.s., to će nam se računati kao bogoslužje. Poslanik, a.s., je rekao svojim drugovima da će biti nagrađeni

za polni odnos sa svojim ženama. Ashabi su se začudili i pitali: „Kako da budemo nagrađeni za nešto što inače sa zadovoljstvom činimo?“ Poslanik, a.s., ih zapita: „Ako biste to uradili na nelegalan način da li biste bili za to kažnjeni?“ „Da“, odgovoriše. „Tako kada to učinite na dozvoljen način sa vašim ženama bit ćete za to nagrađeni.“ To znači da je i ovakav akt vrsta ibadeta.

Prema tome islam ne smatra tjelesno zadovoljavanje nečistom stvari koju treba izbjegavati. Ono postaje nečisto kada se izvrši izvan bračnog života.

Jasno je iz prethodne diskusije da je koncept bogoslužjenja u islamu svestran koncept koji uključuje sve pozitivne aktivnosti individue. Ovoje, naravno, u skladu sa svom sadržajnom prirodnom islama kao načina života. On na svim nivoima reguliše čovjekov život. Na individualnom, socijalnom, ekonomskom, političkom i duhovnom nivou. Zato islam pruža uputu i za najstnije detalje života u svim navedenim nivoima. Stoga, slijedeći tih deala je slijedenje islamskih instrukcija u nekoj od tih oblasti. Vrlo je ohrabrujući element kada neko spozna da su sve njegove aktivnosti uračunate kod Boga kao bogoslužja. To mora potaknuti osobu da traga za Allahovim zadovoljstvom u svojim djelima i da uvijek nastoji da ih čini na najbolji mogući način, bez obzira da li ga neko od pretpostavljenih posmatra ili je sam. Jer postoji stalni supervizor koji zna sve, a to je Allah!

Govoreći o neritualnom bogoslužju u islamu ne znači obezvrjeđivati važnost ritualnog bogoslužja. Zapravo, ritualno bogoslužje, ako se izvrši u pravom duhu, čovjeka duhovno i moralno uzdiže i omogućava mu da u životu izvršava svoja djela prema uputi Božijoj. Među ritualnim bogoslužjima, namaz (molitva) zauzima prvo mjesto iz dva razloga: prvi, jer je on jasan pokazatelj vjernika; drugi, jer štiti čovjeka od svih vrsta gnušanja i poroka, dajući mu pet puta dnevno šansu direktne komunikacije sa svojim Stvoriteljom, pri čemu obnavlja svoj ugovor sa Bogom i traži Njegovu uputu nebrojeno puta.

**„Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo! Uputi nas na Pravi put“** (El-Bekare:5,6)

Zapravo, namaz je prva prak-

tična manifestacija vjerovanja i, takode, glavni uslov uspjeha vjernika: **„Ono što žele - vjernici će postići, oni koji molitvu svoju ponizno obavljaju“** (El-Mu'minun: 1-2).

Ista činjenica je naglašena od strane Poslanika, a.s., ali na drugačiji način. On kaže: „Oni koji brižljivo i tačno obavljaju svoj namaz, naći će svjetlost, dokaz svoga vjerovanja i razlog za svoje spasenje na Sudnjem danu.“

Nakon namaza, zekat (obaveza prema siromasima i potrebitim) je važan stub islama. U Kur'anu su namaz i zekat skoro uvijek zajedno spomenuti. Kao namaz i zekat je manifestacija vjerovanja koji nas ujerava da je Bog jedini vlasnik svega u univerzumu, a da je ono što čovjek posjeduje emanet u njihovim rukama za kojeg moraju odgovarati pred Njim: „Vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova i udjeljujte iz onoga što vam On stavlja na raspolaganje, jer one od vas koji budu vjerovali i udjeljivali čeka nagrada velika“ (El-Hadid: 7).

U tom smislu zekat je čin pobožnosti koji, kao namaz, približava vjernika svome Gospodaru.

Pored toga, zekat je dijeljenje bogatstva kojim se reduciraju klasne razlike u društvu. On daje pravilan doprinos društvenoj stabilnosti. Čisteći dušu bogataša od sebičnosti i dušu siromaha od zavisti i ozlojeđenosti protiv društva, on sprječava kanale koje vode klasifikaciji i mržnji i stvara mogućnost manifestacije bratstva i solidarnosti. Takva stabilnost nije samo bazirana na osobnim osjećanjima bogataša; već stoji na ozbiljno formiranom pravu koje se, ako ga bogataš negira, mora sprovesti čak i silom, ako je za to potrebna.

Post u mjesecu Ramazanu je još jedan stub islama. Glavna funkcija posta je da načini muslimana čistim „iznutra“ kao što ga drugi aspekti šerijata čine čistim „spolja“. S takvom čistotom on će prihvatiti što je dobro i korisno, a odbaciti ono što je loše i štetno. To možemo primijetiti u sljedećem kur'anskom ajetu:

**„O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili“** (El-Bekare: 183).

U hadis-kudsiju Poslanik, a.s., navodi da je Allah, dž.š., rekao: „Postać samo radi Mene ostavlja jelo, piće i tjelesno

užitke. Zato ću ga Ja posebno nagraditi.“

Post, potom budi svjesnost osobe i daje istovremeno djelokrug zajedničkog djelovanja cijelom društvu, a to dodatno pruža snagu svakoj osobi. Pored toga, post tokom cijelog mjeseca pruža obavezni odmor preuzetoz osobi. Isto tako, post podsjeća osobu na one kojima su uskraćene životne potrepštine u toku godine ili cijelog života. On čini da se spozna patnja ostale, manje srećnije braće u islamu, i budi u njemu osjećaj simpatije i ljubavnosti prema drugima.

Konačno, došli smo do hadža (hodočašća Allahove Kuće u Mekki). Ovo je veoma važan stub u islamu jer odslikava unikatno jedinstvo koje negira sve vrste razlikovanja. Muslimani iz svih krajeva svijeta oblače istu odjeću, odgovaraju na poziv hadža jednim glasom i riječima: *Lebbeckallahumme lebbeck!* (Odzivim Ti se Bože, odzivim!). Na hadžu se praktikuje stroga samodisciplina i kontrola gdje nijesu samo svete stvari na cijeni. Već su životi stabala i ptica nepovredivi, tako da sve to obitava u miru i sigurnosti:

**„Eto toliko! A ko poštuje Allahove svetinje, uživće milost Gospodara svoga“** (El-Hadž: 30).

**„Eto toliko! Pa ko poštiava Allahove propise - znak je čestita srca“** (El-Hadž: 32).

Hadž daje mogućnost svim muslimanima iz svih grupacija, klasa, organizacija i vlada iz cijelog muslimanskog svijeta da se godišnje sretnu na tom velikom kongresu. Vrijeme i mjesto toga kongresa je određeno od strane Jedinog Boga. Poziv za učešće je upućen svim muslimanima. Niko nema pravo da zabrani drugom izvršavanje hadža. Svakom muslimanu koji ode na hadž garantuje se puna sigurnost i sloboda sve dok on sam ne naruši tu sigurnost.

Dakle, bogoslužjenje u islamu, bez obzira da li je ono ritualno ili neritualno, sprema osobu da najviše voli svoga Stvoritelja i time pruža čvrstu volju i duhovnost da izbriše sve šejtansko u sebi i zbaci nasilje sa ljudskog društva i da učini da Allahova riječ bude u svijetu gornja.

*The Institute of Islamic Information and Education*  
S engleskog,  
Džemo Redžematović

# Riječ - dvije o sufizmu

Na tlu Crne Gore kao, uostalom, i na prostoru Balkana, u doba Osmanske dominacije, veoma je bio izražen sufijski način života. Riječ *sufi* potiče od riječi *suf*, što znači vuna, a podrazumijeva ljude koji su za svoja odijela koristili grubi materijal od vune, kao znak određenog asketizma – “zuhd” i odricanja.

U drugom vijeku Islama, sufizam se pojavljuje kao individualni fenomen. Ali, uporedo sa razvojem tradicionalnih vjerskih disciplina i islamskog zakona- šerijata, kao i istovremenog formiranja staleža islamskih teologa – ulema, sufizam se razvija u instituciju sa privlačnom snagom za široke mase.

Najranije početke sufijske organizacije predstavljali su neformalni skupovi, održavani radi diskusija o vjeri i duhovnih vježbi nazvanih *krugovi* – “halka”. Duhovne vježbe, koje su sadržavale recitovanje Božijih Lijepih Imena, nazvane *zikr*, što znači spominjanje Boga, tokom trećeg vijeka su održavane i u džamijama. Kasnije, ta jednostavna praksa se razvila u složene duhovne koncepte, dok je uvođenje muzike i plesa dovelo do odstupanja od funkcije džamije kao središta islamskog obredoslovlja.

Ortodokсни sufizam u svom razvoju, u svojoj biti razvija metodologi-

ju “unutrašnjeg puta” za “duhovno putovanje” – “sejr” ka Bogu. To putovanje kroz “stepene” – “mekamat” duhovnog razvoja i “psihološko-spoznajna stanja” – “ahval” teče u skladu s doktrinom “uništenja” – “fena” ljudskih egoističkih atributa, uspostavljanjem kontrole nad samim sobom i neprestanim naporom da se ostvaruje stalno prisustvo Božje volje u svim namjerama i djelima, uz snažan duhovni aspekt života.

Sufijski put vodi kroz čitav niz vježbi i seriju etapa duhovno-emocionalnih stanja i ekstaza. Ova *stanja* nijesu sama sebi cilj, nego samo faze na “putu približavanja Bogu” – “kurb”.

Unutar sufizma, prema metodologiji duhovnog uspinjanja, od XII-XVIII vijeka, razvijaju se razna bratstva, ili *putevi-tarikati*, koji se nazivaju po svom osnivaču. Stožer svakog bratstva je šejh, a njegovo sjedište ili mjesto počuvavanja je *tekija*. Tekija, ili stanište

bogobojaznih, služi kao središte duhovne aktivnosti njegovog tarikata. Članovi tarikata su *derviši*. Derviš znači prosjak, odnosno “koji obija

di uputstva svog vođe-šejha.

Uprkos naporima da se struje ortodoksije i sufizma približe, tenzije među njima su još prisutne.

Ipak, činjenica je da su se sufijska bratstva pokazala kao značajan kanal za širenje islama među širokim masama u Indiji, Centralnoj i Maloj Aziji, Africi i na Balkanu, upravo privlačnošću zbog svoje skromnosti, kompromisa i dobrotnih aktivnosti. U Osmanskoj carevini, ona su doživjela pravi procvat.

U to doba, na tlu Crne Gore bilo je više derviških bratstava i tekija, gotovo u svim većim gradovima sa muslimanskim stanovništvom. Danas nema tekija, ali ima derviša, iako u malom broju.

Duboko ukorjenjenja sufijska misao i praksa na ovim prostorima inspirisala je na duhovno-emocionalnom planu mnoge dervişe. I, ne samo to. Ona je, kulturološki posmatrano, inspiracija mnogim ljudima za svoja literarna ostvarenja. Iz tog razloga, njihova duhovna, odnosno literarna baština predstavlja nezaobilaznu vrijednost.

M.D.



pragove”, a predstavlja pobožnog prosjaka Božje milosti koji u svom duhovnom putu disciplinovano slije-

Bijelo Polje kroz povijest islama

## Nastanak škola i obrazovanja (III)

Oslobodjenje Bijelog Polja od 26. septembra 1912. godine, donijelo je Crnoj Gori u nasljedstvo različitu etničku strukturu i nove međukonfesionne odnose, donekle opterećene nasljedem bliske prošlosti. Crnogorska vlast ukida mektebe, iptidajije i ruždije što je onemogućilo muslimane da se školuju u okvirima vjere. Zgrade nekih mekteba privremeno su korišćene za smještaj vojske i vojnog materijala. Vjeroučitelji su bili zainteresovani za ponovno otvaranje muslimanskih vjerskih škola. Uloga mekteba (mejtefa) bila je obrazovanje i vaspitanje u islamskom duhu. Nije bio utvrđen nastavni plan i program, niti su imali propisani broj časova,

nego su djeca učila sve dok ne nauče određena poglavlja iz Kur'ana. Mektebe su pohađala muška i ženska djeca, uglavnom školskog uzrasta. Učitelji u mektebima bili su hodže ili vjeroučitelji sa završenom medresom. Mektebi su podizani u svakoj mahali i selu, u Šahovicima, Granačevu, Kukuljama, Sutivanu, Gubavču. Od 1869. g. do 1877. godine, u bjelopoljskoj kazi je bilo od 11 do 27 mekteba, a u samom Bijelom Polju bilo ih je 3. Nastava je trajala četiri godine. Pored vjeronauke učilo se i pisanje, račun, istorija i zemljopis. Predavanja su držana dvaput dnevno. Školske 1896/97. godine na području bjelopoljske i vraneške

kaze postojalo je 20 mekteba, od kojih je 6 bilo u samoj varoši Bijelo Polje. Školske 1900/01 u Bijelom Polju je postojao jedan ženski i tri muška mekteba. Roditelji i staratelji su bili dužni da šalju djecu u mekteb, a neodazivanje je povlačilo novčanu kaznu, od koje se stvarao fond za školske potrebe.

Krajem maja 1913. godine, jedna muslimanska delegacija iz Vraneša, posjetila je Cetinje i kralja Nikolu koji je odobrio ponovno otvaranje mekteba u bjelopoljskoj oblasti. Oblasna uprava je dozvolila da se obnovi rad mekteba u bjelopoljskoj oblasti. No, Ministarstvo prosvjete je u septembru 1913. godine prekorilo Oblasnu upravu zbog

otvaranja mekteba, stavivši joj do znanja da je po Ustavu Kraljevine Crne Gore i postojećim zakonima pravo Ministarstva prosvjete da otvara škole i vrši nadzor nad njima i bogomoljama. Mektebi su u bjelopoljskom kraju ponovo zatvoreni u novembru 1913. godine. Muslimanima je dozvoljeno da njihova djeca obrazovanje stiču u državnim školama u kojima je postojao zajednički program, a nastava se izvodila na srpskom jeziku. Crnogorska vlada je činila neke olakšice u izvođenju nastave kod muslimanske djece. Poštovala je vjersku slobodu, slobodu vjerskih obreda i praznika. U Crnoj Gori je 1913/14. godine radila 51 osnovna državna škola,

od kojih je 31 bila u bjelopoljskom kraju. U isto vrijeme formiraju se školski odbori, odnosno školske opštine s obavezom da obezbijede školske zgrade, namještaj i opremu za nastavu. Crnogorskoj vladi posebno je bilo stalo da se školuju muslimanska djeca. Krajem 1913. godine, donošena je uredba o školama u novooslobođenim krajevima, po kojoj su sve škole i ustanove za obrazovanje stavljanu pod nadzor države. Osnovno obrazovanje u državi bilo je obavezno za sve. Školske 1913/14. godine, 80. učenika islamske vjere pohađalo je osnovnu školu u Bijelom Polju.

Nijaz Mušović

# Maslina u Kur'anu

Allah Uzvišeni u suri El-Maide (88. ajet) kaže: "I jedite ono što vam Allah daje, što je dozvoljeno i lijepo; i bojte se Allaha u kojoj vjerujete."

Allah, dž.š., mudročeu Svoga stvaranja i održavanja Svjetova, opskrbljuje čovjeka onim što mu je za život potrebno.

Dozvoljenim je učinio ono u čemu je dobro, a haramom je učinio stvari od kojih čovjek ima štetu, bilo da se odnosi na pojedinca ili društvo u cjelini. Kada je u pitanju ishrana, čovjeku je dat širok izbor namirnica koje su halal za upotrebu. Osim toga, čovjek je obdaren i razumom koji mu omogućava izbor u jelu i piću. Svakako da će svaki razuman čovjek posegnuti za stvarima od kojih ima veću korist, shodno materijalnim mogućnostima. Allah, dž.š., postavio mu je samo jedno ograničenje kada je rekao, u suri El-E'araf (31 ajet): "I jedite i pijte, samo ne pretjerujte. On ne voli one koji pretjeruju."

U vezi sa temom ovog teksta donosimo podatke koji govore o upotrebi i hranljivoj vrijednosti jedne od halal namirnica. Ovdje saznajemo neke od razloga zašto se maslinovo ulje upotrebljava već hiljadama godina, a njegova upotreba iz dana u dan raste.

Maslina je porijeklom iz Armenije, odakle je prenesena u Palestinu, potom u Egipat. Sve to dešavalo se oko 4000 godine p.n.e. Ulje te biljke počelo se proizvoditi i upotrebljavati (kao platežno sredstvo, u ishrani ili kao lijek) oko 2000 godina kasnije. Fenički trgovci maslinu donose u Grčku i Španiju, a Grci uzgoj masline prenose i na Italijane. Upravo te tri zemlje danas prednjače u proizvodnji maslinovog ulja u procentu od čak 74 posto od ukupne svjetske opskrbe tim artiklom. Danas masline nalazimo u svim državama mediteranskog bazena. Iako na tržištu dominiraju italijanske i grčke sorte, posljednja istraživanja ukazuju na izuzetan kvalitet sorti iz našeg susjedstva, maslina uzgajanih u Istri i Dalmaciji. Najbolja vrsta ulja je tzv. "djevičansko" maslinovo ulje.

Naravno, izbor ovisi i o ukusu kupca, kao i potrebama i svrsi, ali bi, pri kupovini, pažnju trebalo obratiti i na etiketu proizvoda. Naime, procenat masnih kiselina ne bi trebalo da prelazi

jedan posto, te da je naznačen način obrade, tj. da je hladno presovano, što znači bez upotrebe sredstava za otapanje ili izvora toplote. Iako su tehnike dobivanja ulja modernizovane, postupak je u biti ostao isti. Ulje se dobija gnječanjem ploda malsine (sa košpicom), kako bi se odvojila tekućina od suhe tvari a potom i voda od ulja.

## MASNOĆE U ORGANIZMU

Da bi ljudski organizam funkcionisao potrebno mu je gorivo – hrana. Jedinica za mjerenje energetske vrijednosti hrane naziva se kalorija i govori nam kolika je jačina određene namirnice, tj. koliko količinu dnevnih

masti se mogu podijeliti na zasićene i nezasićene masnoće.

## ZASIĆENE MASNOĆE

Nalaze se u namirnicama životinjskog porijekla (meso i neke vrste ribe), mliječnim proizvodima i jajima. Te vrste masnoća imaju veliki uticaj (često štetan) i to zbog holesterola koji se nalazi samo u namirnicama životinjskog porijekla. Kada jedete hranu bogatu zasićenim masnoćama, holesterol u krvi raste i time se povećava količina čestica masnoće koje se talože na zidovima krvnih sudova i tako ih sužavaju. Time se onemogućava normalan dovod kiseonika do pojedinih

## MASLINOVO ULJE I ZDRAVLJE

Maslinovo ulje spada u mono-nezasićene masnoće i sadrži 77 posto nezasićenih masnih kiselina koje smanjuju tzv. "loši" (LDL) holesterol a povećavaju koncentraciju "dobrog" (HDL) holesterola u krvi. Ostala biljna ulja LDL snižavaju ali na HDL uopšte ne djeluju, dok je u slučaju margarina i biljnih masti djelovanje čak suprotno.

Maslinovo ulje sadrži samo 4 – 12 posto višestruko zasićenih masnoća, koje kada oksidiraju, mogu dovesti do oštećenja krvnih žila. Kada su u pitanju zasićene masnoće, maslinovo ulje sadrži ih svega 9 posto, kukuruzno ulje preko 30 posto, a suncokretovo čak 69 posto! Druga dva sastojka maslinovog ulja bitna za zdravlje su vitamin E i polifenoli. Samo jedna čajna kašika maslinovog ulja zadovoljava 8 posto dnevnih potreba organizma za vitaminom E, dok polifenoli smanjuju rizik od arterioskleroze i nekih vrsta raka (čak do 45 posto kod žena koje ga konzumiraju svakodnevno).

Postoje tvrdnje da maslinovo ulje liječi čireve probavnih organa kao i da sprječava nastajanje kamenca u žuči. Takođe, odličan je tretman i kod liječenja opekline, a dermatolozi tvrde da sadrži UV zaštitni faktor 20, i stoga ga preporučuju kao ulje za sunčanje (nakon izlaganja suncu).

Maslinovo ulje sadrži i esencijalne masti koje ljudsko tijelo ne može sintetizovati, te ih u organizam treba unositi hranom. Osim navedenih tvari, maslinovo ulje sadrži i vitamine K, A i D koji imaju antioksidativne karakteristike tj. pružaju zaštitni učinak našem organizmu.

Ostaje nam, dakle, da razmislimo o našem načinu ishrane, a evo saznali smo koliko je značajna samo jedna od namirnica na koju do sada možda nijesmo ni obraćali pažnju. Na nama je da svoj život učinimo zdravijim, a time i ugodnijim. Najbolji način spoznaje je - razmišljanje o Allahovim blagodatima čovjeku.

Podsjećamo na 99. ajet sure El-En'am: "On vodu s neba spušta, pa Mi onda činimo da pomoću nje niču sve vrste bilja i da iz njega izrasta zelenilo, a iz njega klasje gusto, i iz palmi, zametka njihova, grozdovi koje je lahko ubrati, i vrtovi lozom zasadeni, naročito masline i šipci, slični i različiti. Posmatrajte, zato, plodove njihove kad se tek pojave i kad zriju. To je, zaista, dokaz za ljude koji vjeruju."

monteislam.com



potreba organizma može da zadovolji.

Gradivni materijal za obnovu i izgradnju ćelija nalazi se u proteinima (bjelančevinama). Masti i ugljeni hidrati sastojci su koji se nalaze u hrani, a daju tijelu energiju. Vjerovatno ste mnogo puta čuli savjet ljekara: "Jedite manje masno!", ili "Masnoća u krvi je opasna!" i sl.

Osim što organizmu daju energiju, i masti učestvuju u građi omotača ćelija i mnogih hormona, te služe za rastvaranje nekih vitamina. Ipak, prekomjerna količina masti šteti organizmu jer uzrokuje brojne bolesti: gojaznost, dijabetes, oboljenje bubrega, srčana oboljenja i neke oblike raka. Čak se pretjerano konzumiranje masnoća smatra uzročnikom najvećeg broja degenerativnih bolesti u mnogim zapadnim zemljama. U osnovi,

tkiva i organa što uzrokuje njihovu slabu ishranjenost i na kraju odumiranje, a to je, kada su u pitanju srce i mozak, uzrok srčanog napada ili izliva krvi u mozak. Iako ovaj proces (arterioskleroza) traje godinama, prekomjerno unošenje zasićenih masnoća u organizam uveliko ga pospešuje. Zato ljekari savjetuju promjenu načina ishrane u smislu manjeg unošenja u organizam zasićenih masnoća, a uvođenje u ishranu nezasićenih.

## NEZASIĆENE MASNOĆE

Najčešće se nalaze u povrću, biljnom ulju i mnogim vrstama ribe i veoma su korisne za organizam jer pomažu izlučivanje holesterola i smanjuju njegovu koncentraciju u krvi. Takođe, smanjuju i nivo arterioskleroze u koronarnim arterijama koje su zadužene za ishranu srca.

Delegacija iz svih odbora Islamske zajednice u RCG, posjetila je više značajnih mjesta i institucija Islamske zajednice u BiH

# Nezaboravni susreti

- Nastavak iz  
prethodnog broja-

U periodu od 21. do 24. 08. 2006. godine, višočlana delegacija u organizaciji Mešihata Islamske zajednice u RCG posjetila je Potočare, Srebrenicu, Tuzlu, Olovo, Sarajevo, Visoko, Jablanicu, Mostar, Počitelj, Stolac i Trebinje. U prošlom broju Elifa objavljen je prvi dio reportaže sa obilaska gradova Bosne i Hercegovine. U ovom broju objavljujemo preostali dio reportaže.

## JABLANICA

Jablanica (202m/m) se nalazi u najljepšem dijelu kanjona rijeke Neretve. Okružena je masivima Vranice,

na Naretvi- Bitka za ranjenike, 6/7 marta 1943. godine. Ovdje smo se susreli sa glavnim imamom iz Jablanice, Suljom ef. Cikotićem, koji nam je predstavio Islamsku zajednicu na ovom području i govorio o budućim zadacima Medžlisa Islamske zajednice u Jablanici. Suljo ef. Cikotić je iz Trpezi, kod Berana, a u službi je Rijaseta Islamske zajednice u BiH.

## BLAGAJ

Poslije jednočasovnog odmora u Jablanici, put nastavljamo kanjonom Neretve prema Mostaru. U prvim popodnevним satima dolazimo u Blagaj, na mjesto gdje se Buna pojavljuje nakon 19,5 km dugog toka ispod zemlje u vidu najjačeg evropskog iz-



Ispred tekije na vrelu Bune

erijskom i sada nakšibendijskom. Tekija je bila i mjesto okupljanja duhovne elite, poznatih autora iz oblasti književnosti, filozofije, prava, dogmatike, stilistike, logike, jezika itd. Specifičnost tekije predstavlja i činjenica da u njenoj okolini nikada nije bio dozvoljen lov i ribolov. Ovo proističe iz osnovnog derviškog principa kojim se zabranjuje svako nasilje u blizini mjesta gdje se obavlja ritual.

Nakon obilaska, u tekiji smo klanjali podne namaz. Dr Izet ef. Terzić, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Mostara, uputio je selame prisutnim i izrazio zadovoljstvo posjetom, a zatim nas upoznao o istorijskom nastanku tekije, te šta je ona značila u istoriji ovog kraja i šire. I pored pokušaja da se sruši u toku rata 1993-95. godine, ni jedna je granata nije oštetila niti joj je pričinjena materijalna šteta. Vrelo Bune je Božiji dar kakav se rijetko u svijetu može sličnog naći, istakao je dr Terzić. Završavajući obilazak ovog atraktivnog mjesta, ikindiju namaz klanjali smo u Sultan-Sulejmanovoj džamiji u Blagaju.

## MOSTAR

Mostar se prvi put spominje 1440. godine i od tada preuzima primat od Blagaja, koji je do tada bio glavni grad Hercegovine i dva puta

se kule Tara i Helebija koje su ga vjekovima budno čuvale i sačuvale sve do 1993. godine kada je srušen u toku rata u BiH.

Za vrijeme osmanske uprave ovim gradom, podignuto je 17. džamija. Dvije su srušene u periodu 1945-56., a ostale su porušene u posljednjem ratu - 1991-95. godine. Jedna od njih je prošla sa manjim oštećenjima. U poslijeratnom periodu sve su obnovljene a sa njima i one dvije koje su porušene 1945-56. godine. Sada ukupno na mostarskom području ima 36. džamija. Interesantno je predanje izgradnje munare na Čevjan Čehajinoj džamiji koja se nalazi u dvorištu Karadoz-begove medrese u Mostaru. Naime, munare na ovoj džamiji podignuto je sa lijeve strane ulaza u džamiju. Postoji predanje da nije isplaćen zahmet majstorima koji su radili na džamiji, pa su munaru podigli sa lijeve strane. No, ovdje je bitno napomenuti da su sve one sanirane i da im je vraćen prvobitni izgled.

Mostar je grad sa bogatom kulturnom baštinom, grad duhovne inspiracije i sa velikim brojem znamenitih objekata orijentalne arhitekture i graditeljstva. Tu se posebno izdvajaju: Karadoz-begova, Koski-Mehmed-pašina i Čevjan-Čehajina džamija, zatim, Sahat-kula, Kule Hereguša i Helebija, Kriva čuprija na desnoj obali Neretve, u neposrednoj blizini Starog Mosta, na rijeci Radobolji. Sagrađena je 1558. godine kao prototip za izgradnju Starog mosta, a podigao ju je Čevjan Čehaja. Ovdje se nalazi i nekoliko turbeta koja su podignuta zaslužnim vakifima: turbe Šejh Derviša Ishaka, zatim šejha Mahmuda-babe i turbe šejha Mustafe Ejubovića. Ejubović je bio dugogodišnji mostarski muf-tija, pisac mnogih djela iz oblasti islamistike i po svom uticaju i učenosti visoko je rangiran i nadaleko poznat.



Posjeta Jablanici

2.112 m, Čvrsnice (2.228m) i Prenja (2.155 m). Od 70 metara visoke brane hidroelektrane, uzvodno počinje 31 km dugo Jablaničko jezero. Tu je i ušće rijeke Rame.

Preko Konjica i Jablanice, kanjonom poznate rijeke Neretve, put nastavljamo prema izvoru Bune. U Jablanici je odmor. Ovaj objekat je više puta obnavljan, ali je uglavnom zadržao svoju tradicionalnu formu iako sa izvesnim karakteristikama turskog baroka. Tekija je pripadala raznim derviškim redovima, najprije bektajšijskom, zatim halvetijskom, kad-

vora, čiji je godišnji prosjek 43.000 litara u sekundi. Pored samog Vrela Bune, ispod stjenovitog masiva, nalazi se tekija, koja predstavlja značajan spomenik kulture ranog osmanskog perioda. Osnovana je odmah nakon pada Hercegovine pod osmansku vlast (1466), kao misionarski a i vojni punkt. Ovaj objekat je više puta obnavljan, ali je uglavnom zadržao svoju tradicionalnu formu iako sa izvesnim karakteristikama turskog baroka. Tekija je pripadala raznim derviškim redovima, najprije bektajšijskom, zatim halvetijskom, kad-



Na starom mostu u Mostaru

Pored ovih znamenitosti, tu se nalazi i Stara čaršija-kujundžiluk, Bišćevića, Kajtazova i Ćorovića kula i td.

U Mostar dolazimo oko 17. sati. U vremenu do akšam namaza, obišli smo Stari grad, Stari-Novii most, Medresu, džamije i šehidsko mezarje. Profesor Šefko ef. Tinjak, direktor Karadoz-begove Medrese upoznao je delegaciju sa razvojem vjerskog života na ovom području, organizaciji Islamske zajednice, izgradnjom džamija i drugim aktivnostima. Klanjanje akšam namaza obavili smo u Karadoz-begovoj džamiji, a večeru u Starom gradu na Tepi. U društvu direktora Medrese, gospodina Tinjaka, pošli smo u internat Medrese, (Sjeverni logor) gdje smo klanjali jaciuna-maz. Do kasno u noć, u prostorijama internata u društvu dr Izeta Terzića, Sefka Tinjaka, i imama iz džemata Potoci, kod Mostara, Idriza Agovića, druženje je nastavljeno do kasno u noć.

Sjutradan, 24. 08. (četvrtak) u ranim jutarnjim satima, uprava medrese je organizovala u internatu doručak. Tačno u 9. sati, okupili smo se kako bi dalje nastavili putovanje prema predviđenom programu. Ispručaju iz Medrese, uz izraze zahvalnosti na posjeti, uputili su dr Izet ef. Terzić i mr Salih ef. Ćolaković, uz obećanje da će uzvratiti posjetu u toku mjeseca Ramazana. U ime višečlane delegacije Islamske zajednice Crne Gore, na gostoprimstvu i toplini prijema, zahvalio se Bajro Agović. Put nastavljamo prema Počitelju.

## POČITELJ

Iz pravca Mostara prema Metkovićima, na strmoj stjenovitoj lijevoj obali Neretve nalazi se Počitelj – jedinstveno urbano naselje kojeg s punim pravom možemo nazvati gradom-muzejom pod otvorenim nebom. Počitelj je vjekovima bio centar zanimanja rimskih plemića, osmanskih vezira i kadija, austrougarskih oficira, te mnog-



Sisman Ibrahim pašina medresa u Počitelju

ih putnika namjernika.

Uskim, kamenom popločanim sokakom, dolazimo do Šišman Ibrahim-pašine, znane kao Hadži-Alijiina džamija, jednog od najvrednijih objekata u Počitelju. Sagradena je 1562. godine. Ovu džamiju je sagradio hadži Alija Mujezinović, sin Musa-agin. Puna je graditeljskog umijeća i raskoša. U njenom haremu nema mezarja koja su karakteristika za ostale džamije. Vjerovatno zbog tvrdog terena i skućenog harema u kome nije postojala mogućnost formiranja mezarja. O zaduženiku (legatoru) Ha-

dži Aliji se ne zna puno, jer u pristupačnim izvorima o njemu nema spomena. U literaturi postoji legenda da je džamiju u Počitelju sagradio "Čelo" koji je kao dijete pošao za Istanbul i kasnije postao paša. Legenda ovog "Čelu" identifikuje kao Šišman-Ibrahim-pašu, kome se pripisuju sve zadužbine u Počitelju. Jedna od najvrednijih zadužbina je Šišman-pašina medresa, sa pet soba koje su služile za slušanje nastave i jedna veća, za predavanje. Iznad svake sobe su podignute male kupole a iznad prostorije za predavanje je velika kupola. Kupole su pokrivene olovnim limom. Ulaz u prostorije imaju kamene dovratnike lučno zasvedene i drvena vrata. U ovom drevnom gradu u kome su se preplještale razne kulture tokom svog postojanja, pažnju privlače i bedemi grada, Sahat-kula, i drugi objekti.

Ispred ulaza u harem Ibrahim-pašine džamije dobrodošlicu nam je poželio imam

## STOLAC

Stolac je smješten u podnožju srednjovjekovnog grada Vidoški koji je cestama povezan preko Dubrava i Domanovića sa Čaplinom, Počiteljom i Mostarom, preko Ljubilja i Popova Polja s Trebinjom i Dubrovnikom i preko Dabarskog Polja s Nevešimjem, Gackom i Bilećom.

Sredonjovjekovni grad- tvrđava, Vidoški se spominje u izvorima do početka prošlog vijeka, a ovo ime dobilo je po rijeci Videšćici ili Vidovoj rijeci koja se danas zove Bregava. Vidoški se prvi put spominje 1444. godine kao grad u zemlji Hercega Stjepana. Osmanlije su ga zauzeli 1465. godine i u njihovoj vlasti je ostao sve do okupacije Bosne i Hercegovine od strane Austrougarske 1878. godine. Često je napadan od uskoka iz Dalmacije a naročito za vrijeme Kandijskog rata 1645. do 1699. godine.

Za vrijeme viševjekovne osmanske uprave ovim gradom, podignuto je više džamija. Sultan-Selimova (Carava-Hunkariya) džamija je najstarija, najljepša i najveća džamija koja se nalazi u centru Stoca. Naziva se i čaršijskom džamijom. Podignuta je 1519. godine. U prošlosti je više puta obnovljena. Njenu skladnost i ljepotu ukrašava kamena munara, prizmatog oblika, visoka 26 metara. Džamija Hadži Salih Bure (Ali-paše Rizvanbegovića), podignuta je u Podgradu 1732/33. godine. Podigao ju je hadži Salih Buro iz Mostara, po kome je dobila ime. Bila je locirana na adi između dva kraka Bregave, pedesetak metara zapadno od podgradske ćuprije. I u kromogramu se kaže da su joj temelji postavljeni među dvije vode (iki su arada vad' esasi kadim). To je druga džamija po svojoj starosti u Stocu. Hadži Alije Hadžisalihovića džamija, je treća po starini. Locirana je uz lijevu obalu Bregave, pedesetak metara zapadno od čuvene stolačke Inat-ćuprije. Dio izgradnje džamije ovaj dio Stoca zvaao se Hamam-mahala po hamamu (javnoj banji). Od izgradnje džamije ovaj se dio varoši zove Hadži-Alina mahala. sagradena je 1736.

godine. Bila je malena i bez munare, koje je kasnije dogradeno. Više puta je vršena sanacija zbog oštećenja od poplava prouzrokovanih izlivanjem vode iz Bregave. Džamija Ismail-Kapetana Šarića podignuta je u Uzunovića mahali 1741. godine. Sagradio ju je Ismail-kapetan Šarić. Kameno munare, visoko osamnaest metara je 1964. godine demontirano i preneseno u Crnice (Aladinići). Tamo je ozidana uz džamiju koja je 1965. godine renovirana i proširena. Prema nekim kazivanjima, munara je prodana, i džamija u tvrđavi na gradu koju su austrougarske vlasti srušile 1888. godine.

Preko Dubrava i Domanovića dolazimo u Stolac. I ovdje se i te kako osjećaju posljedice rata. Mnogo je objekata napušteno, srušeno ili oštećeno. Tragovi su vidljivi skoro na svakom koraku. No osjeća se i vidan napredak u povratku iseljenih, opravi kuća i izgradnji džamija i drugih objekata. Posjetili smo Sultan-Selimovu ili Carsku (čaršijsku) džamiju, koja je temeljito sanirana prije dvije godine, a koja je sa svim ostalim džamijama u Stocu 1993. godine bila srušena, zatim Ali-pašinu džamiju u Podgrad koja je u izgradnji uporedo sa izgradnjom Begove kuće, koja se nalazi u blizini ove džamije. Posjetili smo Medžlis Islamske zajednice u kome smo upoznali mladog imama Beći Amera, koji nam je predočio stanje džamija u Stocu, i upoznao nas sa razvojem vjerskog života. U toku rata ovdje u Stocu su sve četiri džamije bile porušene. U potpunosti je sanirana Čaršijska džamija, u Podgradu je džamija u fazi sanacije, a u naselju Uzunovići, Ismail-Kapetana Šarića džamija je sanirana sa njenim pratećim objektima. Kako je sve veće interesovanje za povratkom, uliva nadu za izgradnjom i ostalih džamija u Stocu, kazao je imam Amer efendija.

Nakon obilaska Stoca i odmora, put smo nastavili preko Ljubinja za Trebinje.

(nastavlja se)

*Bajro Agović*

# Ramazanska posjeta musafira iz BiH

Kao i prethodnih godina, i u toku ovog mubarek mjeseca ramazani-šerifa, osvježenju u džematima doprinijeli su uvaženi musafiri iz BiH, izaslanici reis-ululeme dr Mustafe ef. Cerića.

Od 12. do 17. ramazana, odnosno od 04. do 10. oktobra, mr. Muharem Omerdić, šef vjersko-prosvjetne službe Rijaseta Islamske zajednice u BiH i profesor na Fakultetu Islamskih nauka u Sarajevu, i mr. Mustafa Prljača, službenik u izdavačkoj kući "Kalem", bili su musafiri Islamske zajednice u Crnoj Gori.

Ove posjete su postale tradicionalne što ukazuje na kontinuitet međusobne saradnje, koja nikada nije prekidana. Sve veće prisustvo zvaničnih predstavnika Islamskih zajednica iz našeg okruženja je potvrda nastavka dobrih odnosa i komunikacija. Nezaboravna su sjećanja posjete visoke delegacije Islamske zajednice u BiH koju je predvodio Resu-lulem dr Mustafa ef. Cerić, 2005. godine, zatim najviših zvaničnika Islamske zajednice Kosova na čelu sa muftijom Kosova, mr. Naimom Trnavom u julu ove godine i posjete drugih zvaničnika IZ-e BiH, Kosova i Albanije.

Kako su protekli zijareti na području ovog Mešihata, u toku mubarek mjeseca ramazana želimo da o tome obavijestimo čitaoce Elifa.

## Bar - Ulcinj, 4. 10.

Po dolasku iz Sarajeva u Podgoricu, kraćeg odmora u Mešihatu i klanjanja ikindije namaza, sa musafirima prema Baru i Ulcinju pridružilo se sekretar Mešihata, Bajro Agović. U Baru, ispred Odbora IZ-e, musafire je dočekao glavni imam Muidin ef. Milaimi. Mr. Mustafa Prljača u društvu muftije Jusufa Đokovića, prema predviđenom programu ostao je u Baru,

gdje je zakazana posjeta na teraviji u Omerbašića džamiji, a mi smo nastavili put za Ulcinj, gdje nam je priredio iftar, sa predsjednikom Odbora, dr Ganijem Karamanogom i glavnim imamom, Redžepom ef. Ljokovićem. Teravijah namaz koji je predvodio mladi imam Safet ef. Resulbegović, klanjali smo u glavnoj Namazdah džamiji. Selame dobrodošlice uputio je Redžep ef. Liković, glavni imam, koji je izrazio zadovoljstvo prisustvom uvaženog musafira, i zahvalnost na posjeti. Muharem ef. je u prepunom džamiji održao vaz kojim je upotpunio srca prisutnih vjernika.

## Podgorica - Tuzi, 5. 10.

Na zajedničkom iftaru kojeg je priredio Odbor Islamske zajednice u Tuzima, bili su Muftija Jusuf ef. Đoković, Islam ef. Pepić, glavni imam, predsjednik Odbora Vahid Dizdarević, imam Džemo ef. Dacić i članovi Odbora IZ-e Tuzi.

Po završetku iftara i klanjanja akšam namaza, uslijedile su posjete džamijama na teravijah namazu. Mr. Mustafa Prljača Starodoganjskoj džamiji u Podgorici, a Muharem ef. u Tuzima. U prepunim džamijama održani su vazovi predavanja.

## Rožaje - Petnjica, 6. 10.

Iz Tuzi, preko atraktivnih planinskih predjela, Veruše, Ravne Rijeke, Mateševa, dolinom rijeke Tare, Kolašina, dolazimo u Rožaje na džumi namazu, a mr. Mustafa ef. Prljača sa muftijom Đokovićem u Petnjici. Ispred zgrade Odbora u Rožajama dočekali su nas imami koje je predvodio reis Rifat ef. Fejzić. Muharem ef. Omerdić je održao

vaz i predvodio džumu namaz u prepunom sali fabrike Titekse, koja se koristi za potrebe džemata zbog izgradnje džamije "Sultan Murata IV". Džumu namaz u džematu Suho Polje, u prepunom džamiji, predvodio je Bajro Agović, kojim je prilikom održano i prigodno predavanje. Nakon klanjanja džume namaza, Muharem ef. je nastupio i na lokalnoj televiziji. U Rožajama smo obišli džamiju "Sultana Murata IV", koja je u završnoj fazi izgradnje.

Iz Rožaja, u pratnji reisa Rifat ef. Fejzića, došli smo u Bijelo Polje. Na zajedničkom iftaru kojeg je organizovao Odbor Islamske zajednice, uz prisustvo predsjednika Odbora mr. Midhata Bahovića, imama Irfana Hasanovića i članova Odbora, iz Petnjice su se pridružili mr. Mustafa ef. Prljača i muftija Đoković. Po završetku iftara i klanjanja akšam namaza, uslijedile su posjete džematima na teravijah namazu. Mr. Muharem Omerdić sa reis efendijom održao je predavanje u gradskoj džamiji u Bijelom Polju, mr. Mustafa Prljača i muftija Jusuf ef. Đoković u Rasovu a Bajro Agović u Sutivanu. Interesovanje je bilo veliko, pa su i džamije bile ispunjene do posljednjeg mjesta, a prigodna predavanja su s pažnjom i interesovanjem praćena.

## Berane - Plav, 7. 10.

Sjutradan, u prijepodnevnom satima, sa imamom Berana, Rahim ef. Muratovićem, obišli smo novosagrađenu džamiju sa pratećim objektima u Beranama, u naselju Hareme i „Stari“ mesdžid koji je u izgradnji. Sa Muharem ef. Omerdićem nastavili smo put prema Gusinju, a mr. Mustafa Prljača sa muftijom Đokovićem, na teraviji u Beranama. U Gusinju smo sa glavnim imamom Gusinja, Redžep ef. Ljuljanovićem,

posjetili džamije i poznate Ali-pašine izvore. Na Izvorima sačekali su nas imami iz Plava koje je predvodio glavni imam Sinan ef. Latić. Na zajedničkom iftaru koji je organizovao Odbor Islamske zajednice u Plavu, u restoranu "IZABELA", vlasništvo uglednog domaćina Zuvdije Bajraktarevića, bili su, reis Rifat ef. Fejzić, gosp. Orhan Šahmanović, pp. Sabora IZ-e u RCG, Rahman ef. Kačar, imam iz Rožaja, predsjednik Odbora, Isljam Šabović, glavni imam Sinan ef. Latić i imami: Salemović Mirsada, Jasavić i drugih članova Odbora. Teravijah namaz je u Sultanići džamiji u kojoj su se okupili i džematlije drugih džamija. Na posjeti se zahvalio glavni imam, Sinan ef. Latić, a vaz su održali, reis Rifat ef. Fejzić, koji se zahvalio profesoru Omerdiću na posjeti Islamskoj zajednici Crnoj Gori, i pomoći koju pruža Islamska zajednica BiH. Muharem ef. Omerdić je izrazio zadovoljstvo što mu se ukazala prilika da prvi put posjeti lijepe krajeve Plava i Gusinja i radost što je u mubarek noći ramazana vidio veliki broj džematlija, koji su s velikom pažnjom saslušali vaz Muharema ef. Omerdića. Time je i završena višednevna posjeta izaslanika reisu-luleme BiH dr. Mustafe ef. Cerića odborima IZ-e na području ovog Mešihata.

Uz iskreno i uspješno zadovoljstvo zijaretima Islamskoj zajednici u Crnoj Gori i bratskom druženju, zahvalnost i poštovanje musafirima, na rastanku sa mr. Muharem ef. Omerdićem i mr. Mustafom ef. Prljačom, uputili su reis Fejzić, muftija Đoković i sekretar Agović.

Uvaženi musafiri su se zahvalili na pažnji koja im je posvećena tokom boravka i organizaciji posjeta. Ohrabruje nas napredak razvoja vjerskog života u Crnoj Gori u

odnosu na raniji period kada sam posjetio ove krajeve, istakao je na rastanku, mr. Muharem ef. Omerdić.

U toku mubarek mjeseca ramazana, Islamsku zajednicu u Crnoj Gori posjetio je i profesor, Nail Halimi, u svojstvu izaslanika muftije Islamske zajednice Kosova, mr. Naim ef. Trnave. Uvaženi musafir je zijaretio džemate u Ulcinju, Vladimiru i Gusinju. Tokom boravka u Krutama, Kravarima, Murićima i Vladimiru, sedamnaeste noći ramazana, Nail ef. Halimi je svake noći poslije klanjanja teravijah namaza držao vrlo zapažena predavanja prisutnim džematlijama.

U uzvratnu dvodnevnu posjetu Islamskoj zajednici u Crnoj Gori, bili su i dr. Izet ef. Terzić i mr. Salih Čolaković iz Mostara, koji su posjetili Odbor Islamske zajednice Tuzi, Podgoricu, Bijelo Polje, Berane, Plav i Gusinje. Tokom zijareta naznačenim mjestima, nakon klanjanja teravijah namaza, a u Plavu i Gusinju, poslije podne namaza, musafiri su održali prigodna predavanja.

Islamska zajednica u toku ovog mubarek mjeseca bila je počašćena i gostom dr. Muhamedom Aručijem. Njegovo službeno prisustvo, po osnovu dodjele humanitarne pomoći siromašnim u nekim odborima koje je darivala turska humanitarna organizacija, iskoristili smo za posjetu džamiji u Tuzima, gdje je nakon klanjanja teravijah namaza, održao predavanje koje je sa velikim oduševljenjem i pažnjom prisutnih vjernika praćeno.

Uvažene musafire, sejjar vaize, tokom boravka i posjete džematima, na području Islamske zajednice u Crnoj Gori, pratili su reis Rifat Fejzić, muftija Jusuf Đoković i sekretar Bajro Agović.

B. Agović



## Izgradnja džamije u Ivanju kod Bijelog Polja



U bjelopoljskom kraju se trenutno radi na izgradnji četiri vjerska objekta: izgradnji Gasalhane u gradu koja je započeta maja 2005. god., izgradnji džamije u Gubavcu i Koritima koje su započete ovog ljeta i izgradnja džamije u Ivanju.

Inicijativa za izgradnju džamije u Ivanju pokrenuta je od porodice Ćorovića iz Novog Pazara u saradnji sa ljudima iz Ivanja.

Uz mnogobrojno prisustvo mještana i uleme, 19.08. 2006.god. na temeljima džamije koju je izgradio još u

XVIII vijeku, kao svoj vakuf, Mehmed-Ćor paša, upravitelj Bihora i rodonačelnik ugledne sandžačke porodice Ćorovića, započeta je izgradnja nove džamije.

Prisutnima su se, ispred Odbora za izgradnju džamije u Ivanju, obratili Mustafa – Ćako Ćorović i prof. Sanin ef. Musa.

Prema svjedočenjima starijih ljudi ova velelepna džamija je u svom haremu imala i top koji je pucao u vrijeme ramazana i bajrama.

Radovi na džamiji su u toku i, ako se nastavi dosadašnjom

dinamikom, planira se, ukroviti u Ramazanu ove godine.

24.08.2006. god. u Hotelu „Atlas“ u Novom Pazaru organizovana je donatorska svečanost povodom obnove ove džamije. Ova donatorska svečanost je samo jedan u nizu koraka koji je Odbor za izgradnju ove džamije preduzeo kako bi na efikasan način prikupio potrebna sredstva.

Nesebičnu pomoć u radovima, spremanju hrane, i drugim vidovima pomoći, pružili su mještani, posebno Ibrahim (Ahma) Ćorović i njegova porodica.

Projekat je kao donaciju izradio projektni biro »Ambijent«  
Novi Pazar. Džamija je projektovana u dimenzijama 8.5m x 13.5m sa pratećim sadržajima abdesthane i mektebske učionice.

Radovi se izvode isključivo od donacija ljudi iz Sandžaka i inostranstva, kao i preduzeća kao što je stovarište građevinskog materijala Ibrahima Kadića iz Bijelog Polja. Posebno treba naglasiti angažovanje preduzetnika iz Novog Pazara, Hajrudina (Ibrahima) Ćorovića, kao glavnog donatora.

M. Bahović

U organizaciji američke vlade u Podgorici održan tradicionalni iftar

## Simons: Islam čini čovječanstvo boljim

Drugi po redu iftar, u organizaciji Vlade Sjedinjenih Američkih Država održan je 28. septembra u Podgorici. O značaju ramazana i iftara, za muslimane širom svijeta, govorila je na početku Arlin Feril, američki konzul u Podgorici, ističući da svi uvažavaju ono što predstavlja tradicija islama.

- Tradicija posta nas podsjeća na probleme onih koji nemaju i zato smo se ovdje i okupili - kazala je pored ostalog ona.

Domaćin ovogodišnjeg iftara, direktor USAID-a, Kit Simons, istakao je da bi tradicija muslimana širom svijeta da se tokom ramazanskog po-



sta i iftara porodično okupljanju i zbližavaju, trebala da bude vodilja svima.

- Muslimani čine mali, ali vrlo značajan dio američke kulture. U SAD danas živi pet miliona muslimana i to je religija koja se najbrže širi. Jasnije je i zašto, jer glavni nosio-

ci islama podstiču čovječanstvo da postane bolje - kazao je Simons.

Reis Islamske zajednice u Crnoj Gori, Rifat ef. Fejzić, zahvalio se organizatorima iftara, ističući da Ameriku doživljavaju kao svog prijatelja.

(DAN)

U susret donatorskoj konferenciji za sanaciju Husein-pašine džamije

## Potrebno još sredstava

Putem sredstava informisanja, široj javnosti je poznato da je u toku sanacija Husein-pašine džamije u Pljevljima. Radovi na sanaciji, koji su počeli početkom maja, a čiji završetak je bio planiran za početak oktobra, prolongirani su zbog niza okolnosti, koje su se javile tokom izvođenja radova.

Prvobitno su projektom predviđeni radovi na konstruktivnoj sanaciji džamije, a u toku realizacije, javila se potreba za kompletnom sanacijom koja predviđa i restauratorsko-konzervatorske zahvate. Sredstva za sanaciju koja je na početku radova izdvojio Rudnik uglja Pljevlja u iznosu od 256 hiljada eura, pokazalo se da nijesu dovoljna, te je Rudnik još nekoliko puta finansijski intervenisao, tako da je do sada utrošeno 325 hiljada eura.

Odbor za sanaciju džamije je odlučio da se za pomoć obrati privrednim subjektima i drugim institucijama, kako bi obezbijedio potrebna sredstva za nastavak radova. Gruba procjena pokazuje da je za kompletnu sanaciju džamije potrebno oko milion eura. Javila se ideja o organizaciji Donatorske konferencije i formiran je organizacioni odbor.

Na čelu Organizacionog odbora donatorske konferencije imenovan je g. Đorđe Džuverović, predsjednik borda direktora Rudnika uglja Pljevlja sa još 23 člana.

Prva sjednica Odbora za pripremu donatorske konferencije održana je 21. 10. u prostorijama Rudnika uglja, a sjednicom je u odsustvu predsjednika Džuverovića, predsjedavao član borda direktora i predsjednik radne grupe za tehničku organizaciju konferencije, ing. Sećer Bajrović. Na sastanku su utvrđeni modaliteti i dinamika aktivnosti radnih tijela Odbora sa preciznim utvrđivanjem zadatka i rokova. Donatorska konferencija je planirana u drugoj polovini novembra, a pozivi za učesnike biće poslani na 76 adresa privrednim subjektima u Crnoj Gori, BiH, kao i značajnom broju ambasada i drugih organizacija. Predsjednik Odbora, Đorđe Džuverović, s optimizmom očekuje ishod donatorske konferencije i ističe "da bi naši očevi i naši djedovi, bili ponosni na ono što mi danas radimo na zaštiti i očuvanju ovog najreprezentativnijeg objekta kulture na prostoru Crne Gore".

Jakub Durgut

Za nekoliko hiljada vjernika u Rožajama organizovan iftar na gradskom trgu

## Iz Istambula stiglo tri i po hiljade obroka

Povodom Ramazana, 29. septembra, na gradskom trgu u Rožajama održan je zajednički iftar, koji je organizovala istambulska pobratimska opština Bajrampaša. U nekoliko šlepera organizator je u grad na Ibru dopremio oko tri i po hiljade obroka. Predsjednik opštine Bajrampaša, Husein Burge, kazao je da će ramazanski karavan pod imenom "Bratstvo ne poznaje granice" obići 27 gradova u nekoliko balkanskih zemalja, te da je iftar, iste večeri, bio organizovan i u Ljubljani.

- Naš cilj je da ovakva okupljanja na Balkanu budu simbol prijateljstva, bratstva, dobre volje i zajedničke radosti svetog mjeseca Ramazana. Ako rijeka ne bi imala mosta ne bi se moglo preći na drugu stranu. Opština Bajrampaša je u srcu stvorila most prema vama - kazao je Burge.

U ime opštine Rožaje, gradu pobratimu zahvalio se Nusret Kalac, gradonačelnik, podsjetivši da u Bajrampaši živi veliki broj iseljenika iz Rožaja.

- Imamo mnogo toga što nas veže, mnogo zajedničkog i vjerujem da ćemo naše prijateljstvo još više unapređivati u vremenu koje dolazi. Smatram da ovo druženje treba da se nastavi ne samo zbog nas nego i zbog naše djece i generacija koje dolaze - kazao je Kalac.

Nekoliko hiljada Rožajaca je nakon večere bilo u prilici da vidi bogat kulturno-zabavni program, a zabavljali su ih pjevači iz Bosne, Al Dino i Elvira Rahić.

(DAN)

# ELIF

gazetë islame

## Është absurd dominimi i së keqes në jetën Islame

“... S’ka dyshim se veprat e mira i shlyejnë ato të këqijt. Kjo është një këshillë për ata që i pranojnë këshillat. Dhe ti ji i durueshëm, se All-llahu nuk ua humbë shpërblimin bamirësve”. (Hudë, 114-115)

Në këtë artikull do të bëjë përpjekje që në pika të shkurtra të shtjelloj çështjen e krijimit të njeriut, shkakun për falje të mëkateve, shkakun për dominim ndaj mëkateve, për muttekun (të devotshmin) që ka shumë të mira dhe, pejgamberët urdhërohen për ibadet, lutje dhe istigfar, respektivisht përpjekja ime qëndron në atë për të shpjeguar vet çështjet në fjalë dhe të ekzistuarit e një lidhshmëria, zinxhiri apo hallke, mes pesë çështjeve të lartshënuara.

### Krijimi i njeriut

Në dallim nga çdo krijesë tjetër, njeriu u krijua për ta njohur dhe për t’i bërë ibadet All-llahut xh.sh. Mirëpo kjo dallon nga krijesat tjera, sepse atij iu dha aftësi mendore dhe kompetenca të caktuar mos ta njohë – ta njohë Atë, e jo tavan ve kerhen (me dashje e pa dashje). (Ali Imran, 83).

Nga ana tjetër, mëse normale është se muslimani nuk mundet me qenë i pagabueshëm në kuptimin absolut, por detyrë e tij është që të bëjë përpjekje për t’i bërë rezistencë armikut të përbotuar, shejtanit, i cili në mënyrë permanente është i gatshëm dhe i përbotuar për ta cypur, nxitit dhe ngacmuar që ai të gabojë. Kështu që, detyrë e muslimanit është që mos të lejojë të provokohet nga armiku i lartcekur dhe të bie në gracka të tij e të praktikojë ndonjë nga mëkatet e mëdha siç janë: mosagjërimi i muajit të Ramazanit, mosfalja e namazit, mosdhënia e zekatit, lëshuarja e xhihadit (përpjekje e vazhdueshme për të qenë nën porosinë kur’anore dhe sunnetiane), të marrit me përgojim, të gënjerit, të marrit me shpifje, të provokuarit e muslimanit, të nënçmuarit e muslimanit, prekja e dinjitetit të muslimanit etj. Ma thotë mendja se vetëm një moment po që se mendojmë, nuk mund t’i bëjmë lak dëshmisë se mëkatet e lartpërmendura praktikohen nëse jo për asgjë tjetër, vetëm sa për

të hapur bisedë. Megjithatë, edhe për mëkatet në fjalë ka rrugëdalje, e ajo është pendimi, e sa u përket atyre që bëhen në formën lapsuse, ekziston shkas për falje dhe dominim ndaj tyre. Të shohim në dy nëntitujt vijues.

### Shkas për shlyerjen dhe faljen e mëkateve

Muëmini ka për obligim të bëjë përpjekje për të zbatuar atë që urdhëroi All-llahu xh.sh. dhe Sunneti i Resulullahut dhe të largohet e të abstenojë nga ajo që ndalon Sheriati Islam. Në të kundërtën, përsëri nuk është në rrugë pa krye, sepse porta e tevbës (pendimit) dhe istigfarit (të kërkuarit falje) asnjëherë nuk mbyllet.

Sa u përket mëkateve që nuk i përkasin kategorisë së rëndë, të cilat bien në domenin e rastit dhe të cilat nuk bëhen me një parapërgatitje (p.sh. fyerja e një muslimani pa përgatitje paraprake, do me thënë rastësisht), por to ekziston shkas për shlyerjen dhe falje të tyre. Lidhur me këtë All-llahu xh.sh. thotë: “...S’ka dyshim se veprat e mira i shlyejnë ato të këqijt...” (Hudë, 114). Ndërkaq, Muhammedi a.s. thotë: “Pesë namazet e obligueshme dhe namazi i xhumës, deri në xhumanë e ardhshme, i fshijnë mëkatet e vogla të bëra ndërmjet këtyre kohëve të namazit, në qoftë se muslimani nuk bën mëkatet të mëdha” (Transmetojnë Muslimi dhe Tirmidhiu). Në një tjetër hadith thuhet: “Hiqni salavate për mua, sepse heqja salavate për mua do t’ju lajë mëkatet dhe do t’ua shtojë begatitë”. (Transmeton I’bn ebi Shejbe prej Ebu Hurejres). Na ka treguar Muslim b. Ibrahimi, ky prej Pejgamberit a.s., i cili ka thënë: “Kush agjëron Ramazanin me besim dhe përkushtim, do t’i falen mëkatet e mëhershme” (Transmeton Buhariu). Nga i njëjti sened (mbështetje – zinxhir) transmeton Buhariu se Resulullahu s.a.v.s., ka thënë: “Kush falet dhe lutet Natën e Kadrit me besim dhe përkushtim, do t’i falen atij mëkatet e mëhershme”. Gjithashtu Muhammedi a.s. thotë: “Pasi të kesh bërë një të keqe, bën një të mirë, që do ta fshijë të keqen”. (Transmeton Taberianu nga Eba

Dherri).

Ndaj, muslimani duhet pasur kujdes që mos të provokohet, mos të bie nën ndikimin e shejtanit për të bërë ndonjë nga mëkatet e kategorisë në fjalë, e sa u përket mëkateve jo të kategorisë së lartshënuar, për shlyerjen dhe faljen e tyre, ndër të tjerë ishin edhe këto shkaqe.

### Shkas për dominim ndaj mëkateve

Është formë tjetër përmes së cilës bagazhi i të mirave të muëminit rëndon kundruall të këqijave të tij. Për këtë kemi kategorinë kur’anore dhe atë të sunnetit të Resulullahut s.a.v.s. All-llahu xh.sh. thotë: “Kush vjen me një (punë) të mirë, ai (në ditën e Gjykimit) shpërblehet dhjetëfish, e kush vjen me (vepër) të keqe, ai ndëshkohet vetëm për të. Atyre nuk u bëhet e padrejtë”. (El-Ena’m, 160).

Dhjetëfishi i shpërblimit për një vepër të mirë është shkalla më e ulët e shpërblimit, meqë më e larta është shtatëqind e sipër. Shpërblimi i shumëfishit është bujaria e të Madhit All-llah, e ndëshkimi sipas veprës është drejtësia e Tij.

Ajeti tjetër: “S’ka dyshim se All-llahu nuk bën padrejtësi as sa grimca, e nëse ajo vepër është e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe Vetë Ai i jep shpërblim të madh” (En-Nisa, 40).

I Dërguari i All-llahut (paqja dhe shpëtimi qofshin mbi të) deklaroi se All-llahu xh.sh. thotë: “Nëse abdi (adhuruesi) im synon një (vepër) të mirë e nuk e bën, ia shënoj një të mirë, e nëse e bën (veprën), ia shënoj dhjetë të mira e gjerë në shtatëqind fish (ia shumëfishoj gjerë në shtatëqind), e nëse synon ta bëjë një të keqe, por nuk e bën, nuk ia shënoj atë, e nëse e bën, ia shënoj një të keqe”. (E zgjodhi Muslimi).

Prandaj, shihet qartë se muslimani i cili në jetën e tij ka projekt dhe jetë Islame është absurde që e keqja të dominojë ndaj të mirave të tij, meqenëse pikënisja e së mirës është me dhjetë, ndërkaq e së keqes një për një. Megjithatë, kjo vlen për muslimanin i cili projektant të jetës së tij ka Kur’anin dhe Sunnetin e Resulullahut s.a.v.s. dhe në këtë mënyrë nuk i mbetet hapësirë për të dalë nga kor-

nizat e Sheriatit Islam. Në kuadër të kësaj që u tha gjer më tani mund të bëhet fjalë për muttekun (të devotshmin).

### Për muttekun ka shumë të mira

Një musliman i caktuar për të mundur që të vazhdojë në mënyrën e lartpërmendur dhe të përfitojë e përvetësojë këtë që u tha, prora duhet pasur parasysht formulën kur’anore: “Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm te Ti kërkojmë ndihmë!” (El-Fatiha, 4) Andaj, pa formulën në fjalë e gjithë përpjekja do të ishte e kotë dhe e pafrytshme. Kështu që, pozicioni i muslimanit është: mes përpjekjes për veprim dhe të kërkuarit të ndihmës nga All-llahu xh.sh. në mënyrë permanente. Në këtë kontekst do të vinte në shprehje devotshmëria dhe i devotshmi. Përkufizimi i devotshmërisë do të ishte: përpjekje e vazhdueshme për të bërë atë që urdhëroi Sheriati Islam, nga njëra anë, dhe të larguarit nga ajo që ka ndaluar Sheriati Islam, nga ana tjetër.

Kjo që u tha quhet vepër e mirë, e vepërmirin dhe të devotshmin e pret e mira në këtë botë dhe në botën tjetër.

Sa i përket të mirës në këtë botë, All-llahu xh.sh. thotë: “Kush bën vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, e duke qenë besimtar, Ne do t’i japim atij një jetë të mirë (në këtë botë)...” (En-Nahl, 97). Prandaj vepra e mirë, e atij që është besimtar, është garantuese për një jetë të kënaqur edhe gjatë kësaj jete. Para All-llahut xh.sh. shpërblehen njësoj vepra e mashkullit dhe e femrës. Kur është fjala për botën tjetër, respektivisht për shpërblimin për botën e matanshme, të lexojmë fjalën e All-llahut xh.sh.: “... E (në botën tjetër) do t’u japim shpërblimin më të mirë për veprat e tyre” (En-Nahl, 97). Ndaj, për vepërmirin dhe muttekun shpërblimi në fjalë, sipas të shprehurit të Kur’anit adhimushshan, është ky: “S’ka dyshim se të devotshmit kanë fitime të mëdha. Kopshte e vreshta rrushi. Edhe vasha të një moshe. Edhe gota të mbushura plot verë. Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, as gënjeshtër. Shpërblime e dhurata të

shumta dhënë nga Zoti yt. Zoti i qiejve e i tokës, dhe çka ka ndërmyet tyre, që është Mëshirues, të Cilët nuk kanë të drejtë t’i bëjnë vërejtje. Atë ditë Xhibriili dhe engjëjt qëndrojnë të rreshtuar, askush nuk flet pos atij që e lejon Mëshiruesi dhe i cili e thotë të vërtetën. Ajo është dita e vërtetë, e kush dëshiron le të kthehet rrugës të Zoti i vet. Ne ua tërëhoqëm juve (idhujtarëve) vërejtjen për një dënim të afërt, në ditën kur rjeriu (besimtar) shikon se çka i kanë sjellë duart e veta, e jobesimtari thotë: Ah, sa mirë do të ishte për mua sikur të isha dhe!” (En-Nebeë, 31-40).

Njerëzit e devotshëm do të kenë kënaqësi të mëdha, edhe për arsye se besuan e bënë vepra të mira, por edhe dhurata nga bujaria e Zotit të madhëruar sa që atë ditë (Ditën e Gjykimit) edhe shpirtrat më të lartë dhe engjëjt qëndrojnë gatitu dhe askush nuk mund të flasë pa i dhënë leje All-llahu xh.sh. Njeriu (jomuslimani) i sheh veprat e tyre, andaj thotë: Do të kishte qenë fat për mua sikur të kisha bërë dhe e jo njeri, ose të isha bërë dhe si kalfshët që bëhen pasi ta kenë marrë hakun prej njëra-tjetres.

Edhe pejgamberët kanë qenë të obliguar me ibadet, lutje dhe istigfar.

### Pejgamberët urdhërohen për ibadet dhe istigfar

Kur është fjala për pejgamberët do të përmendim Ademin a.s., bashkëshorten e tij Havën, redijallahua anha, Jusufin a.s. dhe Muhammedin a.s. vulën e pejgamberëve.

Ademi a.s. dhe bashkëshortja e tij pas gabimit të bërë, thanë: “Zoti ynë, ne i bëm padrejtësi (e dëmtuam) vetvetes sonë e në qoftë se nuk na mbulon (mëkatun) dhe nuk na mëshiron, ne me siguri jemi prej të shkatërruarve!” (El-A’raf, 23). Që do të thotë se gabuan, por pas gabimit kërkuan magfretin e All-llahut xh.sh.

Jusufi a.s., pejgamber, që në moshën rinore i bëri rezistencë së keqes, amoralitetit dhe shejtanit, gjë për të cilat iu nevojiti mund dhe vuajtje të llojllojshme, e një ndër to është edhe burgu, ku Pejgamberi i All-lla-

hut prej dy alternativave amoralitet-burg, zgjodhi burgun. Shih ç'flet Kur'ani adhimushshan për këtë:

*"Ai (Jusufi) tha: O Zoti im, burgu është më i dashur për mua sesa atë që më ofrojnë ata mua dhe nëse Ti nuk largon prej meje dredhinë e tyre, unë mund të anoj tek ata e të bëhem injorant". (Jusuf, 33). Nga teksti kur'anor kuptojmë se këtu kemi të bëjmë me rezistencën e Pejgamberit në fjalë ndaj së keqes, amoralitetit dhe mbështetjen e të kërkuarit ndihmë tek All-llahu xh.sh.*

Teksti tjetër kur'anor: *"Unë nuk e shfaqësoj veten time, pse epshi është shumë nxhtë për të keqen, përveç atë që e ka mëshiruar Zoti im, se Zoti im është që fal e mëshiron shumë". (Jusuf, 53).*

Të shohim edhe një ajet se ç'na tregon për sjelljen e Jusufit a.s. ndaj All-llahut xh.sh.: "... Ti je kujdestar imi në dunja e në ahiret, më bën të vdes musliman dhe më bashko me të mirët!" (Jusuf, 101). Nga teksti në fjalë mesojmë për Jusufin a.s., edhe pse Pejgamber, se si i lutet All-llahut xh.sh. që të vdesë si musliman dhe ta bashkojë me të mirët.

Muhammedi a.s. edhe si njeri edhe si Pejgamber ishte më i miri i botës, prej fillimit e deri në përfundim të saj. Me rastin kur mushrikët (politeistët) e ofenduan, fyen dhe i thanë se ti je farësosur, All-llahu xh.sh. me këtë rast i shpalli sure të veçantë: *"Ne, vërtet, të dhënë ty shumë të mira. Andaj, ti falu dhe prej kurban për hir të Zotit tënd! E s'ka dyshim se urretësi yt është farësosur!" (El-Kevther, 1-3). Nga kjo sure kuptojmë se nga Muhammedi a.s. kërkohet të falurit dhe adhurimi ndaj Zotit xh.sh.*

Rasti tjetër është kur popullata me të madhe, turma-turma, vinte të Muhammedi a.s. për të pranuar Islam. Me këtë rast shpallet tekst kur'anor: *"Kur erdhi ndihma e All-llahut dhe çirimi (ngadhërimi), dhe i pe njerëzit që po hyjnë turma-turma në Fenë e All-llahut. Ti, pra, lartësoje Zotin tënd duke falënderuar dhe kërkoi nga Ai falje. Ai vërtet pranon shumë pendimin, është Mëshirues i madh". (En-Nasr, 1-3). Nga sureja në fjalë kuptojmë se All-llahu xh.sh. kërkoi nga Muhammedi a.s. që ta lartësojë Atë, ta falënderojë dhe t'i kërktojë falje.*

Prandaj, përderisa nga Pejgamberët kërkohet ibadeti, lutja, istigfari dhe adhurimi, vallë, nuk duhet të vrasim mendjen se çfarë mbetet për neve?!

Ataullah ALIU

# Çfarë na mëson Islami për Drejtësinë

Ekziston vetëm një fjalë e cila përmbledh të gjithë esencën e ligjeve Islame dhe të gjitha mësimet Islame; një fjalë kjo që përshkruan vlerën absolute e cila përfshin të gjitha vlerat Islame. Kjo është drejtësia. Kur'ani thotë:

*"Ne i dërguam të dërguarit Tonë me argumente të qarta dhe Ne zbritëm me ata librin dhe drejtësinë që t'i përmbahen njerëzit të së drejtës." (Al-Hadidë, 57:25)*

I vetmi shkak i dërgimit të pejgambereve ishte për të vendosur drejtësi në botë dhe për t'i dhënë fund padrejtësisë. Në përgjithësi, të bësh drejtësi do të thotë t'i japësh çdo njerit të drejtën e tij (hakun). Por ky përkufizim i thjeshtë maskon të gjitha vështirësitë e jetës në lidhjet e tyre të llojllojshme dhe të pandryshuara; të gjitha provokimet; të gjitha shqetësimet dhe problemet; të gjitha mosmarrëveshjet dhe dilemat. Për t'i drejtuar njerëzit, Allahu xh.sh. dërgoi Pejgamberët me shenja të qarta. Librin, dhe Ekuilibri. Libri përmban shpalljet që tregojnë se çfarë është e drejtë dhe çfarë jo apo çfarë është mirë dhe çfarë keq. Kurse ekuilibri nënkupton mundësitë tona për të matur dhe kalkuluar që neve të mund të ndjekim rrugën e treguar nga Libri dhe të shpjeguar nga Pejgamberët.

Së bashku këto burime na mësojnë se cilat janë të drejtat e All-llahut xh.sh. të njerëzve të tjerë, dhe të drejtat tona personale mbi vetveten tonë dhe si ti balancojmë ato. Një jetë e jetuar në përkushtim ndaj All-llahut xh.sh., është, një veprim i vazhdueshëm ekuilibri dhe drejtpeshimi, individuale si dhe kolektive.

Nën rrethanat normale shumë njerëz mund të jenë të drejtë. Por Islami urdhëron besimtarët që të jenë të drejtë madje edhe përballë emocioneve të forta konfliktëse. Në marrëdhënie me njerëzit e tjerë, dy janë pengesat për drejtësi; dashuria dhe urrejtja. Shikoni se si Kur'ani na mëson që t'i mundim dhe kapërcëjmë pengesën e parë në marrëdhënie me të afërmit tanë apo madje edhe me vetveten tonë.

*"O ju që besuat, vazhdimisht të jeni të drejtë për hir të All-llahut edhe nëse është kundër vetvetes suaj, kundër prindërve ose kundër të afërmeve, le të jetë ai (për të cilin dëshimohet) pasanik apo varfanjak, pse Allahu di më mirë për ta. Mos ndiqni pra emocionin e t'i shmangeni drejtësinë. Nëse shtrëmbëroni ose tërhiqeni, Allahu hollësisht di çka punoni." (En-Nisa, 4:135)*

Kjo është zgjidhja nga Kur'ani e konfliktit të vazhdueshëm mes interesit personal dhe drejtësisë. Bëhu i drejtë, madje edhe nëse është kundër interesave përciptazi të definuara personale, apo, edhe atyre më të afërmeve të tu. Njerëzit injorantë mendojnë se i mbrojnë interesat e veta duke qenë të padrejtë me të tjerët. Vendimi i tyre për të qenë i drejtë apo jo mund të bazohet në një kalkulim gjakftohtë plotësisht në interes pe-

rsonal. Por besimi i vërtetë në All-llahun xh.sh. e ngrit njeriun më lartë se sa kjo mendje e kufizuar. Këto ajete Kur'anore na rikujtojnë që Mbrotësi i Vërtetë i interesave të të gjithë njerëzve është vetëm Allahu xh.sh. dhe Ai do të na mbrojë neve kur ne ndjekim urdhrin e Tij për të qenë të drejtë. Drejtësia e kërkuar nga Islami nuk lejon favorizim.

Pengesa e dytë njëjtë e fuqishme është urrejtja. Këtu, Kur'ani urdhëron:

*"O ju që besuat! Bëhuni plotësisht të vendosur për hir të All-llahut, duke dëshmuar të drejtën, dhe të mos u shlyjë urrejtja ndaj një populli e t'i shmangeni drejtësisë; bëhuni të drejtë, sepse ajo është më e afër devotshmërisë, Kinie frikë All-llahun se Allahu di hollësisht për atë që veproni." (Al-Maide, 5:8)*

Me fjalë të tjera, nuk mund të bësh padrejtësi madje edhe kur ballafaqohesh me armikun. Tentimi i natyrshëm, dhe jo civilizues është të trajtohet armikun më pak se sa genie njerëzore që do të thotë se dikush nuk ka të drejta dhe as nuk meriton drejtësi. Kjo aq sa ishte e vërtetë në shoqërinë fisnore para Islame, Xhahiljetit (e bazuar në injorancë) aq është e vërtetë edhe sot. Shiko se si Islami e parandalon këtë. Është urdhër për besimtarët, duke rikujtuar që Allahu xh.sh. po të shef, që urrejtja ndaj të tjerëve nuk mund të përdoret si arsytim për të bërë padrejtësi kundër tyre.

Drejtësia kërkon dëmshpërblim dhe Islami thërret në "një sy për një sy". Por kjo nuk do të thotë për një sy të pafajshëm një sy të pafajshëm; por do të thotë syri i kriminelit për syrin e viktimës. Është për tu habitur se si disa që këtë të fundit e quajnë akt barbar, e në fakt mbështeten tek e para kur kriza reale paraqitet.

Katërbëdhjet shekuj më parë këto urdhra formuan një shoqëri në të cilën i pasuri dhe i varfëri, shoku dhe armiku, muslimani dhe jomuslimani, sundimtarit dhe i sunduari, të gjithë trajtoheshin të njëjtë dhe të gjithë e kishin parasysh drejtësinë. Kadia (gjykatësi) ishte i pavarur dhe askush, e as edhe Halifa nuk ishte mbi ligjin. Nëse paraqitej ndonjë konflikt midis Halifes dhe një personi të zakonshëm, të dy duhej të dilnin përpara ligjit dhe të paraqitnin dëshmitë e tyre. Historia Islame është përplot ndodhi të kësaj natyre, kudo që muslimanët sundonin për gjatë Epokës së Artë.

Për më tepër, kjo drejtësi nuk ishte e kufizuar vetëm për qytetarët e shtetit Islam. Islami deklaroi drejtësinë si një vlerë fundamentale morale që duhet të përfshijë çdo individ, mikun dhe armikun njëjtë. Të trajtojmë vetëm dy shembuj të shpejtë nga historia.

Kur *sahabi* i njohur Hudhajfa in Jaman r.a. dhe babai i tij po udhëtonin për në Medine u ndaluan nga Abu Xhahli, i lejoj të vazhdonin rrugën vetëm me një kusht; që nuk do të merrnin pjesë në luftën kundër njerëzve të tij. Kur ata arritën në Medine,

muslimanët po përballoheshin me luftën e Bedrit në të cilën ata ishin dobët të armatosur përballë një ushtri të madhe sa tre herë e tyre. Ishte një luftë në të cilën vetë mbijetesë e bashkësisë së muslimanëve ishte në pyetje dhe çdo person ishte tmerrësisht i domosdoshëm. Megjithatë Pejgamberi a.s. nuk i lejoj ata të bashkoheshin me ushtrinë muslimane pasi që ata e kishin dhënë fjalën që nuk do e bënin një gjë të tillë.

Gjatë sundimit të Omerit r.a. në një kohë ushtria muslimane në Palestinë duhej të largohej për shkak të një fushate në Siri. Si zakonisht ushtria kishte grumbulluar takësin *dhimii* nga të nënshtruarit duke ju siguruar mbrojtje. Dhe, kur rrethanat i detyruan ata që të largohen, ishte e qartë se ata nuk do të ishin në gjendje t'u ofrojnë mbrojtje. Thjesht ata mund të largoheshin apo ndoshta për marrëdhënie më të mira publiku ata mund të shpjegojnë gjendjen dhe të kërkonin falje. Por kjo ishte ushtria muslimane. Përpara se të largoheshin ata kthenë të gjitha taksat e grumbulluara megjithëse të nënshtruarit nuk ishin në pozicionin që ta kërkonin apo nxjerrin atë. Vendosim u lan të habitur nga kjo drejtësi, të cilën nuk e pritnin as nga bashkë-besimtarët e tyre kur ata sundonin.

Gjithashtu, edhe për gjatë periudhës së rënies së sundimit Islam gjejmë raste të jashtëzakonshme për kohën. Një shembull nga historia e sotme mund mjafton këtu. Gjatë sundimit të Anglisë në Indi, një herë, një mosmarrëveshje lindi ndërmjet mes Hindusëve dhe muslimanëve rreth një copë toke. Hindusët pohonin se i përket një tempulli ndërsa muslimanët thonin që i përket një xhamie. Emocionet ishin të larta në të dyja anët dhe mundësia e konfliktit ishte reale. Gjykatësi anglez nuk mund të gjente asnjë mënyrë që të paracaktonte të vërtetën. Fjalët e njërit grup kundërshtonin tjetrin. Përfundimisht gjykatësi pyeti të dy grupet nëse do të besonin dëshminë e ndonjë personi. Ata pranuan. Ishte një imam (prijës fetar) musliman i njohur për devotshmëri. Imami u thirr të paraqitej përpara gjyqit si një dëshmitar në një atmosferë shumë të zymtë, ku e gjithë bashkësia e tij kërkonte nga ai që me dëshminë e tij të fitojnë gjyqin. Dëshmia e tij ishte e shpejtë. "Hindusët kanë të drejtë" tha ai. "Pohimi i muslimanëve është i pabazë". Me këtë deklaratë ai nuk tradhatoi bashkësinë e vet por afirmoi edhe një herë vendosmërinë e pa luhatur për të vërtetën dhe drejtësinë mbi të gjitha.

Kjo është drejtësia për të cilën bota ka nevojë sot.

*"Allahu ju urdhëron që tu jepni amanetin të zotëve të tyre dhe kur të gjykonin, ju urdhëron të gjykonin me të drejtë mes njerëzve. Sa e mirë është kjo që ju këshillon. Allahu dëgjon dhe sheh si veproni." (En-Nisa, 4:58)*

Nga *Khalid Baig*  
Shqipëroi *Brunilda Brasha*

# Çështje aktuale të arsimit të lartë Islam në Maqedoni dhe në Kosovë

Arsimi i lartë është një nga veprimtaritë më të rëndësishme të shoqërisë njerëzore. Ai krijon një mjedis të shëndoshë, të aftë dhe të përgatitur shkencërisht, ku individët mund t' i realizojnë potencialet e tyre intelektuale dhe krijuese. Veprimtaria kreative e nivelit të lartë në fusha të ndryshme i pajis njerëzit me njohuritë e domoshme, me vlerat e shkencës, me parimet e jetës, e në veçanti ngrit vetëdijen e njeriut.

Kur flitet për probleme komplekse mbi arsimin, qoftë të kohëve më të hershme, qoftë të kohëve tona, nuk mund të mos përfillet e të anashkalohet edhe arsimi Islam si pjesë e pandarë e arsimit të përgjithshëm në këtë pjesë të Ballkanit - në Maqedoni dhe në Kosovë. Edhe synimet e kësaj trejezë të sotme kushtuar arsimit Islam kanë për objekt, pikërisht çështjet e arsimit dhe të edukimit Islam në këto troje.

Meqë veprimtaria arsimore dhe organizative e dy institucioneve sipërore Islame në Maqedoni dhe në Kosovë kanë një infrastrukturë organizative, arsimore dhe shkencore shumë të afërt, ajo, në këtë kumtesë do të trajtohet pikërisht si një tërësi e përbashkët vlerash. Prandaj, vlerave të përbashkëta të këtyre dy institucioneve do t'u qasemi në dy rrafsh: në rrafshin e vlerave të tyre të deritanishme arsimore, edukative dhe shkencore, dhe në rrafshin e zhvillimit dhe avansimit të arsimit të lartë Islam në të ardhmen.

Arsimi i lartë Islam në Maqedoni dhe në Kosovë do të thohet, ka një histori të shkurtër. Ai, në Kosovë zë fill me themelimin e Fakultetit të Studimeve Islame në Prishtinë më 20.12.1992, themelues i së cilit është Kuvendi i Bashkësisë Islame të Kosovës. Ndërkaq pesë vite më vonë, respektivisht më 22 dhjetor 1997 Bashkësia Islame e Maqedonisë themeloi Fakultetin e Shkencave Islame në Shkup. Këto dy institucione të larta edukative dhe arsimore Islame aftësojnë kuadra profesionale për të plotësuar nevojat e institucioneve fetare, arsimore, administrative dhe shkencore të komunitetit Islam në këto treva.

Institucionet e lartpërmendur kanë statusin e funksionimit privat që nga themelimi dhe në

këtë mënyrë vazhdojnë të zhvillojnë veprimtaritë e tyre edhe sot. Kështu, me ligjet në fuqi të dy qeverive, të Maqedonisë dhe të Kosovës statusi i fesë Islame dhe institucioneve fetare, edukative dhe arsimore mbetet edhe sot, ashtu siç ka qenë para shpërbërjes së Jugosllavisë, pjesë konstitutive të së cilës qenë Maqedonia dhe Kosova.

Pra, feja Islame dhe institucionet e saj trajtohen si çështje private, të ndara nga shteti edhe formalisht. Ky qëndrim i padrejtë dhe injorues ndaj komunitetit Islam ka ngadalësuar për të mos thënë ka penguar ritmet e zhvillimit dhe të ngritjes cilësore të procesit edukativo-arsimor në Maqedoni dhe në Kosovë. Prandaj, nga ky kontekst duhet shikuar edhe rrugën e vështirë të zhvillimit të veprimtarisë arsimore dhe shkencore të këtyre dy institucioneve të larta Islame në këto treva.

## Planet dhe programet mësimore

Fakulteti i Shkencave Islame në Shkup dhe Fakulteti i Studimeve Islame në Prishtinë, siç u tha edhe më lartë janë institucione të larta arsimore dhe shkencore Islame që zhvillojnë veprimtaritë e tyre në kuadër të Bashkësisë Islame. Këto institucione të larta Islame kanë për qëllim sigurimin e kuadrit fetarë: nëpunës, arsimtarë të medreseve, mësues (mual-limë), imamë dhe punëtorë shkencorë në fushën e islamistikës.

Për mbështetje ligjore dhe për mbarvajtje të punës edukative, profesionale dhe shkencore, themeluesit e këtyre institucioneve të larta që në fillim patën hartuar statutet e tyre. Rregullimin e jetës arsimore dhe shkencore e përcaktojnë planet dhe programet mësimore të lëndëve të cilat në via të përgjithshme mund të përfshihen në katër grupe të mëdha. Në grupin e parë bëjnë pjesë lëndët e natyrës së besimit, në të dytin ato të jurispondencës, në grupin e tretë ato të kulturës së përgjithshme fetare dhe filozofike dhe në grupin e katërt bën pjesë filologjia. Kjo shtrirje e lëndëve mësimore mendoj se është në përputhshmëri të plotë me natyrën e kërkesave të përgjithshme të jetës Islame në këto vise dhe më gjerë.

Për hartimin e planeve dhe

programeve mësimore kanë punuar komisione profesionale të cilat kanë dhënë mund të pakusyer për vënien në jetë të këtyre institucioneve të para të arsimit të lartë Islam në Maqedoni dhe në Kosovë. Dhe, pa dyshim institucionet e lartpërmendura duke u mbështetur në normat statutare e filluan veprimtarinë arsimore dhe shkencore Islame duke krijuar kështu kushte dhe hapësirë frytdhënëse për ngritjen e vetdijes, të kuptimit dhe mendimit Islam.

Sot, gati pas një dekade të punës arsimore dhe shkencore të institucioneve tona të larta Islame në Shkup dhe në Prishtinë, shënohet një jubile e rëndësishme për historinë e arsimit Islam në trevat tona. Veprimtaria arsimore dhe shkencore e këtyre institucioneve të larta ka hapur shtigje të reja për avancimin e Islamit, për ta vënë atë në komunikim shkencorë, dhe për ta bërë edhe më të hapur për mendime fetare.

Këto institucione, vatra arsimore, shkencore e intelektuale, kontribuuan dhe vazhdojnë të kontribuojnë në kultivimin e mësimave Islame në vend dhe jashtë. Në kuadër të kësaj, duhet theksuar se këto institucione arrijnë që të krijojnë lidhje të drejtëpërdrejta të mësimdhënësve dhe studentëve me qytetarët tane, nëpërmjet aktiviteteve edukative dhe shkencore gjatë ditëve të xhumasë, Ramazanit, bajrameve, konferencave shkencore, medive të shkruara dhe atyre elektronike etj. Këto kontakte krijuan dhe po krijojnë një realitet të ri për Islamit dhe mendimin Islam. Është fare e qartë se këto lidhje po ndikojnë që t'u hapet rruga koncepteve të drejta për Islamit në formën e një zinxhiri që synon të shumëfishojë hallkat e të bëhet zotëruese. Këto kontakte dhe këto përqasje mendimshme ndihmojnë që Islami të jetë i kuptueshëm i qartë dhe i pranueshëm për të gjithë.

Për një kohë shumë të shkurtër institucionet e përmendura u bënë vatra të vërteta prej nga dolën një numër i konsiderueshëm intelektualësh të të dy gjinive. Disa prej tyre ushtrojnë veprimtaritë e tyre nëpër institucione fetare, shkencore e arsimore. Ndërkaq një numër jo i vogël i tyre vazhdojnë studimet pasuni-

visitare në Prishtinë, Shkup, Tetovë, Siri, Liban, e gjetiu, në mënyrë që të kualifikohen dhe të aftësohen mëtej profesionalisht dhe shkencërisht nga fusha e islamistikës.

Arsimin e lartë Islam në Maqedoni dhe në Kosovë në këtë dhjetëvjetësh të punës dhe veprimtarisë së tij e kanë përcjellur një varg problemesh, varësisht nga situatat shoqërore-politike në këto vise. Kjo gjendje e rëndë, natyrisht, la gjurmë të thella negative në mbarvajtjen e punës në sistemin arsimor. Zhvillimet politike të kësaj periudhe kanë rezultuar një ngecje në zhvillimin e këtij procesi të rëndësishëm i cili mjerisht vazhdon të jetë evident edhe në periudhën e pasluftës. Nga kjo që u tha më lart shihet se, me gjithë problemet që e përcollin ecurinë e punës së këtyre institucioneve të larta, gjatë këtyre viteve, mendoj se rezultatet, megjithatë, nuk mungojnë. Por, kjo nuk është e tëra. Çka më tutje?

Rrethanat bashkëkohore të zhvillimit të arsimit të lartë, nevojat e ngutshme e aftësimi të kuadrit arsimor për mësimdhënien e lëndës fetare Islame në shkollat si dhe përgatitja e kuadrit kërkimor shkencorë Islam, shtrijojnë nevojën për ndryshime në fushën e planeve dhe të programeve mësimore, të mësimdhënies, të financimit dhe të infrastrukturës së këtyre institucioneve të larta.

Institucionet e larta Islame duhet të kujdesen që planprogramet mësimore të jenë në përputhje me nevojat dhe kërkesat e kohës. Këto institucione duhet të zhvillojnë kontakte të rregullta me njësitë (myftinitë) rajonale për të bërë identifikimin e nevojave. Ky identifikim do të përfshijë pjesën rurale dhe atë urbane. Identifikimi i këtyre nevojave mund të arrihet me anë të hulumtimeve të rregullta që arrijnë nga njësitë rajonale (myftinitë) dhe me anë të përcjelljes së shkallës së punësimit të të diplomuarve sipas profileve. Në bazë të këtyre hulumtimeve statistikore institucionet përkatëse do t'i hartojnë planprogramet mësimore konform kërkesave nga terreni.

Mësimdhënia në institucionet tona të larta Islame duhet të praktikojë metodologjinë e re të mësimi ndërkultiv ku studenti

vihet në qendër të procesit mësimor. Tani, ai merr rolin që i takon dhe nga një subjekt i dëgjimit të orëve të gjata teorike të arsimtarit, shndërohet në faktor të rëndësishëm dhe pjesmarrës aktiv në realizimin e mësimi të efektshëm.

Financimi i arsimit të lartë Islam në këto treva është një problem akut për arsye se Bashkësitë Islame dhe institucionet e saj, nuk financohen nga shtetet përkatëse. Ato mbijetojnë financiarisht nga institucionet i Zeqatit dhe Sadakatullfitri. Këto burime materiale janë shumë të vogla për një projekt kaq madhor. Kështu, institucionet e Bashkësisë Islame në Maqedoni dhe në Kosovë edhe më tutje mbeten barrë e rëndë materiale e komunitetit Islam.

Natyrisht, kjo gjendje financiare është e papranueshme dhe me rreziqe për një improvizim të arsimit sipëror Islam në këto treva. Prandaj, në këtë kontekst propozojmë që organet e Bashkësisë Islame për këtë qëllim të shfrytëzojnë shumëllojshmëri burimesh financiare, derisa të krijohen kushte solide për punë shkencore. Po kështu mendoj se përpos nga buxheti i Bashkësisë Islame, financat në sigurohen edhe nga një fond i krijuar enkas për këtë qëllim, nga donacionet e jashtme, pagesat e studentëve dhe burime të tjera. Synimi themelor i financimit të mjaftueshëm do të jetë:

-Organizimi i jetës arsimore dhe shkencore konform standardeve bashkëkohore.

-Motivimi i mësimdhënësve.

-Stimulimi i mësimdhënësve për realizimin e projekteve shkencore.

-Stimulimi i arsimtarëve për pjesmarrje në konferenca shkencore brenda dhe jashtë vendit.

-Stimulimi i konferencave shkencore të organizuara nga ana e institucioneve përkatëse.

-Motivimi i kuadrave të reja për studime pasuniversitar dhe të doktoratës.

-Stimulimi i studentëve të dalluar. Format e stimulimit do të jenë bursat.

Arsimi i lartë në Maqedoni dhe në Kosovë duhet të ketë një infrastrukturë moderne. Fakultetet duhet të pajisen me teknologji informative, lidhje interneti, mjete të reja mësimore si projek-

torë etj. Bibliotekat duhet të pajisen me mjete dhe libra bashkëkohore profesionale. Për bibliotekat e fakulteteve duhet të caktohen fonde të veçanta vjetore në mënyrë që të përcillen të arriturat shkencore.

Fakultetet Islame duhet të krijojnë marrëdhënie bashkëpunimi ndërmjet veti dhe ta njohin njëri tjetrin dhe më pastaj të krijojnë komunikime akademike me Universitetin e Prishtinës, të Shkupit, të Tetovës, të Tiranës, të Shkodrës dhe të Sarajevës. Kjo rrugë duhet ndjekur edhe me fakultetet simotra në Evropë si Fakulteti i Shkencave Islame në Paris, Akademia Islame në Vjenë dhe gjetiu. Komunikime akademike duhet vendosur edhe me ndonjë universitet të Turqisë, të Egjiptit, të Kuvajtit apo të Emirateve të Bashkuara Arabe. Ne duhet të përfitojmë edhe nga përvoja e të tjerëve, veçanërisht të atyre që kanë traditë më të pasur.

Në këtë periudhë të rëndësishme dhe dinamike të zhvillimit të arsimit Islam, sidomos të institucioneve të larta të tuj, roli i Bashkësive Islame dhe i komunitetit Islam, është shumë i madh.

Përveç konsolidimit të gjithanshëm të gjendjes në fushën e arsimit dhe të edukimit të lartë Islam, institucionet e lartpërmendura duhet t'i respektojnë normat statutare: të zgjedhin kuadrin e rregullt me tituj universitar, të hartojnë tekste mësimore unike, të organizojnë konferenca shkencore të përbashkëta, të organizojnë seminare me imamë dhe mualima vendorë, të përcjellin veprimtarinë edukative-fetare të studentëve gjatë muajit të Ramazanit në terren, të organizojnë kurse në diasporë në të gjitha vendet ku jetojnë dhe punojnë qytetarët tanë, të ndërtojnë objekte banimi për studentë, të hapin restorante studentore të përkohshme, të organizohet udhëtimi i studentëve nga qyteti në fakultet dhe anasjelltas. Ky problem është shumë i shprehur për studentët dhe punëtorët e Fakultetit të Shkencave Islame në Shkup.

Arsimi Islam, pa dyshim, është një proces i vazhdueshëm që kërkon mund dhe sakrificë individuale dhe shoqërore. Reformimi i tij adekuat, në rrjedhat e arsimit të përgjithshëm bashkëkohor, është detyrim i kohës sonë. Në këtë proces të veprimitarisë arsimore dhe shkencore, ne së bashku duhet të japim kontributin tonë të çmuar.

**Dr. Ismail Ahmed**  
Prishtinë

# Kur nga horizontet e reja fryn pesimizëm

**N**ë një çast gjithçka duket mbrapshtë. E keqja dhe dhuna po triumfojnë në mbarë botën kurse e mira dhe drejtësia janë gjithnjë më afër utopie. Fisnikëria është diçka abstrakte, reale vetëm në tregime, përralla dhe ëndrra. Sot njeriu është i keq dhe vetëm nganjëherë anon kah e mira, dhe atë vetëm atëherë kur ka interes personal. Lot dhe gjak në gjithë planetin Tokë. E pse jo! Rëndi i Ri Botërorë i ka themelet pikërisht në lot dhe gjak.

Që nga koha e piramidave e deri më sot gjithçka ndryshoi përveçse karakteri i njeriut mohues jo. Karakteri i poshtër. Shpirti i njeriut vdiq mu atë ditë kur mohoi Zotin. E, moral pa Zot nuk ka. Njeriu sot është kafshë, e sofistikuar por e pamoralshme. Përndryshe, si mund të shpjegohet ajo që sot "njeriu" po bën gjatë konfliktit me "njeriun" tjetër. Egërsirë!

Sot i pasuri vjedh të varfrin, fajtori gjykon të dëmtuarin, nipi i fisnikut është rob i birrit të robërshës. E pse jo! Burrëria tani matet me para e jo me ndershmëri kurse bujaria e trimëria jo në forcën e muskujeve por me aftësinë e mashtrimit. Prandaj, ai që ka duhet të ketë edhe më shumë

e ai që s'ka le të vdesë. Ky është evolucioni i Darvinit, egërsira më e fortë do të mbijetojë. Patën thënë që njeriu është kafshë inteligjente por s'besoj se kafshët do të lejonin që njeriu të mbajë këtë epitet. Ato janë të pastra nga degjenerimi i njeriut modern.

Demokracitë po prodhojnë pushtetarë që në emër të sajë po shkatërrojnë gjithçka që ju del përpara për të arritur qëllimin e tyre. E pse jo, kur në demokraci nuk fiton e drejta por shumica, shumica e mashtruar, e dezinformuar, e çorientuar dhe e çoroditur dhe shpesh injorante, por e gatshme të aprovojë dhe mbështesë atë që të zgjedhurit e tyre e bëjnë në emër të demokracisë dhe me bekimin e tyre.

Milloseviçiqi nuk pat ra nga qielli por demokracia ja dhe pushtetin së bashku me gjithë makinerinë shkatërruese të njerëzimit. Edhe Hitlerin e pat zgjedh dhe mbështet një popull. Demokracia hodhi bombën atomike në Hiroshimë. Ajo e luftoi me vite të tëra Vietnamin. Në emër të sajë ende vazhdon lufta në Irak. Demokracia i pruri në pushtet Zionistet dhe Ariel Sharonin sikurse edhe Hamasin. Demokracitë moderne po duan të zhdukin nga harta Kashmirin

dhe Çeçeninë. Dhe, ato më tradicionalet sollën në pushtet ata që çmojnë më shumë naf-tën se sa gjakun. Prandaj, lot dhe gjak në të gjithë anët e planetit Tokë.

Bukë dhe bomba në të njëjtën pako, duket qesharake dhe absurde por aq është edhe e vërtetë, në fakt, është kulmi i humanizmit bashkëkohorë. Është e pamoralshme që njeriu të vritet i uritur. Së pari atë duhet ngopur, të paktën syrin e tij, para se të ekzekutohet. Shpesh, gjatë luftës në Afganistan, vendasit gabimisht gëzoheshin kur nga qielli binin pakot me bomba dhe gabimisht frikësoheshin kur po nga i njëjti qiell binin pakot me bukë.

Një ditë takova një djalë të ri nga Perëndimi, i shkathtë dhe entuziast, synonte të punojë ne të ardhmen e afërt në departamentin e shtetit (në qeveri). Me zell po më bindte se vendi i tij po e ndihmon Libanin me ushqime (gjatë luftës së fundit Izrael Liban) por as nuk tentoi të mohoj faktin që po ai vend vazhdimisht po e pajis Izraelin me armë.

Dhe në fund do i sjellin paqeruajtësit. Të vendosin lirinë dhe demokracinë. Të sigurojnë të drejtat dhe ligjin.

Mizorët që e derdhën gjakun tani duan ta lajnë nga rrugët. Ata që i mbushën varrezat tani duan të vejnë lule në to. Duan që të bëjmë sikur nuk ndodhi gjë! Na mësojnë sikur tani ujqërit dhe qengjat mund të flejnë bashkë në një kope, të quajtur demokraci. Paqeruajtësit gjakatarë! A thua historia mund të lejoj që Srebernica të harrohet, kur paqeruajtësit ja dorëzuan agresorit të gjykoj mbi të. Mbase edhe po! Historinë e shkruan njeriu, e radhë herë ai është i drejtë.

Dikur flitej se do vinë alienët (jashtëtokësorët) të shkatërrojnë botën. Sot është e qartë se njeriu është ai që do e shkatërrojë. E pse jo, kur e keqja sundon. Kur njeriu mohoi Zotin ai shpirtin ja shiti djallit. Prandaj duhet shndërruar Tokën në Ferr! Në zjarr! Në lot dhe gjak! Tani, njëherë e përgjithmonë thyhet miti që djalli ka brirë. Jo. Ai ka fytyrën e njeriut modern.

Në një çast gjithçka duket e kotë.

Historia vazhdon, vijnë kohëra të reja, popujt ndryshojnë dhe ideologjitë bien, e vetëm Zoti dhe besimi në Të ngelin përgjithmonë që të ja japin kuptimin jetës në këtë botë.

*Omer Kajoshaj*

## Lajm

# Sulejman ef. Rexhepi zgjedhet Reisul ulema i Maqedonisë

Pas më shumë se një vit e gjysmë, Bashkësia Fetare Islame e Maqedonisë dhe



besimtarët muslimanë sërish kanë prirjesin e vetë. Në fund të shtatorit, më saktësisht me 19.09.2006, Trupi i posaçëm Zgjedhor i Bashkësisë Fetare Islame të Maqedonisë, i përbërë nga 81 anëtarë, përfaqësues të të gjitha muftinivë të vendit, e zgjodhi Reisul Ulema të BFI, h. Sulejman ef. Rexhepin.

Prijësi i ri i BFI, përmes një procedure demokratike zgjedhore, në garë me kundërkanatin e tij Muhamed ef. Hyseinin, u votua nga 58 anëtarë të trupit zgjedhor, krahas 8 votave të kandidatit tjetër dhe 5 votave të pavlefshme.

Promovimi zyrtar i h. Sulejman ef. Rexhepit, u bë përmes solemnitetit të dorëzimit të Menshurës dhe dhënies së betimit që u organizuan në xhaminë e Jahja Pashës në Shkup, me 22.09.2006. Reisul Ulema të ri menshurën ia dorëzoi Këshilli për dorëzimin e Menshurës, me ç' rast u dha edhe betimi solemn nga Sulejman ef. Rexhepi. Në këtë solemnitet rast, përveç xhematit të shumtë, ishte prezente edhe paria fetare islame nga e tërë Maqedonia, sikurse edhe përfaqësues të shumtë shtetëror e partiak dhe mysafirë nga kori diplomatik.

# Objektet fetare dhe historike Islame ne Ulqin (I)

Në Ulqin gjatë sundimit Osman (shekujt XVI e XVII), jetonin drejtuesit e administratës fetare-civile, kadijtë, dhe komandantët e garnizoneve (subashet). Kadinjët, titullarët e gjyktorëve fetaro-civile, ushtronin drejtësinë dhe normat shoqërore në qytet i rregullonin në bazë të ligjit të Sheriatit, librit të shenjtë. Kur anit, dhe dispozitave të tjera turke (kanunnamet). Përveç këtyre dinjitarëve të lartë osmane, në administrimin e qytetit të Ulqinit merrnin pjesë edhe funksionarë të tjerë, si nëpunësit e financës (eminet), përgjegjësit e Kalasë së Ulqinit (dizdarët), arkitektet (mimarët) etj.

Ndërtimi i xhamive, mesxhideve, namazgjaheve, teqeve, mektebeve dhe institucioneve bamirëse (imareteve) në Ulqin tregojnë se feja e re po bënte përparime të mëdha. Nga pikëpamja e arkitekturës, qyteti i Ulqinit përbehet nga dy pjesë kryesore: nga kalaja e rrethuar me mure të larta, ku zakonisht, përveç popullsisë civile, ishin vendosur garnizonet ushtarake dhe administrative qeveritare turke, dhe nga lagjet e jashtme (varoshi), të banuara nga zejtarë, aty ndodhej edhe tregu i qytetit.

Në shekullin XVII, krahas me përhapjen e shpejtë të fesë Islame, të cilën e përveçësuan shqiptarët në mënyrë masive, shkolla të tilla u hapën shumë më tepër. Atëherë filluan të ndërtoheshin me të shpejtë xhamitë e mektebet, që gjendeshin shumë afër tyre. Xhamitë, si faltore fetare, kanë qenë më të shumta dhe të ndërtuara në periudhën prej shekullit XVI deri në mbarim të shekullit XVIII. Në shekullin XVII filluan të ndërtoheshin në Ulqin xhamitë. Shënime mbi xhaminë në shekullin XVII gjëjmë në "Udhëpërshkrimin e Evlija Çelebiut -udhëpërshkruesi më i njohur turk nga gjysma e dytë e shekullit XVII.

Në shkollat fillore Islame (mektebbe) mësohej leximi, shkrimi, gjuha arabe dhe mësimi i fesë. Shkollat Islame në të kaluarën duhet të studiohen lidhur me përhapjen e Islamit. Mektebet, si shkolla fillestare Islame, në Ulqin kanë ekzistuar, aty ku ishin xhamitë apo mesxhidet.

Sipas një dokumenti të shekullit XVIII, Ulqini përshkruhet si një qytet i pajisur me

një varosh shumë të bukur "bellisimo borgo" të banuar vetëm nga muslimanët dhe me limanin e Valdanosit gjashtë kilometra në veriperëndim, ku qëndronin anije të mëdha e të vogla. Në mes të qytetit të Ulqinit ishte një kullë e lartë katrore që shërbeante më parë si pikë vrojtimi, mbi të cilën më vonë u vendos një orë. Ajo u shkatërrua ose të themi më mirë u çoi në dy pjesë nga rrufeja në vitin 1845. Në shekullin XVIII, lagja e Pazarit, Ranës, Merasë dhe Meterizi, përmenden si borgo të Ulqinit, do me thënë lagje jashtë qytetit. Lagja Meteriz dhe në të Meten (Limani sot), shtrihen në veriperëndim të kalasë, jo larg prej Pazarit, ndërkaq lagja Qaf Lare (mëhalla e Re sot), Pazarit dhe Totoshi gjenden në veri të kalasë, kurse Rana dhe Suka në juglindje të kalasë.

Me interes janë edhe datat e ndërtimit të disa xhamive të vjetra në lagjet e Ulqinit. Vendin e kishave e të kuvendeve të rrënuara apo të adaptuara e zënë tani xhamitë dhe mesxhidet Islame, siç ka qenë kisha katolike në Kala të Ulqinit, të cilën nga viti 1510, haxhi Halil Skura e shndërroi me 1693. në xhami. Xhamia e Lamit u ndërtua në vitin 1689, xhamia Maje-Pazarit u ndërtua në vitin 1749 dhe Xhamia e Merasë në vitin 1779, kurse Sahat-kulla u ndërtua në vitin 1754. Xhamia e Ranës (xhamia e Marinarëve) u ndërtua e para në Ulqin, para ardhjes së Turqeve në Ulqin do me thënë para vitit 1571. Xhamia e Pashës me hamam është ndërtuar në vitin 1719, me meritën e Klic Aliut nga Stambolli, Xhamia Kryesore apo Xhamia e Mezgjahut u ndërtua në vitin 1728, me meritën e Sulejman Mujalit, atë të Bregut e ka ndërtuar kapiteni i detarisë Ahmet Gjyli në vitin 1783.

Datat e ndërtimit të xhamive dhe ajo Sahat-kullës në lagjen Pazar, tregojnë se rreth tyre ka pasur grumbuj banesash. Zhvillimi i jetës qytetare në Ulqin, gjatë shekullit XVII duket sidomos me rritjen e numrit të banorëve. Kur flasim për qendrën e re të banuar në veri-verilindje dhe veriperëndim të kalasë, duhet të kemi parasysh dy momente, së pari rritjen e natyrshme të qytetit në troje të reja dhe se dyti, zhvendosjen e qytetit nga zona e vjetër. Procesi i natyrshëm i zgjerimit të qytetit në trojet e gjera,

me veri të kalasë, duket se filloi, me ritme të ngadalshme, ndërmjet shek. XVII-XVIII, duke u përshpejtuar nga fundi i shek. XVIII dhe sidomos në gjysmën e parë të shek. XIX. Ulqini, në këtë kohë kishte një varosh të madh rreth kalasë.

Vazhdimi i procesit të islamizimit u dha shkas edhe ndasive fetare të shprehura në veçimin e lagjeve muslimane nga ato të qytetareve që ruajtën besimin e vjetër. Të dhënat e Celebiut tregojnë qartë në ndërtimin e xhamive, medreseve, mejtepeve, banjave etj., të cilat bëheshin të mundura në kushtet e fuqizimit ekonomik të qyteteve të Ulqinit.

Veçanërisht në Ulqin u krijua një aristokraci tregtare e fuqishme, sepse qyteti i Ulqinit ishte ndërmjetës i tregtisë me krahinat e brendshme të vendit. Ulqini në këtë periudhë është në përgjithësi qendër e fortifikuar, vazhdimi i qytetit të lashtë ilir. Ai ngrihet në relievin dominues me mbrojtje të mirë natyrore, ose sigurohet me mure të fuqishme. Pasiguria nga lëvizjet e popujve dhe më vonë rreziku i pushtimit osman, e forcoi edhe më tepër përkujdesjen për mbrojtjen. Rrjeti rrugor i dendur e njëherazi tepër i larmishëm, zinte fill nga hyrjet për në qytetin e mbrojtur. Shpesh për të fituar sipërfaqe banimi, mbi rrugë ndërtoheshin qemere, për të mbajtur mjedisë të ndryshme të banesave.

Gjatë periudhës së sundimit osman në Kalanë e Ulqinit u ndërtonin disa qemere siç është ai i Pazarit të Gjytetit, qemeri Beqiragje, apo, ai i Halilit Selimages, qemeri molla Ismajl Kahramanit, qemeri i Himiit Kahramanit, qemeri i Zejnelag Caces, qemeri i Fushës Topit (e molla Ismajl Kahramanit), qemeri Brahimit Brahimages dhe qemeri Isuf Bakallit. Pranë mureve mbrojtëse të Kalasë së Ulqinit u zhvillua Pazarit, i ashtuquajtur "Pazarit i Gjytetit", që gjallërohej nga fshatarët e zonave përreth, të cilët shisnin prodhimet e tyre. Zgjerimi i qytetit të Ulqinit jahtë mureve rrethuese po bëhej një kërkesë urdhruese, pasi hapësira e mbrojtur kishte një pari rritjen e natyrshme të qytetit në troje të reja dhe se dyti, zhvendosjen e qytetit nga zona e vjetër. Procesi i natyrshëm i zgjerimit të qytetit në trojet e gjera, Pranë kalasë së Ulqinit duket se



ka qenë një lagje përbri mureve rrethuese.

Landja e Varoshit, poshtë mureve të fuqishme të Kalasë, shënonte një moment zhvillimi cilësor në historinë e qytetit të Ulqinit, të kohës. Ai ishte prelude i lindjes dhe zhvillimit të qytetit të hapur, i cili pas pak shekujsh do të merrte parësinë, duke mbetur qyteti brenda fortifikimit. Pragu i pushtimit osman e gjeti qytetin e Kalasë së Ulqinit në një shkallë të mirë zhvillimi si qendër administrative dhe detaro-tregtare.

Në vitin 1888 është bërë regjistrimi i pronave të vakëfit në territorin e Ulqinit, si dhe në rrethinën e tij. Sipas tij shihet se në Ulqin dhe në rrethinë kishte 12 prona të vakëfit, siç janë: 11 xhami (xhamia e qytetit, të Rrotlla - Xhamia e Pashës, Xhamia e Meterizit, Xhamia e Ranës (Xhamia e Marinarëve), xhamia e Mezgjahut, Xhamia e Kryepazarit, xhamia e Lamit në Mehalle të Re, Xhamia e Meras, Xhamia e Bregut, Xhamia e Kullomzës, xhamia e Zogajve, si dhe një mejtep "Fejzije"), me 2.385 rrënjë ullinj, 37 rallë toke dhe 17 shtëpi, duke i llogaritur edhe dyqanet me 4 baqçe.

Pas Luftërave Ballkanike (1912/1913) dhe Luftës së Parë Botërore (1914-1918), Mali i Zi (Jugosllavia) vazhdoi me shpronësimin e vakefeve dhe të pronave shqiptare. Kështu në territorin e Ulqinit, në vitin 1927, kanë ekzistuar 10 prona vakëfi, siç janë: Vakëfi Kryesor, Vakëfi i Xhamisë së Meterizit, Vakëfi i Xhamisë së Pashës, vakëfi i xhamisë së Ranës (Xhamisë së Marinarëve), Vakëfi i Xhamisë së Kuvendit, Vakëfi i xhamisë së Merasë, Vakëfi i Xhamisë së Bregut dhe Vakëfi i Emine Pelinkut.

Në Ulqin janë shkatërruar disa xhami, për shembull: Xhamia e Marinarëve (Xhamia e Ranës) në vitin 1931 (1927), Xhamia në Meteriz, ku është sot e ndërtuar kisha ortodokse, nën Kalanë e Ulqinit, pastaj Xhamia

e Merasë etj. Kjo flet për një gjenocid të hapur malazias anti-shqiptar dhe antimusliman në viset shqiptare të Ulqinit, të aneksuar nga Mali i Zi. Në lagjen e Ranës gjendet një monument mbi varrin e dy vëllezërve ose të babait dhe të djalit - Ludit dhe Jahjait nga familja Fani. Sipas një legjende, Ludi e Jahjai, me rastin e mbrojtjes së qytetit, qenkan vranë duke luftuar kundër venedikave. Mirëpo, për këtë tyrbe nuk është gjetur ndonjë dokument arkivor.

Në qendër të qytetit janë edhe katër tyrbe: tyrbja e Murat Dedit, tyrbja e Pulteve, tyrbja e Maneve dhe tyrbja e Resulbegeve, nga shekulli XVIII. Qyteti i Vjetër i Ulqinit (Kalaja) është bërthama e trashëgimisë kulturore-historike të Ulqinit. Në platonë e epërme të Kalasë, mbi portën veriore, gjendet kompleksi muzeal i qytetit. Aty është kisha-xhamia e shndërruar në muze, ku janë ekspozuar të gjitha gjetjet nga Qyteti i Vjetër.

Vlerë të posaçme kanë postamenti antik me mbishkrimin grek kushtuar perëndeshës Artemide, një kame antike që paraqet perëndeshën Athinë me helmë, dy sëpata të tipit shkodrano-dalmatin të epokës së bronzit. Në lapidariumin janë të ekspozuara kapitela jonike, pjesë të ciboriumit të Kishës së vogël të shekullit IX dhe objekte nga periudha turke. Menjëherë prapa muzeut gjendet kulla e Balshajve, hapësira e së cilës përdoret sot për galeri. Përpara është një shesh i vogël, që dikur ishte Sheshi i Skillevervet i rrethuar me kazamatet (burgjet) e revelinit. Në hyrje është luara e revelinit kurse përballë saj muri i lartë Bolani nga koha e Venedikut. Para hyrjes në muze është një krua turk nga viti 1749. Afër gjendet edhe Muzeu Etnologjik me një koleksion shumë të pasur eksponatesh.

(Vijon në numrin tjetër)

Dr. Maksut Xh.  
Hashibrahimi

# Esfani – Kryeqyteti Kulturor i Botës Islame

## Ideja për përcaktimin e kryeqytetit kulturor

Edhe pse ideja e vendosjes së marrëdhënieve kulturore ndërmjet shteteve dhe popujve të ndryshëm është ide Islame të cilën e vërtetojnë shumë ajetet Kur'anore dhe shumë parime Islame, duhet ta pranojmë se alternativa për jetësimin e saj me anë të zgjedhjes së "kryeqytetit kulturor" në bazë të koordinimit të politikave të disa shteteve në këtë lëmi është produkt perëndimor që ka lindur në fund të shekullit XX me emrin "Cultural Center".

Mendimi për shpalljen e "kryeqytetit kulturor" i ka rrënjët në një konferencë ndërkombëtare, e mbajtur në vitin 1982 në Meksikë nën mbikëqyrjen e OKB-së rreth gjetjes së mundësive për bashkëpunim kulturor ndërmjet shteteve. Kjo ide formën e vetë të vërtetë e ka marrë në bazë të bindjes se kultura është boshthi themelor i jetës individuale dhe shoqërore të njerëzve, sepse zhvillimi i shoqërisë njerëzore esencialisht është i varur në zhvillimin dhe përparimin kulturor, qëllimi kryesor i së cilit është realizimi i së mirës për të gjithë njerëzit.

Kjo ide më pas, nga Evropa ka kaluar në Botën arabe dhe kështu, nga viti 1996 Liga Arabe për çdo vit njërin prej qyteteve të shteteve arabe e përcakton kryeqytet kulturor të botës arabe. Në këtë mënyrë qyteti i cili përcaktohet kryeqytet kulturor, për atë vit është metropoli ku përqendrohen të gjitha aktivitetet shkencore, kulturore, mbajtjet e festivaleve kinematografike dhe teatrale, simpoziumeve të ndryshme kulturore dhe ekonomike.

Rezultatet dhe të arriturat pozitive të kësaj nisme në Perëndim dhe në botën arabe ndikuan që në fund të shtetit musliman këtë ta organizojnë në nivel të Botës Islame. Në vitin 2004 ministrat e kulturës së 57 vendeve islamike, anëtarë të Organizatës së Konferencës Islamike, në një tryezë të rrumbullakët, për dhjetë vitet e ardhshme përcaktuan qytetet të cilat do të jenë kryeqytete kulturore për botën Islame duke filluar nga viti 2005 me qytetin e Mekës.

Për vendet islamike dhe popujt e ndryshëm të cilët i përkasin besimit Islam, emërimi i një qyteti si kryeqytet kulturor ka rëndësi jetike, sidomos në shekullin të cilin po kalojmë. Popujt muslimanë sa i përket obligimeve dhe detyrave fetare kanë bazë të fortë për bashkim dhe unitet ndërmjet vete, duke filluar nga falja e namazit gjatë së cilit obligim kryesor është të kthyerit nga Kabeja e cila të gjithë muslimanët ku do që të jenë në një moment i bashkon drejt një pike. Pastaj është edhe kryerja e Haxhit, i cili përveç se bashkon muslimanët në aspektin shpirtëror, ata janë të njëjtë edhe nga shumë aspekte të tjera të jetës së jashtme. Prandaj

kjo mund të konsiderohet simbol që nxitë bashkimin e të gjithë muslimanëve për të mirën e tyre.

Kështu që edhe emërimi i kryeqytetit kulturor për shtetet islamike mund të ketë detyrë të shenjtë. Në këtë qytet muslimanët e gjithë botës do të bashkohen ndërmjet vete nga aspekti kulturor dhe shoqëror, që do të thotë, do të njihen për jetën e përditshme dhe problemet shoqërore, ekonomike dhe politike të njëri tjetrit.

Një ndër parimet bazë të fesë Islame është edhe toleranca shoqërore. Sipas këtij parimi çdo kulturë shoqërore e çfarëdo vendi që të jetë por që përmban në vete norma etike shoqërore jo diskriminuese për shoqërinë tjetër mund të mishërohet me parimet dhe normat etiko-shoqërore të fesë Islame dhe vetëm duke u mbështetur në këto parime mund të arrihet tek një zhvillim shoqëror ideal për shoqërinë Islame. Prandaj, emërimi i kryeqytetit kulturor për botën Islame është një nismë me dobi të shumanshme për arsye se bota Islame dhe muslimanët që jetojnë anekënd botës, përveç ceremonive dhe riteve fetare, të cilat i bashkojnë në aspektin shpirtëror, tash do të kenë edhe kryeqytetin kulturor ku për çdo vit dhe në qytete të ndryshme, për një periudhë më të gjatë do të kenë mundësi t'i zhvillojnë bashkëpunimet e veta në fusha të ndryshme dhe gjithashtu t'i prezantojnë vlerat kulturore të tyre si muslimanë nga shteti ku jetojnë.

Për muslimanët që jetojnë në rajonin e Ballkanit, emërimi i kryeqytetit kulturor është një rast i shkëlqyeshëm për të treguar dhe paraqitur vlerat e tyre si musliman, e në anën tjetër të përfitojnë nga përvojat e shteteve tjera Islame në të zhvilluara. Shqiptarët muslimanë, por edhe boshnjakët që jetojnë në Ballkan kanë kontribut të njafatshëm të cilin domosdo duhet ta paraqesin në këtë qendër kulturore.

Në këtë kuadër Republika Islamike e Iranit për emërimin e kryeqytetit kulturor për botën Islame ka paraqitur tri qytete të njohura: Meshhed, Ghum dhe Esfahan që pas analizave dhe diskutimeve të ndryshme u vendosë që qyteti i Esfahanit ta ketë nderin e emërimit për kryeqytet kulturor për vitin 2006 në botën Islame.

Për Republikën Islamike të Iranit qyteti i Esfahanit përveç asaj që ka rëndësi të madhe historike, posedon edhe rëndësi të madhe fetare dhe është vendbashkim i popullit multietnik të Iranit. Kur Mbretëria safevite për kryeqytet e zgjedhë Esfahanin, në atë kohë ky qytet ka qenë qendër e dijetarëve fetarë me medhheb shi'i, kështu që edhe shteti safevit medhhebini fetar shi'i e bënë medhheb zyrtar për tërë shtetin e Iranit. Zyrtarizimi i medhhebit shi'i në Iran bëhet themel i bashkimit dhe unitetit për shumicën e popujve të cilët jetojnë në

Iran. Shteti safevij me këtë hap për herë të parë arrin të i shuajë urrejtjet dhe luftërat ndërjetare që mbretëruan përjetatë shekujve të tërë duke bërë bashkimin e këtyre popujve në një shtet të vetëm.

Sot funksionet e lartë të shtetit, personalitete të njohura fetare dhe intelektuale të tjerë në Iran, emërimin e Esfahanit "kryeqytet kulturor" të botës Islame e konsiderojnë nder të madh dhe si një rast të artë për t'i shuar urrejtjet dhe mosmarrëveshjet fetare ndërmjet muslimanëve shi'it dhe muslimanëve të medhhebeve të tjera duke besuar në atë se parimet dhe bindjet fetare të cilat i bashkojnë të gjithë muslimanët përveç se janë më të shumta janë edhe më primare.

Presidenti i shtetit dr. Mahmud Ahmedi Nexhad lidhur me emërimin e Esfahanit për kryeqytet kulturor të botës islame shpreh: Zgjedhja e Esfahanit për kryeqytet kulturor të botës Islame nga ana e Organizatës Kulturore, Shkencore dhe Edukative të Konferencës Islamike për ne është një rast historik. Zgjedhja e Esfahanit si kryeqytet i dytë kulturor pas Mekës, tregon për rolin e këtij qyteti në kulturën dhe qytetërimin e frytshëm islamik-iranian. Qytetërimi i cili është formuar në saj të përpjekjeve të filozofëve dhe dijetarëve, fakihëve dhe muhadithëve, artistëve dhe arifëve e shumë personaliteteve të shquara të tjerë.

Ky thesar i çmuar është rezultat i zgjuarsisë së iranianëve të cilët në saje të genies së pastër njerëzore zemrat e tyre ua dorëzuan fesë Islame dhe me kreativitetin dhe talentin e tyre krijuan thesarin më të gjallë për njerëzimin.

Esfahani në këtë sferë ka luajtur një rol shumë të rëndësishëm ku shkollat e filozofëve, artistëve dhe fakihëve gjatë tërë historisë kanë qenë burim i pashtershëm, i cili të eturve për dije dhe të vërtetën ua ka shuar etjen.

Personalitete të zellshëm, durues dhe mikpritës, të mbushur me mall dhe singëritet kanë bërë që Esfahani të jetë si një xhevahir në rrethin e bukur të qytetërimin islamik. Nga ky rast historik duhet të përfitojmë që ta bëjmë të njohur kulturën e vjetër islamike-iraniane dhe Esfahanit të bëhet vend i të gjithë atyre të cilët e kanë flijuar zemrën për të vërtetën dhe i të gjithë atyre që me shikimin e vetë depërtojnë në sekretet e fshehura në artin dhe kulturën e pavdekshme të këtij populli.

Këshilli i Lartë Drejtues i Esfahanit, kryeqytet kulturor i botës Islame duhet ta shfrytëzojë të gjithë potencialin e vet për ngritjen kulturore dhe unitetin e botës Islame.

I falënderoj udhëheqësit e Organizatës Kulturore, Shkencore dhe Edukative të Konferencës Islamike që na e kanë dhënë këtë rast për ta pasur nderin e kryeqytetit kulturor Islam në vendin tonë. Me këtë rast uroj që kjo iniciativë të jetë mesazh dhe simbol i paqes, bas-

hkimit, harmonisë dhe mirëkuptimit për të gjithë botën islame duke shpresuar që të gjithë njerëzit sa më shpejt që është e mundur të jetojnë nën hijen e drejtësisë, lirisë dhe barazisë, larg nga diskriminimi..., përfundon dr. Ahmed Nexhadi, president i shtetit të Republikës Islamike të Iranit.

## Historiku dhe pozita gjeografike e Esfahanit

Esfahani gjendet në Iranin qendror dhe në distancë prej 414 km në jug të kryeqytetit Teheran. Esfahani ka një klimë mesatare duke i përfshirë katër stinët e vitit. Esfahanin e trupon lumi kryesor i Fulatit qendror të Iranit i cili quhet Zajende Rud e që buron në lartësitë e bjeshkës Zard Kuhe Bakhtjari.

Provinca e Esfahanit përfshin 18 qytete të mëdha dhe pjesë të tjera më të vogla ku jetojnë afër katër milion banorë ndërsa vetë qyteti i Esfahanit ka afër një milion e gjysmë banorë. Historiku i qytetit të Esfahanit është aq i lashtë sa edhe vetë historiku i Iranit (Persisë së Lashtë). Ndërtimi i Esfahanit i përket epokës së sundimit të Tamhorth-it, sunduesi i tretë i dinastisë së Pishdadjanëve, para erës së re. Esfahani në ta kaluarën e lashtë është njohur me emrin Gej në shtetin e Parsëve. Ky qytet ka qenë kryqëzimi i rrugëve kryesore dhe vendqendrim mbretëror i Mbretërve Hekhameneshian.

Estrabon, gjeografi grek para dy mijë viteve këtë qytet e ka quajtur qendër të shtetit iranian (persian). Muslimanët (arabët) në fillim këtë qytet e kanë quajtur me emrin Xhej dhe më pas Esfahan apo "Qytet i Kalorësve".

Hyrja, zgjerimi dhe ndikimi i thellë i kulturës Islame në ndërtimin e infrastrukturës së këtij qyteti si dhe prezenca e mjeshtërve dhe arkitektëve iranianë bëri që ky qytet të bëhet njëri prej qyteteve më të bukura fetare të botës, ku gjenden monumente me vlera të mëdha historike e kulturore si xhami, shkolla dhe monumente të shumta etj. Në periudhën e sundimit të Dilame Sahib bin Ubad, i cili ishte njëri fisnik dhe bujar, duke i mbledhur dijetarët më të njohur dhe personalitete të ndryshme të artit e shkencës qyteti i Esfahanit shndërrohet në djep dhe qendër të diturisë, shkencës dhe artit.

Esfahani gjatë periudhës së sundimit të selxhukëve me ndërtimin e pallatëve, kopshteve dhe qendrave të ndryshme kulturore arrin të bëhet qendër e shtetit në të gjitha fushat dhe lëmit shoqërore. Me sulmet mongole qytetit i Esfahanit pësoi dëme të mëdha dhe për një kohë e humbi rëndësinë dhe madhësinë e vet dhe kjo gjendje vazhdoi deri me krijimin e mbretërisë safevije në shekullin 16-17-të.

*Gazmend Gegaj*

*Student i Letërsisë Persiane  
Universiteti i Esfahanit, Iran*

# Ramazan - mjesec zijareta u Bijelom Polju

Mubarek mjesec Ramazan u Bijelom Polju dočekan je u užurbanom, skoro prazničnoj atmosferi priprema. Pripreme su značile obilazak perifernih i seoskih džemata od strane vjersko-prosvjetne komisije koju su sačinjavali Enis ef. Burdžović, vjersko-prosvjetni referent, predsjednik odbora IZ-e mr Mithat Bahović i član odbora,

Safet Franca. Posjete su imale za cilj da uvide realne potrebe džemata za nastupajućim mjesecem Ramazan, kako bi se na vrijeme izašlo u susret njihovim potrebama.

U jedanaest džemata su organizovani teravihi namazi, dok su preostali odustali usled nepostojanja infrastrukture koja bi im obezbijedila nor-

malno okupljanje. Vjersko-prosvjetna komisija je sebi za prioritet postavila svakodnevne posjete džematima, uz ubjednje da kroz posjete, vazu-nasihate i provjere mektebskih aktivnosti, duh povezanosti treba da zaživi i u najudaljenijim džematima.

Mubarek Ramazan u Bijelom Polju protekao je u duhu

zijareta. Visoka delegacija Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, koju su sačinjavali mr Muharem ef. Omerđić i mr Mustafa ef. Prljača, zijareteći opštine i džemate u Crnoj Gori, posjetili su i Bijelo Polje. Delegaciju su upotpunili reis Rifat ef. Fejzić, muftija Jusuf ef. Đoković, kao i sekretar Mešihata, Bajro ef. Agović. Ideja koju su nam cijenjeni musafiri ostavili da o njoj razmišljamo je da u džematu nije dovoljno samo postojati ili klanjati. U džematu, kako rekoše, radi opšteg uspjeha, potrebno je živjeti. Živjeti svaki trenutak u osjećanju džemata, zajedništva u dobru.

U raspoloženju Bedranskog trijumfa, Mešihat IZ-e u Crnoj Gori nas je opet počastio zajedničkim zijaretom, ovog puta zajedno sa cijenjenim profesorom Salihom Čolakovićem iz mostarskog Međzliša. Poruke vrijednosti trijumfa dobra nad zlim, pravde nad nasiljem, odisale su ovim zijaretom, ukazujući na bit-

nost polazne tačke svakog trijumfa nad zlom sopstvene duše.

U okviru svojih redovnih džamatskih zijareta, 26 ramazanske noći, džemat jedine gradske džamije u Bijelom Polju, posjetom i vazu-nasihatom počastio je i glavni imam u Podgorici, Džemo ef. Redžematović.

Navika da se mubarek noć Lejletul-Kadr simbolično dočekuje manifestacijom u Domu kulture, već poprima obrise tradicije. Tako je i ovog Ramazana hor odbora IZ-e Bijelo Polje "Firdews" dirljivim, pobožnim stihovima pokrenuo osjećaj milosti Božije u ovoj mubarek noći.

Bajram namaz u Bijelom Polju klanjan je na deset lokacija, te je time i mubarek Ramazan, mjesec važnih zijareta na kojima smo musafiri iskreno zahvalni ispraćen sjetno zbog rastanka, i radosno zbog nastupajućeg bajramskog veselja.

*Enis Burdžović*

## Posjete musafira iz Novog Pazara

Pred sam početak ramazana u sali Centra za kulturu, 21. septembra, održana je tribina povodom nastupanja mubarek mjeseca ramazana. Na tribini su govorili Irfan ef. Hasanović i prof. Sanin Musa. Tema tribine bila je "U susret ramazanu". Na ovoj tribini predstavio se i bjelopoljski hor "Firdews" sa prigodnim programom.

Prvog dana oktobra, Odbor Islamske zajednice posjetio je dr Mehmed Mešić.

Prof. Rešad ef. Plojović i prof. Enver ef. Gicić iz Novog Pazara, posjetili su gradsku džamiju gdje su se obratili džematlijama. Takođe, prof. Bekir ef. Makić i prof. Balić, održali su odvojena predavanja u džamijama u

Rasovu i Sutivanu.

Za Lejletul-Kadr, 18.10., održano je predavanje u prepunoj sali Centra za kulturu. Predavač je bio prof. Sanin Musa. Govorio je o značaju i važnosti ove blagoslovljene noći. Prisutnima se takođe obratio i predsjednik Odbora Islamske zajednice, prof. Mithat Bahović, koji je najavio inicijativu za izgradnju nove džamije u gradu kao realnu potrebu bjelopoljskog džemata.

U Gradskoj džamiji u Bijelom Polju, 22. oktobra, održali su predavanje muftija sandžački, Muamer ef. Zukorlić i direktor Gazi Isa-begove medrese u Novom Pazaru, Nedžad ef. Hasanović.

*Nijaz Mušović*

# Ramazanski zijareti u Baru



Mr Mustafa ef. Prljača i muftija Đoković



Dio atmosfere sa lejletul kadra u zaljevu kod Bara

Četvrtog oktobra ove godine u Omerbašića džamiji u Starom Baru, za područje IZ Bar, nakon teravije namaza održano je predavanje uvaženog prof. Mustafe Prljače, kao predstavnika Rijasete BiH, u pratnji Muftije Jusufa ef. Đokovića.

U prekrasnoj atmosferi, prepunog prostora Omerbašića džamije, goste je primio i, u ime džematlija IZ Bar, poselamio glavni imam IZ Bar, hadži Mujidin ef. Mialjimi, objašnjavajući cilj posjete predstavnika braće iz BiH. Skupu je bio prisutan i dr Šefik Kurdić.

## Prva džuma u Novom Baru

U prostorijama džemata Novog Bara, 29. septembra ove godine, održana je prva džuma. Hutbu je održao imam Ernad ef. Kalić. U pomenutim prostorijama klanjane su i teravije tokom cijelog ramazana.

*Ismet Medunjanin*

## Predavanje dr Kurdića u Baru

Devetog oktobra ove godine u Omerbašića džamiji u Starom Baru, za područje IZ Bar, nakon teravije namaza održano je predavanje uvaženog dr Šefik Kurdić, na poziv Glavnog Odbora IZ Bar, kao i glavnog imama IZ Bar, h. Mujidina ef. Miljaimija, i to na dan obilježavanja jednog od značajnijeg dana u istoriji islama, Dan pobjede na Bedru, što je dalo posebnu inspiraciju predavanju u prepunom prostoru i prekrasnoj atmosferi Omerbašića džamije.

U ime džematlija IZ Bar, uvaženog gosta kao i sve prisutne poselamio je glavni imam IZ Bar, h. Mujidin ef. Miljaimi, i u kratkom obraćanju najavio cilj posjete dr Šefika Kurdića, uz zahvalnost na njegovom nijetu i zijaretu IZ Bar upravo u ovom odabranom mjesecu.

Nakon teravije namaza, koju je predvodio Mujidin efendija, posebni užitek u ovoj noći dao je prekrasno glas članice hora IZ Bar, i uz odabrane ilahije napajajući naše duše, spominjući Allaha dž.š. i Poslanika Muhameda a.s., stvarajući prekrasno ambijent. Dr Šefik Kurdić, je nakon zahvaljivanja na pozivu da se i na ovaj način obrati svim džematlijama IZ Bar, u većem dijelu predavanje posvetio Danu pobjede na Bedru, prožimajući i druge teme u cilju jačanja imana kod vjernika.

Musafir je tokom ramazana obišao i džemate u Mrkojevićima i u Novom Baru, gdje je imao zapažena predavanja.



Gosti iz Sarajeva u ramazanskoj posjeti Podgorici i Tuzima:

# Besplodne rasprave izazivaju nered

Tuzi, Podgorica, 5. oktobra - U trinaestoj noći ramazana, nakon teravih namaza u Ćazim-begovoj džamiji, mr Muharem ef. Omerdić iz Sarajeva, održao je ramazansko predavanje. Veliki broj vjernika iz Tuzi i okoline s pažnjom je pratilo jednočasovno predavanje mr Omerdića, inače rukovodioca Vjersko-prosvjetne službe Rijaseta BiH. On je govorio o značaju ramazana i vremena u životu muslimana.

- Samo jedan minut prije akšama da raspustimo, taj dan bi ostali bez posta - kazao je Omerdić, ističući značaj izvršavanja Allahovih naredbi u tačno određenom vremenu. Najgore kajanje je ono pred smrt i najgore traženje opros-

ta je na Sudnjem danu, kazao je on. Dodao je da je najbolje svaki namaz klanjati na vrijeme i u džematu. Poučno predavanje završio je dovom Allahu dž.š za jedinstvo muslimana i porukom iz hadisa: Mu'min prema mu'minu mora biti blizak kao dijelovi zgrade koji zajedno čine čvrstu tverdu.

Prigodnim riječima zahvalnosti musafiru i vjernicima na pažnji obratili su sekretar Mešihata, Bajro ef Agović i glavni imam, Islam ef. Pepić.

Iste večeri, profesor na FIN-u i urednik izdavačke kuće »El Kalem« iz Sarajeva, mr Mustafa ef. Prljača obratio se džematu u Starodoganjskoj džamiji u Podgorici.



Mr Omerdić u Ćazim-begovoj džamiji

On je, takođe, naglasio značaj vremena, čije je neracionalno trošenje uzrokovalo dekadenciju muslimana.

- Traćenjem vremena se mogu nazvati i besplodne ras-

prave među muslimanima koje izazivaju samo nered i fitnu u džematima. Važno je poštovati institucije Islamske zajednice, jer je to korak ka poboljšanju našeg stanja, kazao je

on. Pravilno korišćenje vremena i islamskih propisa uzrokovalo je da obični arapski beduini postanu vode civilizacije, podsjetio je mr Prljača.

Musafiri su prethodno posjetili džemate u Baru i Ulejinju, a nakon Podgorice i Tuzi, krenuli su u obilazak sjevernog dijela Crne Gore.

Mr Muharem ef. Omerdić i mr Mustafa ef. Prljača odabrani su od strane Rijaseta BiH, a na poziv Mešihata IZ Crne Gore, da zijarete džemate u Crnoj Gori tokom blagog mjeseca ramazana. Vjernici koji su imali priliku i čast da ih slušaju, doživjeli su pravo ramazansko osvježenje i zadovoljstvo.

Muharem Demirović

## Lejletu-l-bedr obasjala podgoričku džamiju



Podgorica - U prepunoj Starodoganjskoj džamiji, 8. oktobra, obilježena je noć bitke na Bedru. Džematlije su tom prilikom imali zadovoljstvo slušati hor „Firdevs“ iz Bijelog Polja koji je na izvanredan način ilahijama probudio sjećanja vjernika na prvu bitku muslimana protiv mušrika. Predivnim predavanjem dr Izeta Terzića, glavnog mostarskog imama i profesora na mostarskoj Islamsko-pedagoškoj Akademiji, na kratko je prekinuto učenje ilahija.

Dr Terzić je naglasio značaj ove noći za muslimane, rekavši da su ashabi Poslanika, a.s., odlučno pomogli u širenju islama, a da mu nisu rekli ono što su drugovi Musaa, a.s., njemu rekli: „Idite ti i tvoj Gospodar pa se borite, a mi ćemo ovdje sjediti.“ To širenje islama nije bilo

mačem i borbom, a tome najbolji primjer jeste najmnogoljudnija muslimanska zemlja, Indonezija koja broji oko 170 miliona muslimana. U nju je islam ušao preko arapskih trgovaca koji su ispravno živjeli islam, naglasio je dr Terzić.

Nakon održanog vaza gospodina Terzića, hor je nastavio učenje ilahija da bi se zatim obratio i prof. Enis ef. Burdžović, sejar-vaiz iz Bijelog Polja, koji je između ostalog rekao da Allah ne gleda u kvantitet već u kvalitet ljudi. Najbolji primjer tome je broj muslimana u bici na Bedru u kojoj je malobrojnija grupa ljudi nadjačala puno jaču i opremljeniju vojsku. Primjer bedranske borbe i sučeljanja je nama dostatan impuls da živimo i budemo ustrajni u našem islamu kojeg živimo u sredinama gdje smo manjina.

## Studentski iftari u Podgorici



Podgorica - Već je postala tradicija da se svakog Ramazana u restoranu „Pod volat“ pripremaju iftari za studente koji studiraju na podgoričkom Univerzitetu. Donacije za iftare pored pomoći od institucija Islamske zajednice u Crnoj Gori, pristižu i od NVO-a i darežljivih džematlija. Svake noći na iftaru se okupljalo preko pedeset studenata iz Crne Gore i okruženja koji poste. Organizaciju iftara ispred Odbora IZ-e Podgorica vodili su Asmir Pepić i imam Džemal ef. Dacić.

## Bajramski koncert u Tuzima

U Tuzima je, 25. oktobra, povodom velikog Islamskog praznika Ramazanskog Bajrama održano veče Kur'ana i ilahija u Domu kulture. Islamske duhovne pjesme izveo je hor Ćazim-Begove džamije iz Tuzi, dok je Kur'an učio hafiz Jefes iz Turske. Proslavu Ramazanskog Bajrama organizovao je Odbor Islamske zajednice Tuzi. Koncertu je prisustvovao veliki broj građana Tuzi i Podgorice.

# Ramazanske aktivnosti u Plavu

Za vrijeme mjeseca Ramazana u Plavu su se odvijale intenzivne vjerske aktivnosti, uz povećan broj džemata, posebno omladine.

U sve četiri džamije, koliko ih je na području Odbora IZ Plav, klanjale su se teravije, održavala vjerska pouka, mukabele, vazovi...

Lejletu-l-kadr obilježena je prigodnim programom, koji su izveli polaznici vjerske pouke iz Plava. U džamiji Sultaniji, nakon dugo godina, obavljen je Itikaf više osoba na čelu sa imamom.

Odbor IZ-e bio je u prilici da ugosti brojne musafire,

koji su u okviru službenih posjeta, posredstvom Mešihata IZ Crne Gore, posjetili i ovaj Odbor. Među njima bio je i mr Muharem ef. Omerdić, rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe Rijaseta BiH, u svojstvu izaslanika reisu-uleme Cerića. Tom prilikom džemati svih džamija okupili su se u Sultaniji i s oduševljenjem prihvatili vazii nasihat, komentarišući ovu prigodu kao pravo osvježenje i blagodat Ramazana.

Odbor je, takođe, ugostio i mr Salihu Čolakovića, koji je nakon podne namaza, održao predavanje. Tokom Ramazana bila je posjeta i visokih



zvaničnika Mešihata IZ- Crne Gore sa reisom Rifatom ef. Fejzićem, muftijom Jusufom ef. Đokovićem, sekretarom

om Mešihata, Bajrom ef. Agovićem i gl. imamom iz Podgorice, Džemom ef. Redžematovićem.

Skoro sve važnije vjerske aktivnosti propratila je i lokalna TV "Glas Plava". Sva četvorica plavskih imama su putem ove televizije vjernicima čestitali Bajram.

Treći dan Bajrama, Centar za kulturu iz Plava i Islamska zajednica Plava zajedno su organizovale Bajramsko veče ilahija i kasida. Izvođači programa u Domu kulture bili su bjelopoljski hor "Firdevs" i hor "Kevser" iz Plava, te KUD "Bihor" iz Petnjice.

Bajram namaz je klanjan u svim džamijama, koje su bile u potpunosti popunjene. *S. Latić*

## Ramazana u Pljevljima



Prvim kandiljima sa pljevaljskih džamija, najavljen je dolazak mjeseca Ramazana. Kao i svake godine, na ustaljeni način, vjernici su organizovali uređenje i pripremu mahalskih džamija za nastup najdražeg gosta.

Vjerovatno za svo vrijeme postojanja od 437 godina, prvi put se desilo da Husein-pašina džamija nije bila otvorena za vjernike. Razlog je sveobuhvatna sanacija džamije, koja je u toku. Analizirajući stepen završenih i predstojećih radova u predramazanskom periodu, odlučeno je da se ni za vrijeme Ramazana, dinamika radova ne prekida.

Vjernici su za svoje potrebe imali dovoljno prostora u tri preostale pljevaljske džamije. Rizvanija džamija je za vrijeme Ramazana dobila status glavne, u kojoj je organizovano učenje mukabele, itikaf, rad sa omladinom, kao i tradicionalna manifestacija zijaret Sakal-i-šerifa. Na pljevaljskom području je uspješno organizovano prikupljanje sadekату-l-fitra. Predavanja

su organizovana u svim džamijama, a za rad sa omladinom angažovana je posredstvom našeg Mešihata, studentica treće godine FIN-a iz Sarajeva, Elma Semić. Mlada mualima je svako veče poslije teravije imala vrlo posjećena predavanja. Ona je izrazila želju da bi rado došla i sljedeće godine ukoliko se ukaže potreba. Zahvaljujući njenoj upornosti i radu, nekoliko mladih je uspješno savladalo arapsko pismo, tako da su počeli učiti u Kur'anu.

Bajram namaz je obavljen u dvije pljevaljske džamije, u Rizvanija džamiji, gdje je Bajram namaz predvodio Samir ef. Kadribašić i u Hadži Alijinoj džamiji, gdje je Bajram namaz predvodio Erol ef. Pita. Nakon završetka Ramazana, Povjereništvo u Pljevljima je na redovnoj sjednici ocijenilo vrlo uspješnom organizaciju ramazanskih aktivnosti i jednoglasno zaključilo da je ovo bila jedna od uspješnijih godina u posljednjoj deceniji.

*Jakub Durgut*

## Posjeta reisa Pljevljima

Šesnaestog oktobra ove godine u radnoj posjeti Pljevljima boravio je reis IZ Crne Gore, Rifat ef. Fejzić sa saradnicima. Kako su musafiri došli u ranim popodnevnim satima, vrijeme do iftara su iskoristili za posjetu Husein-pašinoj džamiji, na kojoj su u toku sanacioni radovi. U haremu Husein-pašine džamije visoke goste su dočekali predsjednik Islamske zajednice u Pljevljima, Bahrija Brahić i predsjednik Odbora za sanaciju Husein-pašine džamije, ing. Mersudin Memić. Domaćini su informisali reisa o dinamici radova na džamiji, kao i o predstojećim aktivnostima.

Reis je izrazio želju da posjeti lokacije džamija u gradu, koje su porušene tokom druge polovine XX vijeka. Najviše se zadržao u mahali Musluk, na lokaciji gdje je 1959 godine porušena Misri Ahmed beg Jusuf-Kadi džamija, za koju su vezane brojne predaje, a jedna od njih je da je bila „evlijska“ džamija. Nakon toga, reis je posjetio Staro muslimansko groblje na Jaliji, kao i turbe Šejh Muhammed Osman saka-baba.

Teraviju u Rizvanija džamiji predvodio je član delegacije, glavni podgorički imam Džemo ef. Redžematović, a nakon namaza prigodno predavanje je održao reis Fejzić.

Predsjednik borda direktora Rudnika uglja, Đorđe Džuverović, izrazio je želju da se sastane sa reisom Fejzićem, što je i upriličeno u 22 sata u restoranu "Gold". Sastanku su prisustvovali i predsjednik Odbora za sanaciju Husein-pašine džamij, ing. Mersudin Memić, predsjednik Islamske zajednice u Pljevljima Bahrija Brahić, kao i ostali članovi Odbora IZ. Direktor Džuverović je informisao reisa o predstojećim aktivnostima vezanim za sanaciju Husein-pašine džamije, a ing. Memić je iznio „presjek“ završenih radova i radova koji su u toku. Reis Fejzić se u ime Islamske zajednice Crne Gore zahvalio g. Džuveroviću kao i svim zaposlenim u Rudniku uglja Pljevlja na izuzetnoj pomoći, bez koje radovi ovakvog obima na džamiji ne bi bili mogući.

Reis sa saradnicima je ostao na konaku u Pljevljima, a sutradan je prisustvovao časovima nastave u mektebu, posjetio je i džamijsku biblioteku, gdje se zadržao duže vremena u razgledanju starih rukopisa.

Nakon podne namaza, gosti su iz Pljevalja pošli u obilazak drugih mjesta na području Mešihata.

*J.D.*

## IZ Berana organizovala kulturni program povodom Bajrama

Berane, 25. oktobra - U prepunoj sali Centra za kulturu, a u organizaciji odbora Islamske zajednice, prvi put u Beranama je sinoć organizovano veće ilahija i kasida povodom Ramazanskog bajrama. U dvosatnom programu učestvovali su solisti i hor "Firdavs" Islamske zajednice iz Bijelog Polja. Svečanosti su prisustvovali reis Islamske zajednice, Rifat ef. Fejzić, kao i predsjednik beranske opštine Vuka Golubović, sa saradnicima, Radivojem Merdovićem i Mirsadom Mulićem.

Goste je pozdravio i svojim čestitao Bajram predsjednik Odbora Islamske zajednice Berana Izet Dečević. Reis Rifat Fejzić je poručio Bošnjacima i Muslimanima u Crnoj Gori da budu vjernici, kako to Islam nalaže, ali da poštuju druge konfesije, naglašavajući da je njihova jedina domovina Crna Gora i da su lojalnost svojoj državi pokazali bezbroj puta. U ime nove lokalne samouprave na ovom skupu govorio je Mirsad Mulić, potpredsjednik Opštine Berane, koji je istakao da je međuvjerski i međukonfisioni sklad najbolji primjer suživota u proteklom periodu i da su neka teška vremena dostojanstveno prebrođena zahvaljujući mudroj politici crnogorske vlasti. (monteislam)



## Teravije u Nikšiću

U posjeti nikšićkom džematu, 7. oktobra, boravila je delegacija Odbora IZ-e Podgorica koju su sačinjavali glavni podgorički imam Džemo ef. Redžematović, član Odbora Enver Kapidžić i Nedžad Koljenović. U Nikšiću je još prije dvije godine kao imam angažovan Edin ef. Agović koji je i ove godine pokupio nikšićki džemat na teravije. Inače se u Nikšiću klanjaju džume i održava vjerska pouka.

Iako mali, džemat u Nikšiću ima velike šanse da preraste u veliki džemat jer je interesovan je za dolazak u džamiju sve veće.

Prošle godine džamija je adaptirana i okraćena o trošku vrijednih nikšićkih džematlija.

Nakon klanjanja teravije, glavni imam se obratio džematu riječima o blagodatima Ramazana i značaju vjerskog okupljanja na teravijama.

## Bajram namaz u Nikšiću

Svaka džamija ima svoju vrijednost, i kada je u nju najpogodnije doći, a posjetiti džamiju u Nikšiću posebno u toku mjeseca ramazana, zaista vrijedi. Ovo ne samo radi džamije kao objekta, jer i to ima veliki značaj, (džamija je pod zaštitom države kao kulturno-istorijski spomenik) nego i radi vjernika koji je održavaju, brinu se o njoj i posjećuju. U toku mjeseca ramazana, svake noći teraviju je upotpunjavalo nekada jedan, a za vrijeme sedamnaeste i dvadeset sedme noći, više safova. Dolazili su i oni koji još nijesu odlučili da stanu u safove, da vide, čuju i korisno, koju priliku je imam, potpisnik ovih redova, iskoristio za poziv potrebe dolaska u



džamiju. Da uspjeha ima, potvrda je vrlkog broja vjernika koji su klanjali ramazanski bajram. Džamija je bila popunjena, sada sa pet safova. Zbog znatizelje, neko je iz džemata konstatovao, da je u svakom safu bilo jedanaest osoba, što

znači, da je bajram namaz klanjalo 55 osoba, sada sa malim brojem onih koji su stajali po strani. Ovo uliva nadu, a time i opravdava rad koji se postiže u džematu Nikšić.

Edin Agović

## Ramazanska druženja u frankfurtskom IK Centru

Džemat IKC u Frankfurtu, već četvrtu godinu, za vrijeme ramazana, u svom Centru priređuje iftare.

Ovog puta iftari su bili brojniji u odnosu na prethodne godine. Prosječan odziv kretao se od 60 - 70 prisutnih, naravno izuzimajući 27. noć ramazana, kada je posjeta bila udvostručena. Prvi iftar priredio je autor ovog članka, a posljednji, h.Aqifi Ismail.

Ovog ramazana, Rijaset IZ iz Sarajeva, na naš zahtjev, poslao je mladog imama Nihada ef. Hasića iz Visokog, inače studenta druge godine FIN-a u Sarajevu, kao ispomoć našem imamu Ahmedu ef. Kajoševiću. Naš džemat posjetili su i sljedeći gosti-vaizi:

-Profesor teologije Ali Qerimi sa Kosova.

-Dr Acif Skenderović, penzionisani profesor šerijata Medrese u Sarajevu, koji nikada ne dode u Njemačku a da nas ne posjeti.

-Mr Hamid ef. Indžić, profesor medrese iz Travnik, koji je svojim predavanjem posebno oduševio prisutne.

-Direktor el-Kalema, Malik ef. Nurović, iz Novog Pazara, koji nam je ujedno prezentovao nekoliko novih knjiga u izdanju el-Kalema.

-Mr Zulhajrati ef. Fejzullahi, iz Hamburga, koordinator albanskih džemata za Zapadnu Evropu.

Trećeg oktobra, na dan otvorenih vrata džamija, po veoma kišovitoj vremenu, prvi nas je posjetio visoki gost dr Albrecht Magen, predsjedavajući Gradskog vijeća grada Frankfurta i glavni koordinator za integracije pokrajine Hessen, koji je pokazao veliko interesovanje za naš rad i saradnju sa drugim državnim i religijskim



ustanovama naše regije.

Poslije njega stigli su predstavnici Multikulturalne zajednice grada Frankfurta, koju je predvodila gospoda Vera Klinger.

Na iftaru, 4. oktobra, bili su prisutni i predstavnici vjerskih organizacija grada Frankfurta, kako katoličkih,

tako i evangelističkih ali i islamskih zajednica. Sastanak je predvodila gospoda Marija Schmedt. S njom je bio i evangelistički svećenik, gospodin Nulf Schade-James. Dva sata prije iftara, objavljen je redovni sastanak tih organizacija, ovoga puta u našim prostorijama. Inače sastanci se obavljaju svaka 2 mjeseca i uvijek na različitim mjestima. Akšam-namaz je ovoga puta predvodio predsjednik našeg Centra, inače vrsni učaj Kur'ana, Sabri ef. Saliji.

Interesantno je, da je za vrijeme iftara svećenik Nulf Schade-James pitao efendiju Sabriju koje sure iz Kur'ana je učio na Akšam-namazu, i da li su te sure, po redu jedna za drugom. Isti svećenik, kada mu je naš imam Ahmed ef. ponudio još neko jelo rekao je „nein, danke, elhamdulillah.....!“

Time se da konstatovati da mnogi inovjerci, o našoj vjeri puno više znaju nego što mi mislimo.

Dvadeset sedmu noć ramazana, u troškovima oko pripreme iftara, učestvovalo je 77 džematlija. Iste noći izveden je i prigodan program koji je predvodio Ahmed ef. Učestvovali su i efendije: Sabri Saliji, Nihad Hasić, Elmedin Pinjić, Ilhan Murić, Adnan Dragolovčanin. Njima se se pridružili i najmlađi, polaznici vjerske pouke.

Bajram-namaz protekao je u velikom prisustvu džematlija iako je bio radni dan. Naše prostorije nisu mogle da prime sve klanjače tako da se klanjalo u dvije grupe. Prvu grupu predvodio je Ahmed ef. Kajošević a drugu Nihad ef. Hasić.

Meho Dogić

# Islam-agina džamija u Nišu ponovo oskrnavljena

Niš - Glavni imam niškog medžlisa (regiona) Mustafa Jusufspahić apelovao je, 19. oktobra, da se Islam-aginoj džamiji u Nišu obezbijedi stalni policijski nadzor kako bi se spriječili napadi na objekat i vjernike.

Niška policijska uprava je saopštila da su, 18. oktobra oko 23.45 časova, Željko C. (1985) i Saša Đ. (1987), obojica iz Pirota, "urinirali na zidove" Islam-agine džamije u centru grada. Poslije upozorenja vjernika koji su se u tom momentu nalazili u objektu, Željko i Saša su počeli da ih vrijeđaju i prijetje, a tom prilikom bacili su i par kamenica u pravcu objekta, navodi se

u saopštenju. Protiv mladića kojima je određen policijski pritvor "biće preduzete odgovarajuće zakonske mjere". Mladići su bili u "vidno pijanom stanju".

- Ne interesuje nas ko je pijan a ko ne, želimo mir u ovoj bogomolji i oko nje. Niška džamija kao vjersko zdanje iz 18. vijeka predstavlja i nacionalno blago Srbije, a mi nismo Turci, već građani ove države koja je naša i u kojoj će živjeti i naša djeca. Veoma nas vrijeđa najnoviji napad na nišku džamiju, kao i drugi incidenti, kao što su neredi na preključerašnjoj utakmici Rad - Novi Pazar, kada se čulo da smo "Turci" i

poručivalo "Nož, žica, Srebrenica". Dva ovakva incidenta u jednom danu mogu da budu simptomatična i veoma su uznemirujuća - ocijenio je Jusufspahić za Danas.

Glavni imam niškog regiona dodaje da najnovije saopštenje niške policije "nije precizno", jer očevici tvrde da su objekat oskrnavila četvorica mladića koja su "urinirala na samim ulaznim vratima džamije". Osim toga, očevici tvrde da su objesni mladići po skrnavljenju džamije fizički napali njenog imama Mujovića i vjernike, gađajući ih kamenicama.

Opštinski sud u Nišu je jula 2005.

osudio na veoma niske kazne, ili oslobodio osobe koje su bile optužene da su 17. marta 2004. godine učestvovali u paljenju Islam-agine džamije poslije protesta nekoliko hiljada građana u centru Niša zbog tadašnjeg albanskog nasilja na Kosovu.

U Nišu, prema popisu iz 2002., živi 1217 ljudi koji se izjašnjavaju kao građani islamske vjeroispovijesti. Imam niški Jusufspahić, međutim, procjenjuje da u ovom gradu "živi oko 30 hiljada ljudi islamske vjere", među kojima ima najviše Roma, kao i bošnjačkih izbeglica s Kosova i drugih djevoja eks Jugoslavije. (Danas, 20.10)

Islamska zajednica u Srbiji će do kraja godine održati objediniteljski sabor

## Muslimani Srbije pod jednim Mešihatom

Islamske zajednice Beograda i Sandžaka, na čelu sa muftijama Hamdijom ef. Jusufspahićem i Muamerom ef. Zukorlićem, najavile su da će poslije Ramazana, do kraja godine održati objediniteljski sabor muslimanskih zajednica u Srbiji. Muftija sandžački, Muamer Zukorlić, rekao je za Glas da muslimanska zajednica u Srbiji sada nije jedinstvena.

- Zajednica je podjeljena na nekoliko centara od kojih su najznačajniji oni u Novom Pazaru i Beogradu. Cilj objediniteljskog sabora je da muslimanska zajednica postane jedinstvena za područje Srbije, jer je tako tretira i Zakon o vjerskim zajed-

nicama - istakao je muftija Zukorlić.

Sabor islamske zajednice Sandžaka, nešto ranije, imenovao je devetočlano tijelo u kojem će svoje predstavnike imati i islamske zajednice u Beogradu, Vojvodini i Preševskoj dolini. Njihov zadatak je da izrade nacrt statuta jedinstvene Islamske zajednice.

Objedinjena muslimanska zajednica imaće one organe koji trenutno postoje u svim islamskim zajednicama. Sabor će biti vrhovni predstavnički i zakonodavni organ, a postojaće i Mešihat kao vrhovni administrativni i vjerski organ.

(Glas javnosti, 4.10)

Protest vjernika u Novom Pazaru

## Spriječeno rušenje Fakulteta islamskih nauka

Novi Pazar - Predstavnici i aktivisti Islamske zajednice Sandžaka, njih oko 2.000, okupili su se 2. oktobra pred zgradom Fakulteta za islamske studije da bi onemogućili građevinsku inspekciju da ruši pregradne zidove u unutrašnjosti tog zdanja.

Funkcioneri Islamske zajednice saopštili su novinarima da se očekivalo da u 10 časova dode građevinska inspekcija sa zatvorenima i da poruši unutrašnje zidove. Građevinska inspekcija je donijela rješenje o obustavljanju radova i vraćanju u pređašnje stanje unutrašnjost zgrade Fakulteta za islamske studije. Muftija sandžački, Muamer ef. Zukorlić, istakao je da IZ neće dozvoliti da se ruši unutrašnjost Fakulteta za islamske studije.

- Ovaj svijet se dijeli na one koji grade i one koji ruše. Mi smo strpljivi, ovo je mjesec ramazan u kome mi kontrolišemo sebe, ali ova zgrada je simbol našeg opstanka na ovim prostorima i mi ćemo je čuvati - rekao je Zukorlić.

On je istakao da u Novom Pazaru postoje "dvije zgrade zločina, prva je opštinska zgrada, a druga zgrada Regionalne TV koja ispira mozgov". Zukorlić je u govoru više puta aludirao na

opštinu i predsjednika Sulejmana Ugljanina.

- Optužuju nas da se mješamo u politiku, ali mi se moramo mješati u politiku onda kad nas politika napada i kad se donosi novi ustav, a čute oni koji su nam obećavali republike i autonomije - zaključio je Zukorlić.

Zgrada Fakulteta za islamske studije je u centru pažnje još od 6. septembra kada su tokom mitinga Liste za Sandžak pristalice ove koalicije oskrnavile njenu unutrašnjost, što je osudila IZ. Nakon toga su članci Liste za Sandžak saopštili da se IZ time miješa u politiku, a Ugljanin je za Regionalnu TV izjavio da više ne postoji Mešihat Islamske zajednice. Nakon toga, građevinska inspekcija je donijela rješenje o rušenju unutrašnjih pregradnih zidova u zgradi, a muftija Zukorlić je najavio da će organizovati dežurstva u zgradi kako ne bi dozvolili rušenje. Načelnik opštinskog Odjeljenja za inspeksijske poslove, Mensur Bulić, rekao je za Radio "Sto plus" da je ovo rješenje donijeto na osnovu ovlaštenja i poštovanja Zakona o izgradnji i planiranju, a iz Islamske zajednice tvrde da je to rješenje skandalozno i da za unutrašnje radove nije potrebno nikakvo opštinsko odobrenje. (Blic)

## Zoljom na džamiju u Jesenicama

Iz Muftuluka mostarskog saopšteno je da je, 10. oktobra u jutarnjim časovima, izvršen teroristički atak na džamiju u Jesenicima (Medžlis Islamske zajednice Mostara). Pretpostavlja se da je riječ o napadu projektilom tipa RPG ili zolja. Na džamiji je pričinjena znatna materijalna šteta. Tim povodom, reisu-lulema BiH, dr Mustafa Cerić izdao je saopštenje za javnost u kojem se kaže:

- Iznenađeni smo napadom raketnim projektilom na džamiju u Jesenicama u vrijeme mubarek mjeseca Ramazana. Očekujemo od nadležnih državnih organa da pronađu inspiratore i počinioc napada na džamiju. Snaga nije u nasilju, već u toleranciji. Moć nije u grubosti, već u ljubaznosti.

Prilika je ovo da još jednom podsjetimo na važnost dijaloga i zajedničke posjete vjerskih poglavara svim selima i gradovima u BiH. Međuvjerski dijalog nema alternativu. Mržnja i osveta su znak slabosti.

Molim Boga da imamu i džematlijama Jesenice podari sabur, a svima nama mudrost i razboritost. Bog voli strpljive i razborite, kaže se u saopštenju reisu-luleme dr Mustafe Cerića.

## Islamska zajednica u Makedoniji izabrala novog reisa

Dekan Fakulteta islamskih nauka iz Skoplja, Sulejman ef. Redžepi, novi je reisu-lulema Islamske zajednice Makedonije. Redžepi je na izboru, održanom 20. septembra, dobio apsolutnu podršku članova izborne skupštine IZ. Za njega je glasalo čak 58 delegata, a svega sedam za njegovog protivkandidata, bivšeg tetovskog muftiju, Muhameda ef. Iseinića. I nakon 1998. godine, kada je bio smijenjen sa funkcije poglavara IZ, Sulejman ef. Redžepi

uziva veliki autoritet muslimanskih vjernika u Makedoniji. Sada, u njegovom ponovnom mandatu na čelu IVZ, obećava konsolidaciju u redovima Zajednice, očuvanje tradicionalnog islama, uvođenje vjeronauke i denacionalizaciju, odnosno povratak imovine Islamske zajednice. Izbor za novog poglavara, održan u skopskom selu Kondovo, gdje se nalazi i Fakultet islamskih nauka, protekao je bez incidenata, a proceduru izbora pratili su predstavnici međunarod-

ne zajednice. Na čelo Islamske zajednice Redžepi je stao nakon jednogodišnjih tenzija unutar Zajednice. Inače, tri dana pred izbor, kasno u noć, nepoznati napadači su iz automobila u pokretu otvorili rafalnu paljbu prema kabinetu poglavara IZ. U zgradi IZ u tom trenutku nije bilo nikoga. Redžepi je ekstremnim strukturama javno poručio da u Makedoniji neće naći pogodno tlo za praktkovanje radikalnog islama. (M.D.)

# U Moskvi će se graditi velika džamija

Oko tri kilometra sjeverno od Kremļa, gradiće se uskoro dva minareta visine po 75 metara. Rekonstruisaće se Centralna džamija u Moskvi a uz nju će biti izgrađen mali hotel i dvorane za vjerske aktivnosti muslimana koji žive u glavnom gradu Rusije. Za modernizaciju i proširenje glavne muslimanske bogomolje u ovom gradu biće potrošeno čak pola milijarde dolara. To kaže zamjenik predsjednika Savjeta muftija Rusije, Mansur Šakirov. Glavna džamija u Moskvi se nalazi uz čuveni Olimpijski kompleks. Plava zgrada džamije sa kupolama na

kojima je polumjesec ali bez minareta, ne vidi se iz daljine jer je zaklonjena sa sjeverozapada ogromnim Olimpijskim kompleksom a sa istoka starim stambenim zgradama napravljenim u vrijeme vladavine Hruščova.

- Predsjednik Savjeta muftija Rusije, Raviļ Gajnitudin, se već dogovorio sa gradonačelnikom Moskve, Jurijom Lužkovom, i glavnim moskovskim arhitektom Aleksandrom Kuzminom oko projekta rekonstrukcije džamije i novih objekata. Zgrada će biti napravljena sa arapskim i turskim arhitekturnim elementi-

ma. Na teritoriji koja nam je data biće Islamski kulturni centar. Pred džamijom će biti trg na kome će, u vrijeme muslimanskih praznika, moći da se moli oko 20 hiljada ljudi, objašnjava Mansur Šakirov. On tvrdi da su podršku za rekonstrukciju Centralne (saborne) džamije dobili i za vrijeme susreta sa ruskim patrijarhom Aleksijem II. Sada u Moskvi ima pet džamija. Broj muslimana u Moskvi se stalno povećava jer stižu iz južnih bivših sovjetskih republika a sada samostalnih država. Najbrojniji su oni iz Azerbejdžana i Tadžikistana.

- Svjesni smo da je Rusija prvenstveno pravoslavna zemlja. Međutim i nas muslimana nije malo pa je logično da imamo pravo na svoje bogomolje. U Moskvi muslimana ima oko 1,5 milion, od ukupno 12 miliona stanovnika. Gradske vlasti predlagale su Savjetu muftija Rusije da na drugom mjestu naprave sve objekte koje su željeli. Međutim muslimani su insistirali da ostanu u centru gdje je stara centralna džamija. Tamo će se zato srušiti nekoliko starijih zgrada napravljenih krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina.

Stanarima je obećano da će svi dobiti nove stanove. Samo po sebi se nameće pitanje ko će finansirati rekonstrukciju džamije i gradnju novih objekata za potrebe muslimana?

- Sakupljamo priloge od vjernika, ali očekujemo i pomoć od bogatih i uspješnih poslovnih ljudi. Pomoć je obećala Organizacija Islamske Konferencije a razgovarali smo i sa rukovodstvom Saudiske Arabije. Uvjereni smo da će novac stići iz arapskih zemalja da napravimo planirane objekte - optimistički kaže Mansur Šakirov. (Večernje novosti)

## Više od 70 drevnih ćilima nestalo u Turskoj

Više od 70 drevnih tepiha i ćilima nestalo je iz istog muzeja u zapadnoj Turskoj iz kojeg je ukradeno i blago kralja Kreza iz 6. vijeka prije nove ere, a zatim zamjenjeno kopijom, javila je, 2. oktobra, državna turska agencija.

Agencija Anatolija prenijela je da su zvaničnici muzeja u gradu Uşaku utvrdili da je iz muzejskog depoa nestao 71 od 210 drevnih tepiha i orijentalnih ćilima, koji su iz okolnih džamija donijete na čuvanje. Trenutno se vodi proces protiv direktora muzeja u Uşaku, sjedištu istoimene provincije, kao i protiv još devet osoba, osumnjičenih da su umiješani u krađu najmanje dva umjetnička predmeta iz tog muzeja, među kojima novčić i zlatni broš koji je zamjenjen kopijom. Krađe antikviteta u džamijama, poput tepiha, crijepova, pa čak i vrata, česte su u Turskoj, pa su lokalne vlasti premjestile vrijedne ćilime iz džamija u okolini Usaka i predale ih muzeju na čuvanje još 2002. godine, prenosi Anatolija.

Guverner provincije Uşak, Kajhan Kavas, najavio je da će biti pokrenuta zvanična istraga povodom te krađe. Tursko ministarstvo kulture u junu je zatražilo pokretanje procesa protiv šefa depoa muzeja u gradu Kahramanmaraş, u južnoj Turskoj, pošto je policija utvrdila da je 545 antikvitetnih srebrnih novčića iz 4. vijeka prije nove ere, zamjenjeno kopijama. (Beta)

Turska armija upozorava Vladu da je islamski fundamentalizam u naletu

## Pritisak na civilnu vlast

Vlada turskog premijera Redžepa Taipa Erdogana, dobila je oštro upozorenje da je islamski fundamentalizam u zemlji u naletu, da su sekularizam i osnovni principi Ataturkove republike dovedeni u opasnost i da turska armija neće bježati od ustavne obaveze da zaštiti režim. Ovu poruku dao je novi načelnik generalštaba turske armije, general Jaşar Bujukanit, koji je samo jedan dan poslije sličnog upozorenja Ahmeta Nedždeta, stao uz bok predsjedniku republike, a kontra premijeru vlade Erdoganu, koji je dva dana prije toga izjavio da u zemlji "nema opasnosti od fundamentalizma". Riječ je o prvom javnom istupanju novog načelnika generalštaba turske armije, dojučerašnjeg komandanta kopnenih snaga, koga strani posmatrači ocjenjuju kao predstavnike tvrde vojne linije i "jastreba" među vodećim turskim generalima. Za njega se procjenjuje da neće sjedjeti skrštenih ruku pred opasnostima od narastajućeg fundamentalizma u zemlji s jedne i separatističkih težnji i terorističkih aktivnosti Kurdistanske radničke partije (PKK) s druge strane.

U prvim komentarima nekih domaćih analitičara, kaže se da je riječ o očekivanom govoru

generala Bujukanita na otvaranju nove školske godine na Koppenoj školi, jer mu je signal za takvo obraćanje dao predsjednik republike Ahmet Nedždet Sezer, koji je izjavio da su "oružane snage Turske garancija za opstanak zemlje i postojanje političkog režima", te da one u tom smislu, "držeci se iznad politike", "imaju svoje dužnosti i obaveze". "Ukoliko želimo da živimo slobodno na ovim prostorima, treba da sačuvamo jezik i kulturu. Nije moguće udaljavanje od principa Ataturkove sekularne republike. Postoji opasnost od fundamentalizma i treba preduzeti mjere da se on preduprijedi", rekao je između ostalog general Jaşar Bujukanit, čije su riječi shvaćene kao parafraziranje Sezerove poruke da treba preduzeti sve za čuvanje "jedne države, jednog jezika i jednog naroda".

Pojedini domaći analitičari podsjećaju da je sličnog reagovanja iz turske armije bilo i prije punih deset godina, kada su također zbog opasnosti od narastajućeg fundamentalizma, generali izvršili pritisak na tadašnjeg islamskičkog premijera Nedžmetina Erbakana da odstupi sa vlasti.

(K. Novosti, 3.10)

## U Danskoj nove uvrede Poslanika

Kopenhagen - Premijer Danske, Anders Fog Rasmusen, osudio podmladak desničarske Narodne stranke zbog ismijavanja Poslanika Muhameda.

Danska nacionalna televizija TV2 prikazala je nedavno snimak na kome se, između ostalog, vidi mladić iz podmlatka ekstremno-desničarske partije kako glumi Poslanika Muhameda s turbanom na glavi i eksplozivima oko pojasa, ispred publike koja se smije.

"Oštro osuđujem ponašanje članova ogranka Narodne partije. Njihovo neukusno ponašanje nikako nije način na koji Danci vide muslimane ili islam", navodi se u saopštenju Rasmusena.

Danska Narodna partija zagovara oštriju antiimigracionu kontrolu i saveznik je Rasm-

usenove koalicije desnog centra, ali nema predstavnik u Vladi. Predsjednica partije, Pija Kjersgard, izjavila je da je video snimak napravljen na zatvorenoj žurci i da ga je snimio čovjek koji se infiltrirao u stranku kako bi objelodanio njihovu platformu. "Ovakve stvari se dešavaju kada ste pijani", objasnila je ona.

Snimak je izazvao žestoke kritike i osude muslimanskih lidera u Egiptu i Indoneziji, kao i u Iraku.

Danski list Jilands-Posten u septembru 2005. objavio je karikature Poslanika Muhameda, a četiri mjeseca kasnije objavili su ih i drugi listovi zapadnih zemalja, što je izazvalo masovne proteste i bijes u muslimanskim zemljama. (B92, 9.10)

## Berlinska opera „Idomeneo” vrijeđa muslimane

Njemačka operna kuća u Berlinu odlučila je da, ipak, na repertoar stavi Mocartovu operu "Idomeneo" koja je prvobitno bila otkazana zbog bezbjednosnih razloga - tačnije zbog straha od eventualnih nasilnih akcija muslimanskih ekstremista, zato što u operi postoji scena sa navodnom skulpturom glave Poslanika Muhameda (pored nje "služe" se i glave Isusa, Neptuna i Bude).

Islam, kao religija, ne dozvoljava prikazivanje Poslanika Muhameda. U operi se nadaju da će do kraja godine dva puta izvesti kontroverznu produkciju opere Hansa Nojnfesla. Odluka je donijeta nakon novih garancija policije da će se pobrinuti za bezbjednost.

(Danas, 31.10)

dr Jusuf el-Karadavi

# Stanke nakon Ramazana

Sve je osim Njegovog Lica prolazno

Ramazan je prošao kao i što sve na ovom svijetu prolazi. Sve nagomilano ide ka razjedinjavanju, sve živo ka umiranju, a sve na ovom svijetu ka iščeznuću: "I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema boga osim Njega! Sve će, osim Njega, propasti! On će suditi, i Njemu ćete se vratiti!" (Al-Kasas: 88)

Mi smo prolazni i cio život je prolazan. Sve je na ovom svijetu prolazno. Sve je na ovom svijetu promjenljivo i prolazno. Sve što je na Zemlji prolazno je, ostaje samo Gospodar tvoj. Veličanstveni i Plemeniti." (Ar-Rahman: 26-27).

Vremena promiču i život promiče. Mi dolazimo i odlazimo. Živo danas, mrtvo je sutra. Ko je bio danas na površini Zemlje, sutra će biti u njenim dubinama. To je pravilo života. To što ostaje su iman i dobra djela. Sve je prolazno samo ostaju dobra djela koja su učinjena u ime Allaha, dž.š.

## Bajramska radost postaća

Polazeći odavde, dužnost muslimana je da zastane par intervala nakon Ramazana i sebe propita i pogleda šta je učinio u njemu i da li je svoju dužnost ispunio potpuno ili krnje? Onaj koji je ispunio svoju dužnost potpuno, ima pravo da se raduje. To nam potvrđuje sljedeći hadis: "Postać ima dvije radosti kojima se raduje: prva radost je zbog iftara kada nastupi, a druga je kada sretne svog Gospodara raduje se postu kojeg je postio."

Radost zbog iftara je dnevna radost kada postać konzumira hranu koja mu je bila zabranjena i kada pije piće ko-

je mu je bilo zabranjeno. Postać tada veli: Nestalo je žedi i znoja, a osigurana je nagrada, ako Allah, dž.š., htjedne?! Također, postać će reći: "Gospodaru, radi Tebe sam postio i Tvojom opskrbom se iftario". Onda će postać moliti ono što Allah htjedne da mu pokloni od dobra dunjaluka i Ahireta.

Od dnevne radosti su sankcionirani oni čija su lica i srca ocrnjela i koji nisu spoznali dužnost prema Ramazanu i prema Gospodaru Ramazana.

Nakon toga dolazi Bajram, te se postaći raduju što je Ramazan protekao u dobru. To je radost zbog Allahove volje da se taj mjesec provede u pokornosti. Tu radost je Kur'an ovako opisao: "U Allaha se uzdamo!" - rekoše oni. "Gospodaru naš, ne učini da zbog nas dođu u iskušenje ljudi koji nasilje čine." (Junus: 85)

## Radovanje istini i radovanje neistini

Postoje dvije vrste radovanja; radovanje istini i radovanje neistini. Radovanje istini znači radovati se zbog milosti, blagodati i volji Allaha, dž.š., za pokornost. A radovanje neistini je identično slučaju onima kojima je rečeno kada su ulazili u Džehennem: "To vam je zato što ste bez ikakva osnova na Zemlji bahati bili i što ste likovali." (Gafir: 75)

Oni koji se raduju neistini, raduju se haram imetku kojeg posjeduju, ugledu kojeg privremeno uživaju, a uz to se ne zahvaljuju Allahu. Oni se raduju zbog svog imetka i svoje djece, te onim što im je priušteno od harama; strasti, uživanja i imetka:

"Ulazite kroz kapije džehennema, u njemu ćete vječno ostati, a ružno je prebivalište oholih." (Gafir: 76)

Neke radosti su gubitak

na dunjaluku i Ahiretu za onog ko se raduje. To su oni o kojima nam je Allah rekao da će ih zadesiti nesreće. Srca im ne omekšavaju, niti im oči suze. Oni se ne okorištavaju poukom. Njihova srca su kamena i stjenovita: "Ali srca vašta su poslije toga postala tvrda, kao kamen su ili još tvrda, a ima i kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga doista, i koje se od straha pred Allahom ruši. - A Allah motri na ono što radite." (Bekara: 74)

Allah o njima kaže: "A poslanike smo i narodima prije tebe slali i neimaštinom i bolešću ih kažnjavali ne bi li poslušni postali. Trebalo je da su poslušni postali kad bi im kazna Naša došla! Ali, srca njihova su ostala tvrda, a šejtan im je lijepim prikazivao ono što su radili. I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kad bi se onome što im je dato obradovali, iznenađamo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili." (Al-An'am: 42-44)

To je iznenađenje: "Zato ostavi Mene i one koji ovaj Govor poriču, Mi ćemo ih postepeno odakle se i ne nadaju patnji približavati i vremena im davati, jer je obmana Mojta, zaista, jaka!" (Al-Kalem: 44-45)

U hadisu se navodi sljedeće: "Allah odgađa kaznu nasilniku, ali kad mu kazna dođe, neće ga pomilovati." Zatim je Poslanik, a.s., proučio sljedeći ajet: "Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje Njegovo zaista je bolno i strušno." (Hud: 102)

Kada vidiš neke nasilnike da dugo i lijepo, raskošno žive i da su tim blagodatima opijeni i sretni, znaj da ga čeka neprijatno iznenađenje. Znaj da će

biti sa neba frapiran velikom katastrofom. U ovom kontekstu Allah, dž.š., veli: "I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kad bi se onome što im je dato obradovali, iznenađamo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili, i zameo bi se trag narodu koji čini zlo, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!" (Al-An'am: 44-45)

Hvala Allahu što je prekinuo trag tiranima jer su oni zaista nepogoda za sve ljude i svemir. Zbog brisanja njihovog traga Allahu treba zahvaliti, a to je sigurno znak pobožnosti i prihvaćanja Njegove svemoći nad svim svjetovima. Ovakvo radovanje i veselje prouzrokuje zlo na dunjaluku i Ahiretu onima koji se vesele. Nije svako radovanje pohvalno. Radovane zbog istine, pobožnosti, uspjeha, je pohvalno radovanje. Radovanje zbog objestnosti, uobraženosti je nepohvalno. Takvo radovanje je zabranjeno Karunu kada mu je narod Musaov rekao: «Karun je iz Musaova naroda bio, pa ih je tlačio, a bili smo mu dali toliko blaga da mu je ključeve od njega teško mogla nositi gomila snažnih ljudi. "Ne budi objestan, jer Allah ne voli one koji su objestni!" - govorili su mu ljudi iz naroda njegovog.» (Kasas: 76)

Što znači: ne budi ohol zbog onoga što posjeduješ od blagodati. Ne budi umišljen i sujetan, jer Allah ne voli takvu sortu ljudi.

## Opreznost od divljenja svojom pobožnošću

Ako musliman bude od onih koje je Allah, dž.š., učinio da posti ispravnim ubjedenjem i očekivanjem Njegove nagrade, a uz to je klanjao i lijepo i pravilno postio, onda ima pravo da se raduje tom uspjehu od Allaha, dž.š., ali bez divljenja svojom pobožnošću. Nemoj se diviti svojom ibadetu, jer na znaš da li ti je ta pokornost prihvaćena, ili ne? Možda je u njoj bilo greške? Možda je ona činjena uz dozu pretvaranja i neiskrenosti, ili pak oholosti? Oholost je rušitelj i obarač pokornosti. Zbog toga je Alija rekao: "Zlo koje te zadesi je bolje kod Allaha od dobra kojim se

diviš." Znači nesreća koja te zadesi i zbog koje se kajesh i ponižavaš, je bolja od dobra zbog kojeg se dičiš i ponosiš. Značenje ove izreke je shvatio Ibn Ataullah i to mudro prokomentarisao: "Možda ti je Allah otvorio vrata pokornosti, ali ti nije otvorio vrata primanja. Možda ti je odredio činjenje nekog grijeha koji je bio uzrok povratka. Grijeh koji ti je donio poniženje i poraz je bolja od pokornosti koja ti donese divljenje i oholost."

To je pokornost poslije koje ti nailazi oholost i gordost zbog koje ćeš govoriti: Ima li mi ravna?! Ja sam taj koji je postio i klanjao! Ja sam taj koji je klanjao teravije i noću ustajao na namaz! Ja sam taj koji je udjeljivao i siromaha hranio! Ali šta ti govori jadniče, da je to kod Allaha već prihvaćeno? Jedne prilike je grupa dobrih ljudi otišla kod svoga učitelja koji je bio na samrti. Našli su ga kako plače, pa su ga sa čudenjem pitali: Zašto plačeš kada ti je Allah omogućio činjenje dobrih djela. Postio si i klanjao puno puta, udjeljivao si sad-aku, išao si na hadž i umru nekoliko puta? On im odgovori: Odakle znam da mi je sve to kabul kod Boga? Allah, dž.š., veli: "I ispričaj im o dvojici Ademovih sinova, onako kako je bilo, kada su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kada je od drugog bila primljena, a od prvog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" - "Allah prima samo od onih koji su dobri" - reče onaj." (Al-Ma'ide: 27)

Odakle znam da ja njima pripadam?

Zato budi veseo kada budeš pokoran, a ne divi se samom sebi. Boj se i budi oprezan od Allahovog iskušenja. Budi obazriv baš onako kako je rekao Ebu Bekr As-Siddik, r.a.: «Tako mi Allaha, nisam siguran do Allahovih iskušenja, pa makar mi jedna od mojih nogu bila u Džehennetu.»

Vjernik stalno ima naumu Ahiret i moli za Allahovu milost. Želi Njegovu milost, a boji se Njegove kazne. On je bez obzira na svoja djela stalno između nade i straha.

(nastavlja se)

Iz knjige

„Džumanski biseri“  
Preveo:  
Džemo Redžematović

# Ramazan u Njujorku

**K**roz teravijska druženja sa vjernicima u nekoliko džamija u Njujorku steklo se uvjerenje da naši iseljenici sigurno koračaju stopama islama i da imaju viziju kako da se na tom outu održe i učvrste. Pune džamije tokom teravija govore o zreлом odnosu ovih ljudi prema svojoj vjeri i sebi, naravno. Širokogrudost u davanju fitra, zekata, članarine i donacija za projekte svojih zajednica, garantuje da će imati izvjesnu budućnost u prestonici dominacije materijalizma. Sigurna budućnost se nazire i kroz veliko prisustvo omladine u džamijama. Zaista je pravo zadovoljstvo prisustvovati skupovima gdje se vjernici nadmeću u davanju donacija za buduće projekte svojih zajednica!



Lejletul Kadr u Ali-pašinoj džamiji na Astoriji

U Ali-pašinoj džamiji na Astoriji, u Njujorku, Lejletul Kadr klanjala se 19. oktobra. Džemat ove džamije čine Bošnjaci, dominantno iseljenici iz Plava i Gusinja. Mesdžid osrednje veličine bio je u potpunosti popunjen za vrijeme teravije namaza u blagoj noći. Nakon učenja Kur'ana, klanjala se teravija, koju su predvodili imami dr Bajram ef. Mulić i Kemal ef. Bektešević. Dr Mulić je poslije teravije održao kratko predavanje i pozvao džematlije da doprinesu

izgradnji nove džamije, odnosno Islamskog centra. Iako je imam predložio da se akcija prikupljanja sredstava realizuje u narednim danima, nekoliko džematlija su još u džamiji započeli doniranje projekta koji će premašiti 2 miliona USD. Poslije završenog programa, imam je pozvao vjernike da zajedno nastave s ibadetom do sehura, u obližnjoj velikoj džamiji arapskog džemata.

Medu Albancima Njujorka, blaga noć – Lejletul Kadr klan-

jala se 20. oktobra. Džamija u Bruklinu, inače prva džamija Albanaca u Njujorku (1976), bila je prepuna mladih ljudi. Imam Osman ef. Zaga održao je predavanje o značaju Lejletul Kadra. On je govorio o veličini Kur'ana i o nužnosti življenja u skladu sa njime. Klanjala se teravija, a zatim je imam proučio sure Jasin. Među pripadnicima ove zajednice, tokom ramazana, dogodilo se nekoliko tragičnih događaja, što je i bio razlog privatne posjete autora ove reportaže.

Na sljedeću teraviju odlazi u veliku džamiju (sa mina-

mladog imama Besima ef. Curovića iz Krajine, pristupilo se klanjanju teravije namaza, koju je predvidio Edin ef. Đoni iz Ulcinja. Domaćin, imam Jusuf ef. Boljević, kazao nam je da su ova dva mlada imama angažovana za ramazan. Njihov rad obogaćuje vjerski život, na veliko zadovoljstvo džematlija. Besim ef. Curović je islamsko obrazovanje stekao u Turskoj, a Edin ef. Đoni magistrira tefsir na univerzitetu Al-Azhar u Egiptu. Đoni je već četvrtu godinu zaredom, tokom ramazana, gost ovoga džemata. Njegova

džemat ove džamije omasovi i u velikom broju prisustvuje teravijama i ramazanskim dersovima.

Nakon razgovora, u kojem su se domaćini interesovali za stanje muslimana u Crnoj Gori, džamijski Odbor je izrazio želju da im se isporučuje Elif, i najavio finansijsku pomoć za medresu u Podgorici.

Primjetna je zbuđenost velikog broja muslimana, Bošnjaka i Albanaca, povodom različitog određivanja noći Kadra. Poslanikova poruka da se ova noć traži u trećoj dekadi ramazana jedini je pravi



Džamija na Stetn Ajlandu

retom) na Stetn Ajlandu. Hronicima ovog zdanja odjekuje Kur'an. Džamija posjeduje biblioteku, restoran i osnovnu školu, koja je po kvalitetu nastave među najboljim njujorškim školama. Teraviju u mesdžidu, koji može primiti nekoliko hiljada klanjača, predvodio je imam hfz. Dhulkarnein Vardari.

Posljednju teraviju klanjao sam u džamiji Islamskog Centra albansko-američkog Udruženja u Kvinsu. Džemat jedne od najljepših njujorških džamija čine Albanci, iseljenici iz Krajine (Ostros) i Ulcinja. Nakon predavanja

predavanja na akademskom nivou i autoritet Jusufa ef. Boljevića, doprinijeli su da se

odgovor na nesavršenost ljudske prirode.

M. Demirović



Lejletul Kadr u džamiji u Bruklinu



Klanjanje teravije u džamiji u Kvinsu

TRAGOM NEKADAŠNIJH DŽAMIJA

## Džamije u Podgorici (IV)

### Medun

Medun se nalazi 12 km udaljen od Podgorice, na brežuljku Medunskog polja. U njemu se nalaze ostaci ilirskog grada Meteona, kasnije srednjovjekovnog grada Meduna.

Prvi put se pominje u Ilirsko-rimskom ratu koji se vodio 168. godine prije n.e. Sljedeći put se pominje tek u VII vijeku pod imenom Medeone. Godine 1444. pominje se kao kao posjed Hercega Stefana Vukčića Kosače, koji ga 1445. godine predaje despotu Đurđu, a ovaj 1455. Medun predaje Osmanlijama.

Ovdje su se vjekovima (oko 300) godina razvijale i živjele brojne muslimanske porodice, kao i na prostoru Kuća koje su u vremenu ove uprave prihvatile islam: Glavatovići, Lukačevići, Šarkići, Orahovići, Ibričevići, Lačevići, i dr. (protjerani u Podgoricu), Mekići, Đurđevići, i dr. u Kolašin, Ganići u Rožajama, Ljuhari, Ljuce, Ibričevići, Kujovići i dr. u Nikšić, Đurovići i Đečevići u Spuž, Damjanovići, Kolenovići, Memići, Toskići, Draškovići, Pirovići i dr. u Gusinje, Šabovići, Medunjani, Krcići, Purišići, i dr. u Plav. Oni su 1688. godine odavde protjerani nakon što je Mletačko-crnogorska vojska zauzela ove krajeve, a na Medunu postavljena mletačka zastava.

Ostaci srednjovjekovnog grada (tvrđave) su uglavnom sačuvani, a najvišim dijelom potiču iz osmanskog perioda. U njemu je po nalogu sultana

Mehmeda II sagrađena džamija.

### Džamija na Medunu

Tvrđavu Medun, ključ obje Zete, Osmanlije su osvojili između 1455. i 1467. godine i odmah u njemu smjestili svoju posadu. Tada je u tvrđavi izgrađena džamija na ime vladajućeg sultana Mehmeda II el-Fatih. Džamija nije imala svoga vakufa, već su njeni službenici (imami i mujezini) uživali priloge sa timara, kao i drugi članovi posade. Turski opširni (mufassal) popisni defteri sadrže imena članova posada a među njima i službenike džamija. U defteru iz 1582. godine spomenut je Muhjudin, imam i hatib džamije u Medunu.

Nakon iseljavanja muslimana iz Meduna, džamija je porušena, a u centru tvrđave podignuta crkva i pred njom grob Marka Miljanova.

### Džamija u Golubovcima

Mojanovići, Golubovci, Balabani, i Biščani izgledaju kao jedno veliko selo produženo od sjevera na jug. Muslimani koji su živjeli u njima: Jahići, Haćimovići (u Mojanovićima), Lekići, Hadžići, Piranići, Pašovići, Agovići, Ademovići Muminovići, Erkočevići, Muslići, Alivodići (u Golubovcima), Kinkovići, Hebovići, Suljevići, Kurtovići, (u Balabanama), Đurđevići, Kadrovići, i Piranići (u Biščanima), te Mandići, (u Sušnju) činili su jedan džemat. Imali su svoju džamiju u Golubovcima. Nala-

zila se sjeverno od Agovića, a južno od Pašovića mahale. Oko nje je bilo prostrano muslimansko mezarje (groblje) sa dosta nišana, a u neposrednoj blizini nalazila se džamijska kuća. Mezarje je srasnjeno, pa se taj prostor koristi za ispašu stoke, koje daje pod zakup kao svoje vlasništvo jedan mještatin.

Do Lekića kuća, u Golubovcima, nalazi se mjesto Glavatulja, gdje je živio neki Glavat, od koga su muslimani Glavatovići.

Jusuf-aga Glavatović, sagrađio je čuvenu džamiju u Podgorici, a po nekima i golubovačku džamiju.

Ovu su džamiju Crnogorci dva puta rušili. Prvi put su je lagumali oko 1845. godine, predvođeni popom Đurom, koji "uze popa Joka od Ceklinjana, serdara Sava Jovičevića i Filipa Ivanova i još deset Ceklinjana, i šezdeset oka praha-i džamija ode sva u gomilu".

Kad su Crnogorci drugi put bacili u vazduh džamiju u Golubovcima, muslimani su htjeli da zapale Golubovačku crkvu, jer su mislili da su Crnogorcima pomogli Golubovčani. Tada je hodža Ibko Lekić javio svome rođaku Alibegu Lekiću, zabitu podgoričkom, da se ne zakrve muslimani i pravoslavni.

O imamima i vakufu džamije u Golubovcima nijesmo našli nikakvih podataka u pristupačnim izvorima i literaturi. Ovoj džamiji je pripadalo bar nešto od 32 rala oranice u Donjoj Zeti, koja su pripadala ujedinjenim vakufima porušeni džamija.



Zidine džamije u Goričanima

### Džamija u Goričanima

U Goričanima, na obali Morače, živjele su muslimanske porodice: Hadžagići, Piranići, Mustagruđići, Muja-hodžići, Alibalići, Hećimovići, Zmijanovići, Omerovići, i Selimhodžići. Džematu Goričani pripadali su i muslimani iz Mahale (Alunovići, Kubasičići, i Begovići, koji imaju zajedničkog pretka Hajdarkučevića). Ko je i kada sagrađio džamiju u ovom selu nije poznato. Bila je to manja seoska džamija, zidana kamenom. Porušena je u Drugom svjetskom ratu, a muslimani su, osim jedne porodice, iselili u Skadar. Džamija je od tada prepuštena propadanju. Obodni zidovi džamije ostali su sačuvani, ali su obrasli u veliki korov i raslinje. Nalazi se na desnom raskršću od Golubovaca prema Vukovcima, na 800 metara od magistralnog puta.

Vakuf goričanske džamije posjedovao je 11 rala zemlje u Donjozetskoj opštini koja je bila vlasništvo porušene džamije u Berislavcima. U haremu džamije u Goričanima nalazilo se veliko mezarje. Nišan

sa turbanom, obrastao u zbu-nje, je nekog hadži Ragipa, iz 1288. godine po hidžri. Rije-dak je primjerak sačuvanih nišana na ovom mezaristanu.

Na osnovu pouzdanih izvora, imamsku službu u ovoj džamiji obavljali su: Hadži Mehmed Mustagruđić, Rizo Dragović, Jusuf Hadrović i Osman Haverić.

### Džamija u Berislavcima

U Berislavcima, na izvoru Plavnice, živjele su muslimanske familije: Haverići, Mu-janovići, Čauševići, Luka-čevići i Husejnovići. Oni su imali i svoju džamiju ali se ne zna ko ju je i kada sagra-dio. Njenom džematu pripa-dali su i muslimani iz Vuko-vaca, sa desne strane Morače do 1862. godine, kada su se iselili za Spuž, te Piranići iz Botuna.

Iseljavanjem muslimana, džamija je opustjela i sada joj se ne zna ni za temelje.

Njen vakuf je koristio džemat u Goričanima, dok je tamo postojala džamija.

Bajro Agović

Norveški Nobelov Komitet dodijelio najveće priznanje Muhamedu Junusu

## Bankaru siromašnih Nobelova nagrada za mir

Oslo (Beta/Rojters) - Ekonomista Muhamed Junus (66) iz Bangladeša i banka Gramen koju je on osnovao 1976. podijelili su ovogodišnju Nobelovu nagradu za mir, saopšteno je 13. oktobra u Oslu. U obrazloženju Norveškog Nobelovog komiteta piše da su Junus i njegova banka priznanje dobili "za napor u izgradnji privrednog i dr-

uštvenog razvoja odozdo", koristeći inovativne ekonomske programe, zbog čega je on dobio nadimak "bankar siromašnih". Junus je pionir mikrokredita, sistema koji je kopiran u više od 100 zemlja svijeta, počev od Sjedinjenih Država do Ugande. Generalni sekretar UN, Kofi Anan, predsjednici i premijeri, pohvalili su dodjelu, a nagrada im

prvi put otišla u Bangladeš.

"To je veoma radosna vijest za mene i za moju zemlju", kazao je Junus novinarima u svom domu u prijestonici Bangladeša, Daki, nakon što je osvojio priznanje između 191 kandidata.

"Sada će rat protiv siromaštva biti intenziviran širom svijeta. U većini zemalja će se konsolidovati borba pro-

tiv siromaštva kroz mikrokredite", kazao je on. "Siromaštvo ne treba da postoji, nigdje".

Prilikom dodjele nagrade koja se tradicionalno uručuje onima koji potpisuju sporazume za okončanje ratova i bore se za ljudska prava, petočlani komitet saopštio je da je eliminacija siromaštva put ka miru i demokratiji.